

PLANINSKI VESTNIK 9

GLASILO PLANINSKE ZVEZE SLOVENIJE

LETNIK LXXVI

1976

PLANINSKI VESTNIK

GLASILO PLANINSKE ZVEZE SLOVENIJE

IZHAJA OD LETA 1895

Borut Korun	Po Tari — tokrat s kanujem	417
Matevž Pečelin	Na samotnih poteh	420
Nada Kostanjevič	Transverzalne dogodivščine	425
Urša Kolenc	Zvezdica mi je darovala ali moj prvi bivak	429
Danica Ževart	Planinstvo v Šaleški dolini	430
Ing. Božo Jordan	Zapiski s Solčavske poti	434
Dr. Teodor Tomišek	Razmišljanje ob dveh primerih moralne odgovornosti	438
Filip Bence	Na vrh Elbrusa	439
Marijan Ručigaj	Zapis s Kavkaza	440
Milan Ciglar	Letna skupščina Evropske popotniške zveze	441
Dragica Rome	Po poteh transverzale kurirjev in vezistov NOV Slovenije	443
Maks Dimnik	Vodniku Janezu Brojanu ob vzponu v sedemdeseto leto	445
	Društvene novice	447
	Alpinistične novice	453
	Varstvo narave	455
	Iz planinske literature	457
	Razgled po svetu	458

Naslovna stran:

Bohinjska pokrajina

Foto Jože Dolničar

Notranja priloga:

- 1 Triglav s Stenarja — Foto Sonja Zalar
- 2 Nad Apnenico
- 3 V Zg. Trenti (Pod Špičkom)
- 4 Bavški Grintavec
- 5 Pri pastirski koči (Triglavski smuk)

Avtor vseh 4 slik je Ciril Praček

Poštšina plačana v gotovini

Lastnik: Planinska zveza Slovenije, Ljubljana. — Glavni urednik: Prof. Tine Orel, naslov: 61111 Ljubljana — pošta 11, p. p. 38, odgovorni urednik: Stanko Hribar. — Uredniški odbor: Ing. Tomaž Banovec, prof. Marijan Krišelj, prof. Evgen Lovšin, dr. Miha Potočnik, Janez Pretnar, prof. Janko Ravnik, Franci Savenc, Tone Strojim, ing. Albert Sušnik, dr. Tone Vraber. — Naslov uredništva in uprave: Planinska zveza Slovenije, 61001 Ljubljana, Dvořakova 9, p. p. 214. — Tekoči račun pri NB 50101-678-47046, telefon 312-553. — Planinski Vestnik izhaja praviloma vsak mesec. Letna naročnina 100 din, plačljivo tudi v štirih obrokih, za inozemstvo 160 din (9 US \$). Oglase vodi Rado Lavrič. — Reklamacije se upoštevajo dva meseca po izidu številke. Spremembe naslova javljajte upravi glasila, navedite vedno tudi novi naslov s fiskalnimi črkami. Odpovedi med letom ne sprejemamo. Upoštevamo pismene odpovedi do 1. decembra za prihodnje leto. — Rokopisov ne vračamo. — Tiska in klišeje izdeluje Tiskarna »Jože Moškrič« v Ljubljani

LETO LXXVI | ŠT. 9 | LJUBLJANA | SEPTEMBER 1976

Glasilo

Planinske zveze Slovenije

»Planinski Vestnik«

je bilo z ukazom

predsednika republike

Josipa Broza-Tita

ob 80-letnici izhajanja

za poseben prispevek

k razvoju planinstva

v Sloveniji

odlikovano

z redom zaslug za narod

s srebrnimi žarki

Planinci —

do konca septembra lahko
preživite del svojega
dopusta v naših postojankah:

**Pogačnikov dom na
Križkih podih — 2052 m**

**Roblekov dom na
Begunjščici — 1757 m**

**Valvasorjev dom pod
Stolom — 1180 m**

Planinsko društvo Radovljica

PLANINSKI VESTNIK

GLASILO PLANINSKE ZVEZE SLOVENIJE

76. LETNIK

9

1976

PO TARI – TOKRAT S KANUJEM

BORUT KORUN

Bilo je enajst mesecev pozneje. Po dolgi vožnji me je zopet razveseljevala znana pokrajina. Slika zelenkaste reke z divje poraščenimi bregovi, ki sem jo med tem s projektorjem tolikokrat oživljal na filmskem platnu, je sedaj zares oživela pred mojimi očmi. Navdajali so me čudni občutki. Toliko je bilo zimskih večerov, ko sem v družbi prijateljev gledal te valove in te strmine (in pri tem poslušal hudomušne pripombe na rovaš naše vožnje in brodoloma), da je vse skupaj nekako spadalo v kraljestvo spominov in sanj.

Toda bilo je zdaj preveč resnično, da bi se begal s spomini. Tu je bilo šumenje reke in gosti, eteričnih olj polni črnogorski zrak. Oboje je bilo dovolj prepričevalno in vznemirljivo obenem.

Z menoj je bil Marko in to je bila zasedba, ki je imela za seboj že marsikatero zanimivo pot. Najino plovilo tokrat ni bil splav, ampak skoraj pet metrov dolg kanu, ki sva ga pred kratkim naredila.

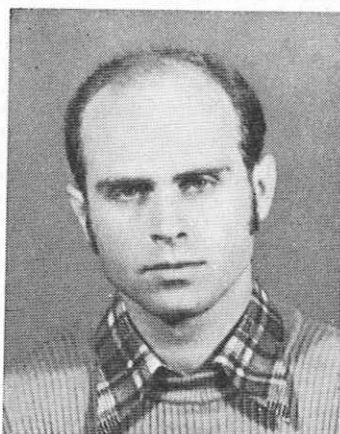
Najine izkušnje v plovi s kanujem so bile več kot borne: ena plovba po Ljubljanici in druga po Savi od Tacna do Litije. Ob čisto nedolžnih brzicah nad črnuškim mostom, sem Marku slovesno zagotovil, »... da pravzaprav tudi na Tari ni ničesar bistveno drugačnega«. Čim sem izustil to trditev, sem se že tudi zavedel njene dvomljive vrednosti, vendar sem to raje obdržal zase. Vožnja s splavom se komaj da primerjati s kanujem. Kanu ti zapusti pred in po brzici precej močnejši vtis. Malo sem o tem že vedel, a govoril sem drugače.

Ne smem pozabiti na Markove črnogorske znance, ki so z nama sodelovali. Ponudili so se, da bodo pripeljali najin avto po makadamski, lukenj polni cesti mimo Plevelj do Foče, kjer naju bo počakal. Njihova gostoljubnost in velikodušnost je najini civilizirani alpski duši navdajala z občudovanjem in spoznanjem...

Priprav ni bilo veliko. Čoln sva zanesla do vode, zložila vanj svoje stvari in čezenj napela plahto iz gumiranega platna, ki se ji v žargonu reče »špricdeka«, lahko bi ji rekli tudi »antibrizga«.

To je bila poleg pomanjkanja izkušenj najina edina, vendar toliko resnejša Ahilova peta. Plahta je zelo pomemben pripomoček pri vožnji po divjih vodah, saj vodi ne dopušča v čoln. Te edine funkcije pa najina »špricdeka« sploh ni izvrševala. Te njene usodne pomanjkljivosti sva se zavedela nekoliko pozneje.

Ko sem že omenil eno peto, naj omenim še drugo: ne Ahilovo, ampak Markovo. Bila je en sam velikanski žulj. Pridobil si ga je prejšnji dan, ki sva ga preživela v Durmitorju. Na vsak način sva se hotela povzpeti na Bobotov Kuk, čeprav si sploh nisva bila na jasnem, kateri od mnogih kukov je Bobotov. Na slabo markirani poti sva se kmalu izgubila, spraševala redke pastirje, ti pa so nama dajali popolnoma nasprotujoče si podatke. Temu primerne so tudi bile smeri, ki sva jih po vsakem takem srečanju ubirala, toda kakor po čudežu sva le našla pravi vrh. Ta podvig naju je stal štirinajst ur hoje, dobršen del tega seveda po hudi vročini. Marko si je za nameček prigaral še žulj. Med vožnjo se mu je koža nad njim zaradi vode zmežčala in se odtrgala. Z rano, ki je tako nastala, je vsakokrat, ko je lezel v čoln, podrsal

Borut Korun

po hrapavi površini deske ali plastike. V kanuju je namreč treba klečati in noge nekako stisniti pod klop, na kateri lahko v mirni vodi sediš. V čoln in iz njega pa sva med vožnjo lezla nešteto krat.

Vesli sva s tanko vrstico privezala za čoln. To gotovo ni bilo znamenje, da sva zave-rovana v svoje kanuistične sposobnosti.

Potem smo si s črnogorskimi prijatelji segli v roke. Midva polna nemirnega pričakovanja, oni pa veseli, da niso bili v najini koži.

Pograbil naju je mirni a hitri tok bistre reke, v katerem sva z redkimi zaveslji z lah-koto krmarila čoln. V primeri s počasnim in okornim gibanjem splava, sva naravnost brzela po vodi.

Marku sem že prej omenil, da naju pod mostom čakajo prve resnejše brzice. Kmalu sva zaznala oddaljeni šum, ki je počasi in vztrajno naraščal. Z njim vred je rasel dvom in kot lesni črv vrtal po meni. Ne, to bo čisto nekaj drugega kot Sava.

Natanko pod lokom ogromnega mostu se je reka zlila čez nekaj gladkih pečin. Šum je bil glasnejši kot klici, s katerimi sva se sporazumevala. Bežen pogled navzgor nama je odkril nekaj drobčenih postav, ki so gledale čez ograjo na mostu in spremljale dogajanje tu doli.

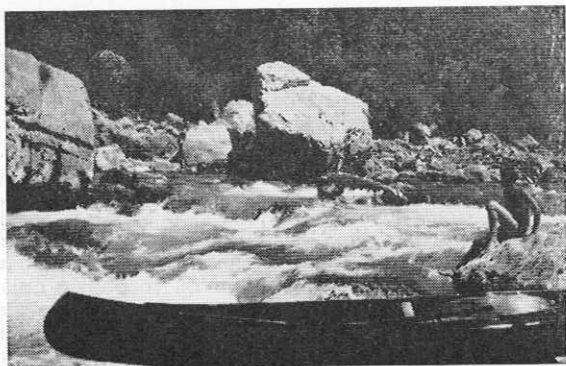
Švignila sva čez razpenjene valove. Pljusknili so mi vodo v obraz in jo nalili v čoln. Čutil sem, kako je čoln z dnem podrsal po skali, kako je za trenutek zastal in se potem spet rešil. Izkoristil sem hipec mirne vode, ki je sledil, in z veslom pomahal gledalcem.

Zatem naju je ovinek zakril njihovim radovednim očem. Sedaj sva bila sama z reko, ki se je z divjo naglico zaganjala v ogromne skale, nametane križem kražem po strugi, in zatem ostro zavila v levo. Struga se je hkrati močno zožila, hitrost vode pa je v skladu s fizikalnimi zakoni temu primerno še narasla. V tistem trenutku sicer res nisva razpolagala s tolikšno zbranostjo, da bi o tem razmišljala. Umikala sva se skalam in se dajala z valovi in glej ga spaka, čoln se nama je postavil počez. V tej, za tako vožnjo pač najbolj neprimerni legi, sva opazila še tretjo značilno spremembo v dogajanju. Nekaj metrov pred nama, na najožjem in najhitrejšem mestu, je voda padala čez skalnat prag. Ni bil visok, nekaj čez pol metra. Kljub temu sem za hip otrpnil v pričakovanju najhujšega. Imela sva »krompir«, zdrknila sva srečno čez to zasedo in nekaj trenutkov za tem pristala v mirnejši vodi. Čoln je sicer krepko zajel vodo, toda prevrnil se kljub bočni legi ni. Zaveslala sva k bregu in s težavo izlila vodo. To neprijetno delo naju je odslej priganjalo do kraja vožnje.

Reka se je nekoliko umirila. Lahko sva vsaj površno ogledovala deviško pokrajino, po kateri naju je peljala Tara. Šum brzic je ostal že daleč zadaj. Ko sva plula čez globoke zelene tolmune, so se slišala samo vesla ali pljusk ribe. Ko sva priplula do brzic, sva videla le rob gladke zelene ploskve, za robom pa je tu in tam šinila kvišku razpenjena vodna griva. Le po močnem šumu sva lako sklepala, kaj naju čaka. Potem sva nekoliko zavrla, da sva se čim počasneje približevala hitri vodi. Ko sva se odločila za smer, je bilo treba krepko zamahniti z vesli in čim hitreje in varneje premagati brzico.

Minilo je nekaj ur. Znašla sva se pred skalo, ki nam jo je lani tako zagodla. Zaveslala sva k desnemu bregu in si ogledala usodni kraj. Tu se je zgodilo v kratkem času toliko stvari, da je teža dogajanja obstala ravno pri tej čakati čeri, ki se nama sedaj ni zdela kaj posebno nevarna. Toda videz utegne varati. Pri neki skali v Savi Bohinjki je baje izgubilo življenje že pet izkušenih kajakašev.

Spomnil sem se, da je ravno tu priplavala k Dušanu, ki se je v deroči vodi boril za splav, drobna kača. Glava z razcepljenim jezičkom ji je – kot podmornici periskop – molela iz vode. Veslala je meni nič tebi nič naravnost k Dušanu. Ta jo je samo debelo

Lepa in nevarna lepotica – Tara
Foto B. Korun

gledal, češ, zdaj pa še kača! Prav zdajle, ko je zagata že brez nje dovolj tesna. Kača se za to ni prav nič menila, videti je bilo, da si je za cilj izbrala Dušanovo glavo. Dušan je dobrega srca, vendar mu je bilo to le preveč in moral je zamahniti z vrvjo, da je kača zakrmarila mimo njega.

S seboj sva imela zaprto stekleničko, v njej pa pripravljene pozdrave za Dušana, ki je nameraval splavariti po Tari mesec dni za nama. Postavil sem jo na skalnato polico prav nasproti tiste naše čeri.

Popoldne se je nagibalo h kraju in sončni žarki že nekaj časa niso prodrli dna globoke soteske. Ko se je zmračilo, sva pristala na široki peščeni plitvini in potegnila čoln na suho. Lesa je bilo na pretek, od vej do celih debel, ki jih je s seboj privlekla visoka pomladna voda. Zakurila sva si velik ogenj in si ob njem uredila tabor. Ko sva končala z delom, je bila že trda noč. V nepredirni temini na dnu globokega nenaseljenega kanjona je bil najin ogenj prava oaza spokojne domačnosti. Tam zadaj je, tiha in globoka, hitela najina reka. Kot ogromna črna kača se je vila med steno in peskom in le kdaj pa kdaj je pljusnil val.

Po moji sodbi sva imela naslednji dan do Ščepan Polja le še okrog trideset km. Za to daljavo ne bi smela rabiti več kot tri do štiri ure. Kmalu sva prispela do brzic, kjer nam je leto dni prej naplavljeni les preprečil plovbo. Do cilja imava kvečjemu kakšnih dvajset kilometrov, sva ugibala.

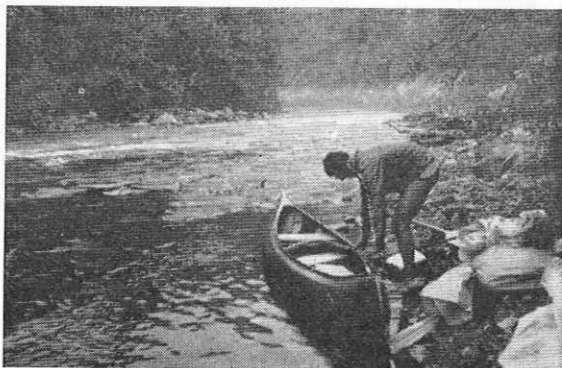
Tu so bile najhujše brzice. Do sto metrov dolgi predeli brzic! Voda je tu že precej globoka in dela temu primerno večje valove, vmes pa še kratke tolmune, polne vrtilcev. Čim si se nekoliko oddahnil, že se je izza ovinka začulo šumenje. Če sva se ognila glavnemu toku, sva morala med skalami voziti pravcati slalom. To nama je šlo presenetljivo dobro od rok, kljub temu pa je čoln nekajkrat zahreščal, da naju je kar zbolelo.

Bilo je na tretjem ali četrtem takem spustu. Valovi so tu kipeli že v višini najinih glav. Spogledoval sem se z njihovimi čipkastimi, podhrtevajočimi grivami takorekoč iz oči v oči. Kadarkoli sva se s čolnom zapičila v zelenkasto gmoto, so me za hip zagrnile pene, v čoln pa je curkoma lila voda. Za menoj je rjovel Marko, da je treba zaviti k bregu izlivat vodo, saj je segala že skoraj do polovice čolna. Postal je strahovito težek, nosil se je po valovih kot nerodna, preveč naložena barka. Vedel sem, da je nemogoče zaveslati k bregu. Treba bo zdržati do konca, da Tara popusti. Takoj zatem pa sem bil prisiljen ta sklep spremeniti. Začel sem presenetljivo mirno razmišljati o tem, kako naj potegnem noge izpod klopi in se rešim iz čolna. Visel sem namreč z glavo navzdol v peni, se vodi, čoln pa je prevrnjen, z dnom navzgor z nezmanjšano hitrostjo nadaljeval svojo pot. Na srečo ni moja glava naletela na nobeno skalo, zato sem lahko še nekaj sekund, – bile pa so res strahovito dolge –, nadaljeval s tem prizadevanjem. Ko sem le prišel do zraka, sem zagledal Marka, ki je plaval ob zadnjem delu čolna.

Porinila sva čoln do brega, preden so se začele nove brzice. Ne vem, kako bi se bila najina vožnja iztekla, če nama to ne bi bilo uspelo. Tako pa sva v miru razložila stvari po skalah in dolgo počivala. Tega sva bila zares potrebna.

Brzic pa ni hotelo biti konec. Postajale so vse močnejše in močnejše. To naju je sililo k vedno večji previdnosti. Na najhujših mestih sva čoln in vse najine stvari raje prenesla po suhem. Vlekla in nosila sva ga po skalah, se motala skozi gosto grmovje in ščavje, včasih sva vodo bredla, se spotikala in spodrsavala na gladkem, oblem kamenju in potiskala čoln po kolikor toliko mirni vodi. Zgodilo se je, da nama ga je nenadni hitrejši tok skoro iztrgal iz rok. Tako sva prebila ves dan. Šele v mraku se je daleč pred nama zasvetila luč.

Tam je bilo težko pričakovano Ščepan Polje.

NA SAMOTNIH POTEH

MATEVŽ PEČELIN

1. Od Mrzlega vrha do Čavna

Zadnjič me je obšla zanimiva misel in nisem se je mogel znebiti. Z mislimi je namreč tako kot s sitno muho: Sede ti na nos in prepodiš jo z roko. Muha odleti, čez nekaj časa pa ti zopet sede na nos. Spet jo prepodiš, miru pa nimaš toliko časa, dokler je ne ubiješ. Pa tudi misli, ki te vznemirja, ne moreš odgnati, dokler je ne uresničiš. V glavo se mi je zavrtalo nekako tole: Kakšen planinec pa si, ko pa še nisi napravil niti slovenske planinske poti? Lazil bi po vseh mogočih in nemogočih vrhovih in grebenih, oko se ti spogleduje s tujimi špiki, domače transverzale pa še nimaš pod kapo. Lahko pripoveduješ, kje vse si že bil, kaj pa, če te nekdo vpraša, ali poznaš, na primer, Vremščico? Zardel boš od sramu in utihnil.

Resnici na ljubo moram povedati, da sem planinsko pot večji del že napravil, manjkala mi je pa še primorska stran. Le kdo bi obiral tiste ključje tja proti morju, skromne po višini in bogate z raznovrstnimi težavami. Kraški svet z mnogo sonca in malo vode pa velike razdalje od kočice do kočice. Mnogo bolj vabljivo se je povzpeli na kakšnega izmed očakov naše severne domovine.

Ta del poti se da napraviti z avtomobilom. Da pa bi sedel v avtomobil in v enem dnevu pobral žige z obveznih točk vse tja do morja, to pa je odločno proti moji planinski vesti. Transverzala ni sama sebi namen. To je le nekakšno vzpodbudilo, da človek hodi in ko hodi, spoznava neznane kraje, ljudi, ki tamkaj prebivajo, vidi naravne znamenitosti, spozna gore in doline... Za plačilo pa ti ni značka o prehojeni poti, to je le dokaz, da si pot zares napravil. Pravi planinec za svoje pohode ne potrebuje plačila, kajti plačilo so mu doživetja in bogastvo, ki ga je prinesel s pohoda s seboj v srcu. Žal pa je takih planincev, ki vidijo namen transverzale v znački, ki jo dobijo, če zberejo vse obvezne žige, še zelo veliko. Vprašal sem zadnjič nekoga, ki je pravil, da je planinsko pot že napravil, če je bil na Grintavcu. Odgovori mi, da ni bil, ker je žig dobil na Kokrskem sedlu. Hvala lepa za tako planinsko pot!

To in podobno se mi je motalo po glavi, dokler se nisem odločil, da se podam na pot. Neko poletno jutro, ko se je komaj delal dan, sem se že vzpenjal po poti proti Mrzlemu vrhu. Nebo je bilo brez oblaka, v rosi travi so se svetile pajčevine. Po dolinah je ležala megla, iz katere so gledali posamezni vrhovi žirovskega hribovja.

POVZETEK SKLEPOV IN STALIŠČ SEKRETARIATA PREDSEDSTVA RK ZSMS IN IZVRŠNEGA ODBORA PLANINSKE ZVEZE SLOVENIJE DNE 1. 6. 1976

Po predloženem materialu za skupno sejo, po uvodu, ki sta ga podala za sekretariat PRK ZSMS tov. Andrej Lesjak in za PZS tov. dr. Miha Potočnik, ter po razpravi, v kateri so sodelovali Zlato Vogrič, Boris Bavdek, Danilo Škerbinek, Andrej Brvar, Tone Bučer, Lojze Motore, Stane Župančič, Jože Bajt, dr. Miha Potočnik, Marjan Oblak, Goričan Lado, Andrej Lesjak, so bili sprejeti naslednji sklepi in stališča:

1. Planinska zveza vključuje veliko število mladih, zaradi tega je njena vloga v procesu vzgoje, izobraževanja ter oblikovanja mladostnikove osebnosti zelo pomembna. Skladno z njeno pomembnostjo pri vzgoji mladih je potrebno oblikovati programe znotraj Planinske zveze. Programska politika mora biti oblikovana v skladu z interesi mladega človeka, ki se vključuje v dejavnost organizirano v okviru Planinske zveze. Program Planinske zveze, ki je sestavni del programa ZSM, mora postati sestavni del programov samoupravnih interesnih skupnosti na področju telesne kulture in izobraževanja ter mora biti temu skladno tudi vrednoten. ZSMS in mladi znotraj Planinske zveze se morajo zavzemati za pravilno vrednotenje planinskih programov v programih samoupravnih interesnih skupnosti ter za čim intenzivnejše vključevanje v družbeno politične organizacije in skupnosti, kjer se mora zavzemati za uveljavitev interesov delovnih ljudi in občanov, s tem pa tudi mladine.

Pri oblikovanju programske politike in programov se morajo mladi znotraj Planinske zveze zavzemati, da bi postal program Planinske zveze sestavni del programa ZSMS s političnimi stališči, sprejetimi v okviru enotne fronte mladih – ZSMS ter z interesi

Teško otovorjen z nahrbtnikom sem jo kmalu prisekal na Mrzli vrh, kjer sem postal, da se nagledam lepote, ki se mi je razgrnila pred očmi. Imel sem kaj videti. Iz še mračnih dolin, so silili v jasno, modro nebo, posamezni vrhovi vse tja do Triglava. Spredaj Porezen, Blegaš s svojimi sosedi, zadaj venec bohinjskih gora s Črno prstjo, čisto v ozadju divja gmota s Triglavom in Kaninским pogorjem. Vrhovi so bili ožarjeni od vzhajajočega sonca, na višjih špikih se je bleščal sneg. Človek božji, če ne veš, kaj je lepota, povzpni se ob takem jutru sem gor in doživel jo boš, če imaš le srce na pravem mestu. Gledal sem, a nagledati se zlepa nisem mogel.

Potem sem jo ubral čez Sivko kar počez proti prevalu Kladnik. Stezice so me vodile skozi gozdove in čez jase med njimi. Teh ne vidiš, če se voziš po cestah. S prevala, ki je tik pod Gradiščem, sem se spustil po starodavni stezi proti Idriji. Dobro se še spominjam, kako sem nekoč to stezo »odkril«. Vračal sem se z Vojskega. Tam, kjer se je v Spodnji Idriji razbohotila industrija, sem se ustavil in zazrl v Gradišče, ki se je kopasto in poraščeno risalo nad naseljem. Hotel sem priti po najbližji poti na Sivko. Z očmi sem izbral greben, ki naj bi me privedel tja gor. Ko sem se začel vzpenjati po njem, sem naletel na stezo, ki me je pripeljala v čudovitih kljukah prav na Kladnik. Čisto gori pod Gradiščem se je strmina položila in prišel sem na prelepo jaso. Na njenem robu sameva kmetija, v grapi žubori studenec. Če opazuješ pobočje Gradišča iz doline, te jase ne moreš videti. Še slutiti ne moreš, da je lahko v tisti strmini tako lep košček sveta. Tudi to jutro sem ga občudoval. Od takih kotičkov, kjer kraljuje mir, se je težko ločiti.

Pot sem nadaljeval po Kanomlji. Hoja po cesti je ponavadi utrudljiva in dolgočasna. Vendar pa se v Kanomlji nisem niti najmanj dolgočasil. Ob cesti šumi dokaj močan potok, ki dela na svoji poti številne globoke tolmune. Voda v njih je zelena in čista. Številne postrvi igrivo švigajo sem in tja. Človek si to dolino zaenkrat še ni izbral za odlagališče svojih odpadkov in odplak. Tukaj še kraljujeta čist zrak in čista voda. Kako dolgo še?

Primahal sem jo do malega zaselka. Ob cesti sem uzrl čisto majhno hišico, kot da bi v njej prebivali škrtati. Napis »Pri črnem orlu« ki je bil pritrtjen na steno, me je zvalil, da sem vstopil. Hišica je imela samo dva prostorčka, eden je služil za bivališče, drugi za točilnico. Skoro bi res pomislil, da sem vstopil v domovanje palčkov, če ne bi pred seboj ugledal zverženega starca, ki je visel na nekakšnih hoduljah. Bil je brez noge in njegova roka je bila ukrivljena kot nekakšna kljuka. Ob svojih hoduljah se je premikal sicer spretno, a s težavo. Sedla sva k mizi in se zapletla v pogovor. Možakar je na zunaj videti res dokaj revno, sicer pa ima izredno voljo do dela, poln je energije. Pred nekaj desetletji je imel nesrečo. Potem si je dal postaviti tisto hišico, v kateri prebiva čisto sam. Ima gostilnico, njegovi gostje so večinoma okoljski prebivalci. Ker je invalid, mu tudi oblasti grejo na roke, ni mu treba plačevati davkov. Oči so mu sijale iz upadlega obraza, ko je pripovedoval,

mladih v Planinski zvezi. Skupno se bomo zavzemali za čim večje vključevanje mladih v oblikovane programe.

Programi Planinske zveze morajo postati enakovreden sestavni del programov samoupravnih interesnih skupnosti za telesno kulturo in za izobraževanje tako na nivoju občine kot na nivoju republike. V sistemu finansiranja je potrebno izdelati tak način in merila finansiranja, ki bo omogočil pravilno vrednotenje programov in dejavnosti.

Mesto dogovarjanja o programih in finansiranju naj bi bile posebne samoupravne interesne skupnosti, v okviru katerih bi se združevala sredstva tudi drugih SIS, v katere domeno in finansiranje sodi program in dejavnost Planinske zveze in sorodnih družbenih organizacij in društev.

2. Planinska zveza je sestavni del Socialistične zveze in kot taka ne more biti izdvojenjena iz družbene skupnosti, v kateri deluje. Statuta SZDL in ZSMS jo opredeljujeta kot konstitutivni člen obeh družbeno-političnih organizacij, v njej so vključeni in delujejo člani ZK, to pa nalaga Planinski zvezi in njenemu članstvu, da je stalno družbeno politično angažirana in neposredno kot aktivni del družbe vključena v njen razvoj. Da bi tako izpolnjevali te obveznosti in naloge v družbi, moramo člane še posebno mlade, ustrezno in idejno-politično izobraziti in usposobiti za njihovo aktivno vlogo v organizaciji in družbi. V programe SZDL, ZSMS in lastni program idejno-političnega usposabljanja moramo vključiti čim več mladih še posebno tiste, ki so prevzeli funkcijo delegata in člana izvršilnih organov ter jih idejno-politično usposobiti za opravljanje njihovih funkcij.

3. Pri vrednotenju programov Planinske zveze se moramo skupno zavzemati za razvoj materialne osnove, ki je eden izmed temeljnih pogojev za množični razvoj in kvaliteto planinstva. Vso politično in družbeno podporo je potrebno dati za izgradnjo

da je tisti zdravnik, ki mu je odrezal nogo, že zdavna mrtev. Le kdo bi si bil tisti čas mislil, da ga bo pobralo prej kakor njega. Povedal je še, da bi rad dobil umetno nogo, pa mu zdravniki pravijo, da se ji ne bo mogel privaditi. Privadil bi se že, je rekel, samo da bi jo imel. Napravil bi si jo sam, pa nima materiala. Kar veselje ga je bilo poslušati, ko je nazadnje – starec brez noge in s kljukasto roko – povedal:

»Eh, bomo že nekako, samo da smo zdravi!«

Kaj bi porekli tisti, ki se vlačijo od zdravnika do zdravnika, če jih piči muha! In tisti, ki si nakupijo cel koš zdravil, če jih poščegeta v grlu! Pa oni, ki posedajo po čakalnicah, pa jim nič ni in kradejo čas sebi in zdravnikom.

Odrinil sem naprej. Malo za zaselkom sem pri samotni kmetiji prečkal potok in pustil dolino za seboj. Vijugasta steza me je vodila navzgor skozi gozdove in mimo samotnih kmetij, ki čepijo po bregovih kot piščeta na gredi. Ljudje so ravno kosili po strmih senožetih, ki se razprostirajo nad grapami. V lepih krajih živijo ti skromni hribovci; njihovo življenje pa ni lahko. Domačije so uborne, strmine terjajo mnogo truda in časa. Iz doline do hiš ni pravih voznihi poti. Ravnina je tukaj »postavljena pokonci«. Domačini hodijo večinoma na delo v dolino, pot jim vsak dan pobere precej časa. Hudo je pozimi, ko natrese snega, da se ne vidijo iz njega. Človek, navažen na udobje v dolinskih bivališčih, mora nehote občudovati te žilave hribovce, ki še vztrajajo v tistih bregovih.

Vzpenjal sem se vedno više, pustil zadnje človeško bivališče za seboj in se kmalu znašel v globokem gozdu. Pri močni jelki, ki je menda zaščitena, sem počival. Prijetno je bilo poležavati v mahu z rokami pod glavo in občudovati velikansko drevo. Tišina je vladala med smrekami, le neke pod menoj se je oglašal kravji zvonec. Lepše glasbe, kot je potrkavanje zvoncev na planini, si ne moreš zamisliti. Vonj po smoli in strohnelem listju me je prijetno ščegetal v nosnicah. Res je prijeten počitek v senčnem gozdu, medtem ko na planem žge sonce, da trepeta zrak nad zemljo.

Po počitku pa zopet navzgor po vijugasti stezi. Pri koritu za napajanje živine sem prisopihal iz gozda na pašnik. Še malo in že sem na vrhu strmine, ki se tukaj prevesi v vojskarsko planoto. S tistega mesta je zelo lep razgled. Potem pa po planoti do zaselka, kjer je stala prva planinska postojanka na moji poti. Planinski dom »Rudar« na Vojskem je eden izmed tistih, kjer se človek vedno počuti prijetno.

Sedel sem v kotu, srebal čaj, ki ga je prijazna oskrbnica zabelila z žganjem in listal po planinskem vodniku. Pri točilni mizi sta se pogovarjala gozdar in neki izletnik, ki je tukaj preživljal dopust. Njun pogovor je pritegnil mojo pozornost, čeprav prisluskovanje ni lepa čednost. Dopustnik je pravil gozdarju, da se zelo dolgočasi. Dan je šele na polovici, on pa ne ve, kaj bi počel. Ves čas so iz transistorja vsiljivo

ter vzdrževanje visokogorskih planinskih postojank ter se zavzemati za večjo uveljavitev družbenega dogovora za njihovo izgradnjo in vzdrževanje.

Planinske domove, ki so namenjeni predvsem delovnim ljudem in mladini, je potrebno vključiti v programe mladinskega turizma in v temu ustrezen samoupravni sporazum.

4. Znotraj Planinske zveze je potrebno zagotoviti takšne samoupravne odnose, ki bodo zagotavljali uveljavljanje avtentičnih interesov članstva in seveda tudi mladih vključenih v organizacijo. Samoupravna organiziranost mora temeljiti na delegatskem principu in ob dosedanjem upoštevanju izraženih stališč delegacij in delegatov. Notranja organiziranost Planinske zveze se mora še bolj prilagoditi obstoječi organiziranosti družbe in mora zagotavljati nemoteno vključevanje delovanja organizacije v družben-političnih in krajevnih skupnostih, TOZD, šolah, samoupravnih interesnih skupnostih v sodelovanju z družbeno političnimi organizacijami na vseh nivojih.

Posebna pomena za mlade je povezanost, programsko usklajevanje, vključevanje ter vpliv mladih v ZSMS. Mladi iz Planinske zveze morajo biti prisotni v vseh sredinah, kjer imajo svojo organizacijo in obstaja ZSM, povsod tam, kjer ni planinske organizacije pa morajo prevzeti iniciativo za njeno ustanovitev in razvoj dejavnosti. V šoli, TOZD, KS in drugje, kjer mladina dela in živi ter obstaja organizacija Planinske zveze mora biti ta vključena v program in delo ZSM; na nivoju občine in republike pa prek DO – D v občinsko oziroma republiško konferenco ZSM.

5. Pomembno delo v Planinski zvezi opravljajo mentorji in mladi planinski aktivisti. Njihova vloga in doprinos v vzgojno-izobraževalnem procesu, pri izgradnji in oblikovanju samoupravne in socialistične osebnosti, navajanju mladih na koristno izrabo prostega časa je izredno velika. Mentorji in mladi planinski aktivisti pa v vseh sredinah še niso postavljeni na tako mesto, kot jim pripada. Zato se bosta PZS in ZSMS prizadevali, da bodo mentorji planinstva pravilno ovrednoteni na vseh mestih,

donele neokusne popevke. Slabe melodije so se vrstile druga za drugo. Potem pa je napovedovalec začel brati odlomek iz Aleševčeve pripovedi »Kako sem se jaz likal«. Dopustnik je skočil, kot da bi ga pičila kača, in zavrtel gumb na drugo postajo, kjer so zopet predvajali glasbo sumljive vrednosti. Gozdarju pa je zopet začel razlagati, kako ga muči dolgčas. Ob vsem tem sem si mislili pri sebi: »Človek nesrečni, le kje si se vzel, da te ob sončnem dnevu na prelepem Vojskem preganja naveličanost in dolgočasje? Stopi vendar iz kočice na zrak, da te obsije sonce, da ti veter razmrši lase! Naglej se pisanih metuljev, ki letajo s cveta na cvet! Pojdi k izviru Gačnika, kjer je voda hladna kot smrt! Zlekni se v mehko mahovje, prisluhni žvrgolenju ptic in šumljanju sape v krošnjah dreves! Odpravi se na razgledišče in se zazri daleč prek hribov tja, kjer na obzorju silijo skalni snežaki v nebo; dan ti bo prekratek, minil bo, kot bi mignil. Ti pa se prekladaš ves ljubi dan po koči, se nacejaš s pivom, da ti raste trebuh, in poslušas vreščanje iz transistorja. Ko pa je na sporedu kaka zanimiva oddaja, obrneš gumb. Ali imaš glavo res samo zato, da ti ni treba slame v rokah nositi?«

Pot me je vodila naprej čez planoto proti Mrzli rupi. Vedno, kadar pohajkujem po Vojskem, me obide veselje, da bi zavriskal, če se ne bi bal zmotiti tišine in samote, ki vlada tod. Tako lepo je tukaj, tako mirno in samotno. Temni gozdovi se razprostirajo vsenaokrog, vmes pa čistine, kjer kraljujejo samotne domačije. Nad vsem tem pa jasno modro nebo in sonce, ki žge.

Od tu naprej sem hodil kar po markacijah slovenske planinske poti. Pri hiši, ki stoji tik ob stezi, sem prijazno gospodinjino poprosil za vodo. Nalila mi jo je polno čutarico, napil sem je tudi sam.

Gospodinja me je vabila tudi na kosilo, pa sem njeno vabilo vljudno odklonil, ker nisem maral dobri ženi delati nadlego. Ubral sem jo dol na Mrzlo rupo in naprej proti Hudemu polju.

Na Vojskem je vladala prijetna tišina, tukaj pa se mi je zdelo, kakor da sem zašel v mestni vrvež. Bogate gozdove tod naokrog izkorišča Soško gozdno gospodarstvo, zato pa so potrebne ceste. Iz temnih gozdov so odmevale detonacije, minirali so skale za nove ceste. Spremljalo me je ropotanje buldožerjev, drdranje motornih žag in bučanje tovarnjakov, ki so odvažali les. Malo pod Hudim poljem sem zašel v pravi prometni vrvež. Srečavala sta se dva težko naložena tovarnjaka, cesta pa je tamkaj ozka. Zadaj se je nabralo še nekaj vozil, ki so prevažala gozdne delavce. V tej divjini sredi gozdov, pa takšen vrvež! Ne bi se začudil, če bi od nekdaj prisopihal še vlak. Spretni pa so tile vozači tovarnjakov. Človek jih mora občudovati, ko jih opazuje, kako manevrirajo na ozki cesti. No, ker nisem hotel, da bi bil kot pešec kaznovan zaradi oviranja prometa, sem jo kar se da hitro pcedil naprej.

Cesta me je vodila mimo Hudega polja, kjer stoji spomenik partizanski bolnišnici

kjer delajo. Prav tako se bosta PZS in ZSMS prizadevali, da bodo mladi planinski aktivisti in delavci enakovredno vrednoteni z drugimi mladimi družbeno-političnimi delavci.

6. Dejavnost Planinske zveze je bila vselej povezana s pravim patriotizmom, posebej še z narodnoosvobodilnim bojem in obrambo domovine. Planinska zveza mora skladno s svojo organiziranostjo, dejavnostjo in vlogo v naši družbi pripravljati in vzgajati ter usposablja mladega človeka za obrambo domovine, gojiti in razvijati tradicije NOB in partizanske vrline, ter v svoje akcije vključevati tudi partizanske spomske pohode, obiskovanje zgodovinskih krajev in spomenikov NOB ter tudi na druge ustrezne načine oživljati spomine in zglede iz časov OF, NOV, partizanskih odredov. Planinska mladina bo aktiven sooblikovalec vsestranske pripravljenosti za splošni ljudski odpor in družbeno samozaščito. Posebej bo tudi razvijala udarniško in prostovoljno delo v obliki mladinskih akcij.

7. Da bi Planinska zveza tudi opravičila svojo vlogo v naši družbi in realizirala zastavljeni program, mora voditi znotraj organizacije tako kadrovske politiko, ki bo zagotavljala realizacijo zastavljenih nalog in ciljev. Pri oblikovanju kadrovske politike mora biti osnova družbeni dogovor, sprejet v republiškem merilu in merilu, ki veljajo v okviru SZDL in ZSMS.

8. Na osnovi sklepov in stališč je potrebno izdelati program skupnih sestankov na nivoju občine, kjer je potrebno ugotoviti obstoječe stanje in sprejeti skupna stališča, ki bodo zagotavljala hitrejši razvoj planinske organizacije na temeljih naše samoupravne socialistične družbe, vključevanje še večjega števila mladih iz TOZD in šol posebej mladinske komisije Planinske zveze v ZSM in v občini kot družbene-politične skupnosti.

»Pavli«, ki je delovala v bližnjih gozdovih. Od tam naprej sem jo mahnil na Poslušanje, kjer sem cesto zapustil. Steza, ki se odcepi na Poslušanju, me je peljala po bukovih gozdovih, mimo kraških vrtač, gor in dol. Hrum gozdarjev je ostal daleč za menoj, spet me je objela tišina. Tukaj v območju Golakov ni gozdnih cest, teren je neprikladen, zato se gozdovi, ki imajo že kar pragozdni značaj, izkoriščajo kaj malo. Na trhlih bukovih štorih rastejo ogromne drevesne gobe. Eno prav posebno lepo sem odkrnil od ležečega debela, da bi jo odnesel domov, pa sem to namero kaj hitro opustil. Goba je bila namreč težka kot kamen, jaz pa sem se že tako ali tako šibil pod nahrbtnikom. Sicer pa, kaj naj mi bo goba doma? Nobeni sobi ne bi bila v takšen okras, kakor je v okras temu staremu gozdu. Tudi za gobo velja, da je najlepša tam, kjer je zrastle. Na nekem grebenu sem prepodil velikega divjega petelina. Ta samotarska ptica je že kaj redek gost naših gozdov in imeti moraš srečo, da naletiš nanjo. Ker ne mara hrupa, se čedalje bolj umika v globino širnih gorskih gozdov, pa tudi tamkaj jo že vznemirja gozdarska sekira.

Polagoma sem ves utrujen prikreval na sedlo med Velikim in Srednjim Golakom, kjer me je pozdravilo ruševje. Še bolj zdelan sem prilezel na Srednji Golak, ki pa sem ga imel za Malega, kjer naj bi bil cilj današnje poti. Ves vesel, da gre pot h kraju, sem pripotil na vrh, kjer pa sem razočarano ugotovil, da je do Malega Golaka še lep kos poti. Jele so se spuščati večerne sence in treba je bilo pohiteti. Kmalu sem stopil tudi na Mali Golak, ki je med njimi najvišji (1495 m nadmorske višine). Z njega je lep razgled na Vipavsko dolino, Trnovski gozd in Vojsko. Ker pa se je po dolinah in grapah že gostil mrak, z razgledom ni bilo kaj prida. Urno sem jo torej pobral z vrha in po kratkem spustu po starem mešanem gozdu dosegel Iztokovo kočo.

Koča ni oskrbovana, zaprta je le z zapahom. Ko sem vstopil, me je pozdravilo pravo razdejanje. Povsod razmetane steklenice, nepomita posoda, ostanki hrane, po tleh smeti. Grda slika, ki so jo naslikali nekulturni planinci, ki od časa do časa pridejo sem gor preživljat svoj prosti čas. Zdi se, da še drži star pregovor: »Kjer se osel valja, dlako pusti.« Pogledal sem še na podstrešje, kjer so skupna ležišča, pa sem naletel na gole deske, iz katerih so stesani pogradi. Minilo me je veselje, da bi prenočeval v tej koči. Predlagal pa bi planinskemu društvu iz Ajdovščine, ki ima Iztokovo kočo v upravi, naj se za svojo lastnino malo bolj pobriga. Seveda, če jim je sploh kaj do nje, po sedanjem stanju bi sodil, da jim ni. Ne mislim, da bi morali svinjarijo, ki jo pustijo obiskovalci za seboj, čistiti odborniki društva, našla pa bi se drugačna rešitev. Lahko bi kočo zaklenili, ključ bi bil shranjen na Predmeji. Uporabniki koč bi ključ dobili, če bi oddali legitimacijo ali vsaj dali podatke, tako da bi bili nekulturneži lahko tudi javno osramočeni. Za tiste pa, ki bi radi v koči samo prespali, bi uredili poseben vhod na skupna ležišča, ki bi bil stalno odprt. Naj mi tovariši iz Ajdovščine oprostijo za dobronamerno kritiko.

Nedaleč od koč se našel pod debelo smreko prijetno dolinico prekrito z debelo plastjo suhega listja. Zložil sem skupaj par kamnov in že je veselo zaplapolal ogenj. Potem sem v okolici nabral suhih bukovih panjev, da bi imel kuriva za vso noč. Nazadnje sem se zleknil na staro vojaško šotorsko krilo in razvezal nahrbtnik. Na vrsti je bila večerja, sestavljena iz suhega kruha, koščka pregrete slanine in pomečkane čebule. Kot bi trenil, sem pospravil in vse skupaj zalil s postano vodo iz čutare. Kdor se zmrduje nad takšno »pojedino«, naj mu povem, da je lakota hud tovariš. Kdor ne verjame, naj poizkusi.

Ali je na svetu še kaj lepšega, kot je takšno razkošno bivakiranje sredi samotnih gozdov? Večer je topel in tih. Ogenj počasi oblizuje suha polena in jih spreminja v pepel. Ti pa ležiš na mehkem mahu, strmiš v veje dreves nad seboj in prisluškuješ nočnim šumom. Listje v krošnjah rahlo šelesti, od nekd se zasliši skovikanje sove. Splašena ptica prhne skozi veje. Obrisi dreves vedno bolj izginjajo v črni temi in nazadnje se iz kroga svetlobe, ki jo daje pojemajoči ogenj, ne vidi ničesar več. Priložiš suh bukov panj in ogenj spet veselo zaprasketa, iskre švigajo na vse strani. Pokljanje suhljadi na ognjišču ti je potem sladka uspavanka in sredi sanjarjenja te zmanjka.

Pravijo, da vse, kar je lepo, prehitro mine. Tudi ta romantika ni trajala dolgo. Sredi noči me prebudi votel grom, zabobnel je nekje gori nad Golaki. Noč je postala svetla od bliskov, ki so parali nebo. V žerjavi je zacvrčalo od debelih kapelj, ki so si že našle pot skozi gosto smrekovo krošnjo. Pograbil sem vso svojo ropotijo, kar sem jo dosegel okrog sebe in pobegnil v koč. Ostanek noči sem potem prespal na golih deskah. Pa tudi tukaj nisem imel miru. Nekaj zaradi grozovite nevihte, ki se je z vso silo razbesnelo zunaj, največ pa zaradi čudnega obiska. V presledku, ko se je neurje malo umirilo, sem krepko zadremal. Prebudilo me je ropotanje in praskanje v sobi. Miši? Podane? Po ropotu sem sodil, da je cela mišja vojska na pohodu. Potem je zaškrebalo na lestvi in že se je zverinica zapodila po podstrešju.

Kar tesno mi je postalo pri srcu? Potem sem zaslišal nekakšno stokanje, ki je prihajalo iz mojega nahrbtnika, ki ni bil zavezan. Ne, z mojo slanino se pa ne boste gostile, mrhe! Kresnil sem vžigalico in dregnil v nahrbtnik in iz njega je švignil pravi pravcati – polh. Skril se je v temi, le drobna očesca sta mu žarela kot dve iskri. Zavezal sem nahrbtnik in pomirjen zopet legel. Miru pa ni bilo. Polh je vse do jutra »kalil nočni mir«, zdaj okrog nahrbtnika, zdaj spodaj v sobi, zdaj na lestvi. Pravo čudo je, kako more ena sama živalca delati takšen hrup.

Neurje se je poleglo šele zjutraj. Deževati pa ni prenehalo. Poležaval sem na deskah in strmel skozi okno v sivi, megleni dan. Nebeške zapornice so se me usmilile šele okrog devete ure, ko sem že mislil, da bom moral na tistih deskah ravnati kosti kar ves dan. Potem sem brusil pete skozi Trnovski gozd proti Čavnu. Pot se je vila večinoma po gozdnih cestah. Takšna hoja je še najmanj prijetna. Pred menoj se je vila gor in dol neskončna cesta, razgleda pa zaradi gostih gozdov ni nobenega. Pa še vreme se je kujalo, da nisem vedel, kdaj se mi bo vlilo za vrat.

Ker pa nobena stvar ni večna, se je tudi ta neprijetna pot še kar hitro končala. Priso-pihal sem namreč do zavetišča na Čavnu.

TRANSVERZALSKE DOGODIVŠČINE

NADA KOSTANJEVIC

(Nadaljevanje)

3. Popoldanska transversala in koruzni zdrob

Ko pogledate iz Vipavske doline proti Kovku, vidite oster rob strmih skal. Zdi se vam, da je tam konec sveta. Pa ni. Takoj za grebenom, med nič preveč divjimi gozdovi ležijo prijazne, zelo raztresene vasi Gozd, Kovk in Otlica. Številki nimajo mnogo, površine pa za majhen Pariz. Dober kilometer od grebena teče dobra cesta s Cola na Predmejo.

V Gozdu imam prijateljico Cvetko. To je pravzaprav le zimska prijateljica, saj jo svoj živ dan nisem videla poleti. Poleti nimam časa priti k njej, ona pa k meni tudi ne. Pozimi se obiščeva, zamenjava med seboj pridelke – sir in kisló zelje za koruzni zdrob in med – in si sveto obljubiva, da se bova letos poleti zares obiskali.

Cvetka je, seve, poročena, mati dveh lepih, pridnih otrok. No, letos poleti, mi je rekla, da bo res prišla po zdrob. Pa spet ni. In sem se odločila: Avtobus, ki pelje na Goro (v vasi Gozd, Kovk, Otlica in Predmejo odpelje komaj ob pol dvanajstih). Skuham kosilo že ob desetih, naložim sebi, sinetu, vsem prijateljem in prijateljicam, ki so pri hiši (kar deset jih je bilo!) nekaj zelenjave, ki na Gori ne uspeva, nekaj zdroba in koruzne moke, ki tam tudi ne uspeva, in se odpravimo v Gozd obiskat Cvetko. »Kam peljete te otroke?« sprašujejo sosedje. »Na športni dan! Na pašo! Na trim! V brigado! Na udarniško!« odgovarjajo otroci. Ljudje na »gorskem« avtobusu nas debelo gledajo. Saj otroci klepetajo, kot bi jih navil, dopovedujejo obema mestnima deklamacama, kod so vse nosili »Kurirčkovo pošto« po teh bregih.

Peljemo se proti Colu.

Od Cola naprej nas začne premetavati po makadamu in po prahu. »In kje naj vas pravzaprav dol postavim?« vpraša večni Danilo, ki se nič ne čudi, da sem se sredi tedna – in sredi dneva s kupom otrok podala v gore. »H Cvetki grem,« mu povem, saj Danilo tod pozna prav vsakega človeka. »H Štaverski Cvetki?« »Kdo ve, kako se reče pri hiši, veste, dvoje otrok ima!...« »Jej, jej, saj sem vas naprej zapeljal! Tukaj izstopite, pa po tej stezi pojdite!« Jasno, ker sem pri Cvetki bila vedno le pozimi, pokrajine nisem prav prepoznala. Danilo nas iztovori, in še pokaže, kod je bližnica, saj Cvetka ne stanuje ob cesti. Zagrizemo se v strmino med senožetmi in nizkimi hostami, med skrbno obdelanimi in še skrbneje ograjenimi njivicami. Saj je srnjad tu večkrat na pohodu. Pod nami se vije bela »gorska« cesta, za njo pa Trnovski gozd, z redkimi naselji: Žagolič, Gozd, Kovk, Otlica, in nazadnje Predmeja, ki pa je od tod ni videti. Otroci pobero kako zapoznelo jagodo. Končno zagledamo hiši – dve sta. V eni prebiva Cvetina mati, vdova s samskim gluhih svakom, v drugi pa Cvetka z možem in otrokoma. Hiši sta pogoreli pred kakimi desetimi leti, v grozni

zimski noči. a pogumni ljudje so ju obe obnovili s hlevoma vred. Prva hiša trdno zaprta. Potrkam na drugo: V veži razdejanje! Komaj trinajstletna Cvetkina Nadica je raznesla pohištvo, krepko maha s čopičem in beli kuhinjo in vežo. »Otrok božji, kaj pa počneš? Mar boš sama vse to pobelila!« jo začudeno pozdravim. Krepka in lepa deklica nekoliko v zadregi gleda gručo otrok okrog mene. Otroci razumejo, da ji je nerodno, in se nekoliko oddaljijo. »Kje pa imaš mamo?« »V gozdu dela!« »V gozdu?« se v zboru začudijo otroci. Posebno obe mali Kranjčanki ne moreta razumeti, da ženska dela v gozdu. Domači otroci so že večkrat videli svoje matere, kako imajo opraviti z lesom. »Ne, ne podira dreves, le meri,« se veselo zasmije Nada.

»Čaj, Nada, dam ti zdrob in moko, sva se z mamo domenili, pa še malo zelenjave...« Deklica v strahu zagleda nahrbtnik. »Ne, ni ti treba takoj plačati, se dobimo pozimi z mamo,« sem izgubila zadnje upanje, da bom kdaj videla, kakšna je Cvetka brez kvedrovcev in zimske suknje. »Kje pa imaš babico?« jo vprašam. »V bolnici!« »Kje očka?« »Zida hišo v Ajdovščini. Svet smo kupili tam. Bratec mu pomaga.« Tako se razseljuje Goral Nadica zardi. »Ne, teta, ne bomo se selili v dolino za vedno! Tam bomo le pozimi, saj ne veste, kako hudo je od tod hoditi v šolo in na delo!«

»Oh, vem, vem, Nadica! Šolski okoliš ima morda več kot petnajst kilometrov premera. Če ne znaš kake naloge, moraš peš do Bele, dve uri hoda, do najboljše sošolke!« »Poleti bomo tukaj, teta, polje imamo tako lepo, živino bo babica oskrbovala, mi ji poleti krmo napravimo!« Kdo ve, če bo res? Kdo ve, če boš, ko enkrat prideš v dolino hotela zopet tako potrpeti, kot trpi tvoja mama in tvoji oče, tvoja pogumna babica, ki je kdo ve kolikokrat peš premerila vso Goro in vso Vipavsko dolino.

Medtem se približa tudi gluhi stric s povezo čez ušesa, pri neki nesreči je izgubil sluh, počasi vleče cigareto – in pokojnino. No, ni bil le on radoveden, tudi mali kuža se je postavil z nami v krog, pa še petelin in putke. Vsi v tej pustoti želijo človeško družbo.

Nad Štaversko domačijo sta še dve. Obe lepo obnovljeni in urejeni. Ljudje delajo v gozdu, v Ajdovščini, pa tudi v novi čevljarški delavnici na Colu. Ker so hiše zelo raztresene, jih na delo ne vozi avtobus, temveč kombi. Ne daleč od hiš, nas pozdravi prvi električni pastir. Krepko nas strese. Višje proti robu je nizek borov boršt, za njim pa kamnit rob, ki se strmo ruši v dolino. V našo, Vipavsko! Leži pod nami, kot na dlani, od one strani pa jo obroblja kraška planota. Prav pod nami so Budanje s svetlim zvonom. Dlje doli Duplje, Dolga Poljana in Kožmani, Žapuže in Ajdovščina ovita v oblak industrijskega dima. »Teta, tukaj nekaj piše!« vzkligne ena od deklic. Res: napis – Kovk 961 m – in za njim ređa enka, znamenje transverzale.

Za Kovkom je zopet električni pastir. Do samega roba je speljan. Kakšna transverzala je to, vsa polna električnih pastirjev? Najbrž transverzala za teličke, potolažim otroke. Tik pod Kovkom je slaba steza, drži v Budanje. Sončnica je ime tej stezi, ker je na prisojnem. Nekeč so Gorjani hodili po Sončnici iskat delo v Ajdovščino, a kaj, ko je delo dobil le prišlek, fašist, domačin pa ne. Ko so se vračali, so od lakote padali po strmi poti, med trnje in redke borovce. Šuštarica pa je po Sončnici hodila vsak dan po pošto v Ajdovščino. Nepismena je bila, le ovojnico so ji pokazali, pa nikoli ni pošte zmešala. Kaj pa pokojnine? so hoteli vedeti otroci. Kdo je pa dal takrat pokojnine? Saj jih Gorjani niso imeli.

Kako pa je dobila službo, ko je bila nepismena? Ne, to ni bila prava služba. Saj dostava pošte na Goro ni bila urejena. Ljudje so ji kaj dali, da jim ni bilo treba v Ajdovščino po redka pisma, ki so jih pisali fantje od vojakov, in dekleta, ki so služile kot dekle po vsej širni Italiji.

Končno se odpravim za rdečo enko. Pot je zanimiva. Med skalovjem in nizkim grmičevjem, med gozdom in nenavadnim rastlinjem. »Stoj!« vzkligne Gregor: »Le ni prav, da so transverzalo potegnili tod! Saj je ta kraj poln vojaških bunkerjev in strelskih jarkov.« Andrej, oficirski sin, ga potolaži. »To je vse že opuščeno, gradili so le za vajo, in na takem zemljišču, kjer ne bodo delali kmetov škode.« Vsako minuto se razgled menja, vsako minuto je rastlinje drugačno. Tudi električnih pastirjev ni več. Sedaj smo že na »gorski« strani, skozi pusto goličavo, potem pa med lepimi senožeti se spuščamo proti Colu. Prav kmalu smo tam. Otroci vderejo v gostilno in popijejo na dušek vso razpoložljivo vodo, ko pa jim hočem naročiti še kruh, reče prijazna gostilničarka: »Pohitite s temi otroki, avtobus bo vsak čas tukaj.« »Ne, ne gremo z avtobusom, peš pojdemo čez Avžlak!« Možak, ki je stal blizu meni: »Nikar ne hodite čez Avžlak, dlje je. Pod zadnjo hišo na Colu, tam takoj za mitnico, je stara steza na Zaveznike. Široka je, zložna, takoj boste pri Zavezniškem koritu.« O, da ga ne bi ubogala! Pred desetimi leti sem tudi sama rada uporabljala to široko in zložno pot – nemara je včasih bila vozna. Sedaj pa je bila botanični vrt vseh škodljivih zelišč. Prav vse smo izkušali: koprive, robide, zbadke, ki so se prijemale

Kamen v primorskih hišah (Buiščina)

Foto Marjan Garbajs

oblačil. Goščava, da zlepa ni take. Ko smo prišli nad Zavetnike, smo bili podobni nekakšnim potujočim kopicam sena. Za silo smo se očedili in planili na Zavetniško korito. Naprej smo štopali. Deset izletnikov si je pet avtomobilov pravično razdelilo. Tako smo zavolj koruznega zdroba popoldne prehodili kos transverzale.

4. Transverzala in nekaj krožnih poti zraven

Časa za kaj pametnega v poletju ni bilo. Zaman sem se ozirala po gorah. Delo in skrb doma me niso nikamor pustile. Pa sem godrnjala – naj me popelje v hribe, kdor me hoče, preden začne otrokom šola, moram kam v višavje.

In sva se s sinetom deževno petkovo popoldne odpravila na pot. Razen dobre volje in mnogo planinske literature, nisva imela dosti s seboj. Zaradi sporazuma med avtobusnimi podjetji, sva imela kar štiri vozne rede s seboj, in po poti ugotovila, da v njih vsaj polovica vozečih avtobusov ni. Šla sva na srečo do Ljubljane in presedla v celjski avtobus, ki skozi skrivnostno Črno in Črnivec pelje tja do Mozirja. Lilo je kot iz škafo, z zanimanjem sva gledala naprave kaolinskega rudnika, a ko je avtobus po razmajani cesti pripeljal čez strme klance do Mozirja, je bila že skoraj noč. Vendar so nam na pusti avtobusni postaji povedali, da pelje zadnji avtobus v Žekovec do žičnice. Gondole so velike, da bi lahko plesali v njih, razen naju in šoferja pa sta se tistikrat peljala starejša zakonca v hotel na Golteh. Midva sva šla rajše v Mozirsko kočjo. Ko smo priplavali skozi meglo, so nad nami posijale zvezde. Lepo je bilo videti Mozirsko kočjo. Kot bi čepela na skali! V hotelu so nam prijazno povedali, kje je kočja. Zložna in široka je pot do nje, in lepi razgledi, kljub temi. Srečala sva čredo krav s priletnim pastirjem. Snažno in lepo Mozirsko kočjo oskrbujeta dve brhki in spretni dekleti. Dekleti se sicer poznih in bolj skromnih gostov nista nadejali, a sta naju zelo prisrčno sprejeli. Odkazali sta nama sobico in obljubili za večerjo fižolovo juho. Sin je z baterijo odšel ven, jaz za njim in že ga dobim v prisrčnem pomenku z znamenitim mozirskim osličkom. Osliček je naprežen v majhno cizo žulil travico in ovohaval prišleke. Sin ga potiplje in ugotovi: »Debel je, najbrž je pomije in še turisti mu kaj dajo. Le zdi se mi, da ga nikoli nihče ne spreže in tudi ne okrtači!« Osliček je bil prisrčno vesel najine družbe in je nekaj časa drobencjal za nama. V hlev je hotel, a s cizo ni mogel. »Najbrž bo prišel tisti stric in ga spregel!« se je tolažil sin in pobožal še prašička, ki je ždel v hlevu. Tu nas je čakala »krepka fižolova juha«, kot je rekla oskrbnica, in je res bila tako krepka in gosta, da sva jo komaj pospravila. Spomnila sem se Mlakarjeve »tirade« o grahovki na Matterhornu. Vse po koči kaže, da tu gospodarijo ženske. Vse se sveti od snage, čistoče in prijaz-

nosti. Kljuka pa nobena ne drži, nobeno okno prav ne zapira. Tu mora biti poleti in pozimi velik naval, ko je vse tako razmajano, dekleti pa kar zelo pridni. Skozi priprto okno je venomer pihljalo – in zvončkljalo. »Mati, osliček je še vedno vprežen, tisti stric pa je že šel spat...« je potožil mali. Končno sva le zaspala. Ko je sin zjutraj pogledal skozi okno, je ugotovil: »Mati, osliček je še vedno naprežen. Pa vso noč je bil zunaj...« Vstala sva zgodaj, čeprav sta nama dekleti rekli, da pred sedmo ne odpirata.

Stikala sva po koči, da bi dobila koga živega, in končno sva le priklicala eno od obeh deklet. Pritekla je v spalni srajci in naju izpustila v rosno jutro. Seveda je sin najprej šel pozdravit vpreženo živalco. Svinji sta ga oblizovali, kakor da bi se jima smilil. Srečala sva zopet tistega priletnega pastirja. Povedal nama je, da tega osla nikoli ne sprežejo. Šla sva proti Smrekovcu. Med vitkimi smrekami in jelkami se vrstijo prijazne jase, ena lepša od druge. Na eni zagledamo čedno planšarijo. Ko prideva na sedelce, se nama odpre razgled: na Uršljo Goro, na daljino Raduho. Spuščava se in se zopet vzpenjava, steze so zelo dobro markirane. Jagod, malin, borovnic in gob je nič koliko. Prečkava tudi kako dobro gorsko cesto, a človeka ne srečamo na njej. Tik pred Smrekovcem naju pozdravi transverzalska markacija. Smrekovec ima lepo lego, le razgleda ne kdo ve koliko. Potem greva do Slemena. Tako bova vsaj malo stopila na koroško stran. Kmalu zapustiva cesto in koracava po prijaznih gozdnih poteh. Od časa do časa se nama prikažejo Bele Vode, lepa cerkva nad njimi, pa stolpi šoštanjske termoelektrarne, včasih celo oddaljena gora Olijka. Sicer pa le gozdovi, gozdne steze, drevesa, rože, gobe, maline. Markacija še vedno odlična, čeprav ima enko. Skrivnostna in samotna je Kramarica, stara a obnovljena kapelica in spominsko znamenje padlim v NOB. Od tu bi lahko šla v Crno. A se bojiva, da bi ne ujela avtobusa. Zato raje greva proti Slemenu, prej pa se pokloniva spominu padlih, vsem, ki so tu izkrvaveli v zadnji borbi, in onim, ki so jim ta tiha in odročna pota postala grob. Kmalu sva že na Slemenu, v lepem domu, kar nekam preveč gostinski je. Z doma je lep razgled na vso dolino, na Šoštanj in Velenje, na Bele vode, na savinjsko deželo. Ker avtobus odhaja šele zvečer, greva do Šoštanja peš, v treh urah bova tam. Natararica nama svetuje del evropske pešpoti, saj transverzalo morava zapustiti. Pa nama v bližnji hiši svetujejo, naj raje krajšamo cesto, da bova kmalu prišla v Šoštanj. Ajoj! Najprej greva mimo velike, a zanemarjene domačije. Neprijazen starec nama le pove, da je sam. Še nekaj raztresenih domačij je sem ter tja kaka markacija, zopet cesta, potem gradbišča – kar tri vikende zapovrstjo gradijo – a naju tako grdo gledajo, kot da jih misliva odnesti. Zopet samotne domačije pa stezice – in potem zmanjka markacije. Končno jo zagledava na gozdni cesti v hudo vlažni globači. Ob markaciji pa bela črka š. Kaj naj to pomeni? Gregor pravi: »Tod se gre v Šoštanj.« Jaz pa pravim: »Morda je tod hodila Štirinajsta?« Da gre za Šaleško planinsko pot, se dvema malce obupanima Primorcema niti sanjalo ni. »Mati ta š bo pravil!« »Ne, fantiček, to gotovo pelje v hribe, in ne iz njih, midva pa morava do Šoštanja.« Globača ni prijazna. Nekje slišiva sekiro a človeka ne vidiva. Ker pa vidiva sledove kamiona in ker gre cesta navzdol, veva, da tod morava priti v dolino. Obzorje se razširi, hribovje se razmakne in na prvi kmečki hiši zagledava napis: Topolščica. No ja, če bi šla po »evropski«, bi prišla v Mozirje, če bi šla po cesti, pa v Šoštanj, tako pa sva pristala na sredi. Kmalu sva bila v Šoštanju, ravno prav, da sva ujela ekspresni ljubljanski avtobus, ki naju je po prijazni Savinjski dolini potegnil proti domu.

Pozno sva prišla, le malo besed sva izmenjala z domačini in šla počivat. Drugo jutro sem se že zgodaj spomnila, da moram vrniti dolg sosedoma. Danovi so odzvonili, petelini odpeli, Danilo in Frice odtrabila odhod višarskih romarjev. Vzela sem golido in se podala na svojo kravjo transverzalo, ki se je pomnožila še za eno kontrolno točko, saj je ena soseda namesto na Višarje, poromala v Rim (omislila si je sina). Ko sem opravila delo z mojimi rogatimi odpustki, sem se vrnila domov. Moj neuničljivi potomec je že sedel z očetom in sestro pri zajtrku. Ni mi rekel, ne dobro jutro, ne kako si spala, temveč je butnil naravnost:

»Mati, kdaj pojdeva spet na Golte?« »Križ božji, otrok, mar se nisi zadosti nagoltal Golt v teh dveh dneh?« In je spet butnil: »Ampak tistega oslička moram izpreči in okrtačiti!«

KUPIM STARE PV

I. letnik 1895
II. letnik 1896
VIII. letnik 1902
X. letnik 1904

Tomo Grgič,
Ljubljana, Bratovševa ploščad 18

ZVEZDICA MI JE DAROVALA ALI MOJ PRVI BIVAK

URŠA KOLENC

Sramota! Človek že dobrih 22 let gara po hribih, pa še ni doživel enega samega samcatnega bivakiranja. O, kje so tisti zlati časi, ko je dobri stari Kugy jedel polento pod prižganim večernim svodom nad gorami in ko nemirna Pavla Jesihova sploh ni šla v skale, če ni morala vsaj trikrat prespati v steni? To pa je bilo res lepo, romantično!

Danes pa mi, mamini fantki in punčke, poznamo le še grmado odej na telesih, tople postelje in zakurjene planinske kočice. Prosim, plezalci, ne zamerite! Ampak tudi vaše vrste junaki so se razvadili: Zabarikadirajo se v topli puh in napihneni kot cvilimožki prežijo grozno, strašno ledeno noč na ostrih policah našega gorovja.

Zatorej nič čudnega, da sem si tudi jaz po tolikšnem planinskem stažu želela preživeti večer pod milim nebom. V Dauphineji sem si že postlala na skalovju, toda tisto sploh ni bilo slabo, ampak pravi izvozni komfort našega Bačkaprodukta. Zavila sem se v slonovo nogo in veston, potuhnila v bivak vrečo in zapihala do jutra. Nič prezebanja, nič drgetanja! Če ne bi bilo nesramnih mastnih žgancev, ki so protestirali v črevesju in nekaj ostrih kamnov, ki so vsiljivo rinili med rebra, bi bila to edinstvena zibelka na višini 3000 m. Zjutraj pa sem razočarana spoznala: »Takšnole dremuckanje je prav fletna zadevca. Prav nič groznega, samo strašansko trdo. Tristo kosmatih, kako sem le razvajena! Če nimam tistega superjogija, pa že preštevam kosti. Kakšna občutljiva šleva sem! Takšna, kot tista kraljična, ki je začutila zrno graha skozi kup perjanic.

In tako sem še vedno sanjarila o tisti dremajoči, opojni avgustovski noči (najmanj 15°C), polni luni in po skrivnostnem razpoloženju nekje v kraterju naših gora. Vse to pa so bili računi brez krčmarja ali drugače: brez ciganke se pa nič ne ve.

Moja zvezda pa mi je napletla drugačno usodo: »O ne, punca moja, tako poceni je pa že ne boš odnesla. Ti kar trapaj, boš videla, vsaka šola nekaj stane. Čez kratkih 30 let se boš srečala z znanci v toplicah, nosila dvojno spodnje perilo – av, moj križ, moja revma! Le zakaj sem bila takrat tako neumna? –

Prepozno, punca moja, prepozno. Izpolnila ti bom tvojo davno željo, boš videla, kako ti bo potem ugajal tvoj sen. Presenetila pa te bom takrat, ko boš najmanj pričakovala. Uf, kako se že veselim!«

Ljudje smo zares čudna bitja. Ponavadi hočemo tisto, kar nam je težko dosegljivo. In jaz sem tri mesece potem, ko sem v Dauphineji brez padala sorazmerno srečno padla in si zlomila komaj eno kost, hotela na vsak način priti na Bivak II. Da pa ne bi bilo vse preveč preprosto, sem hotela tja gor ponoči v tistem šepetajočem misteriju novembrske otožnosti.

Za začetek – marš po cesti. Kakšen poslastek! Telovadila sem po koritastem, zaledenem makadamu in se poskušala ozirati na poškodovani gleženj. Nesramež, nič usmiljenja ni imel z menoj. Zlobno je opominjal in se oglašal, če sem le malo napak stopila. O, kako sem si želela strmine, balzama za delno uvoženi vijak v nogi.

Končno! Osvetlila sem 222. telegrafski drog, stopinje so zavile s kolovoza. Tema je bila kot v podzemlju Brkonje Čeljustnika, povsod pa je vladala grozljiva tišina, napet mir. O luni ni bilo ne duha ne sluha, le zapuščene lučce so žalostno bingljale na pustem nebu. »Zlati fantje so tile fantje iz društva. Čudovito so zgazili pot. To bodo presenečeni nocoj. Na vsezadnje pa naju sploh ne bodo veseli. Prenehati bodo morali s tistimi svojimi veličastnimi pogovori na visoki ravni in spremeniti temo debatnega večera. No, pa saj je takih lažnivih kljukcev in velikih don juanov kar preveč na svetu.«

Gleženj se je počasi umiril. Ne vem, kaj mu je tako prijalo, breg ali pa enkratna gaz po hudourniški gupir.

»Preklemane rogovile, tile naši fantje z društva! Kaj ne poznajo poti.« Jeza ni pomagala, sledi so zavile po neznanem plazu.

Z Andrejem sva se ustavila pod skalnim skokcem. Vodnik se je razburil: »Kozli zmešani, le kaj so se zmedli. Sam grem malo še naprej. Takoj pridem!«

Čakala sem, pa še to zaman. Le kamni so se spomnili, da še obstajam in so z vso silo gremeli navzdol. Še zmenili se niso, da bi se ognili nezavarovani stvarci tam spodaj. Ustrašila sem se samote in črnih misli, ki so se podile z njo. Čez pol ure se je tovariš je vrnil. Čelni svetilki sta se počasi pomikali navzdol. Da pa ne bi izgubila dragocene višine, sva složno zavila nekam v levo. Lunin sij ni in ni hotel oblit

zaspane pokrajine. Menda je tudi Mesec skušal prispevati k vsesplošni stabilizaciji (vsaj na planinskem področju).

»Varčujmo z energijo! Premagajmo inflacijo!«

Vse lepo in prav, ampak tam doli pod našim malim Matterhornom mi tale gesla niso prav nič ugajala. Raje bi pozdravila luno »lažnivko« na obzorju in pomežiknila zvezdicam porednicam na Rimski cesti. Pa ni bilo pogovorov na liniji, dolgi »več svetlobnih let«. Zveze so bile menda pretrgane ali pa zasedene. Odpovedala je še tista edinstvena, zlata, infekcijska bolezen današnjega birokratskega sveta – telefonaža. Noč pa je bila tako črna, da nama Krjavelj ne bi mogel presekti hudiča na dva štrbunka. Kako pa naj bi midva prevzela vlogo sledniških psov!

Andrej se je ustavil pod smreko in se pozanimal za lokacijo. Sosednji iglavci so molče podpisali dovoljenje za začasno sobotno prenočišče. Tandara – mandara – hotel je bil pripravljen, midva pa edina gosta. Sobaric sicer ni bilo na plačilnem listu, zato pa sva uživala čisti gorski zrak in spoznavala najzanesljivejše vzroke za kvalitetne in dolgotrajne prehlade. Nazadnje sva poskrbela za prazni vreči v trebušni votlini. Menu ni bil prav nič v skladu s stabilizacijo, pečeni zrezki, kuhano vino, košček torte (Kugy bi se v grobu obrnil, ko bi videl). Ob 11.30 sva zlezla pod tanek nylon, se zvila v embrionalno držo in čakala na ostre zobe zimskega mraza. Večerni in jutranji program tistega dne (9. 11. 75) je bil nekako takle:

23.30: Čudovito petje ali bolje dretje. Upam, da gamsov ni bilo v bližini; ob pol dveh stari vici; ob poltreh ogrevanje ob sveči; ob poltreh, ob polštirih, polpetih in polsestih zjutraj telovadba; ob polsedmih – spanček.

Ob 7.30 sva našla pot, nato tekmovala z meglo, kdo se bo hitreje dvignil na bivak pod Šplevto, ob enajstih sva imela kosilo po temle receptu:

1 l vode (po možnosti snežnice za boljšo prebavo), 5 dkg čokolade, zavitek »škrinjc« (napolitank), acitron po okusu.

Ob dvanajstih sva se potapljala v beli plašč nad Vrati. Gleženj se je spet oglašal. Vrag ga pocitraj! Bomo videli, kdo bo koga, on mene ali jaz njega. Sem trmasta. Ob petih popoldne sva se sesedla v avtobus.

No, za nekaj časa imam takega spanja kar dovolj. Kaj praviš, zvezda moja?

PLANINSTVO V ŠALEŠKI DOLINI

DANICA ŽEVART

Planinsko društvo Velenje je ob 70-letnici Šaleške podružnice SPD v Šoštanju in ob 25-letnici PD Velenje, oktobra 1974, odprlo Šaleško planinsko pot. Pot poteka po hribovitem obrobju Šaleške doline. Dolga je približno 140 km, ima 21 kontrolnih točk, prehodimo jo v kakih štirih dneh. PD Velenje lahko ponudi obiskovalcem Šaleške poti dnevniške in vodnike. Po Šaleški poti hodi kakih 2500 ljudi, 125 pa jih je že prejelo spominski znak.

Naj ob tem uspehu zapišemo nekaj o zgodovini šaleškega planinstva.

Planinstvo ima v Šaleški dolini že lepo tradicijo. Najprej so ljudje obiskovali vrhove s cerkvami: Sv. Jošt na Paškem Kozjaku 1063 m, Uršljo goro 1696 m, Sv. Križ nad Belimi vodami 1044 m, Goro Oljko 734 m. Na teh vrhovih so bile gostilne in večkrat na leto romarski shodi. Te točke so bile priljubljeni izletniški cilji tudi obiskovalcem s planinsko mislijo.

Jože Vošnjak (1834–1911), politik in literat, doma iz Šoštanja, nam v svojih Spominih sporoča, kako so v njegovi mladosti dijaki in študentje v družbi šoštanjskih meščanov veliko planinarili. »Sv. Križ smo obiskali skoraj vsako leto. Hodili smo mimo Sv. Florjana, kjer je močan izvirek najčistejše hladne vode, in Belih vod. Zadaj je Smrekovec, kjer so se tisti čas rade srne pasle.«

Poletje 1850, po Vošnjakovih maturi. »Napravili smo izlet na Oljsko goro. Bili smo vesela družba, mi študentje, deklice in gospe. Počitnice, dokler sem študiral medicino, so bile prijetne. Neko poletje smo šli na Sv. Uršo. Z bratom Mihaelom, tačas slušateljem tehnike na Dunaju, sva šla peš v Slovenj Gradec: prav prijazna, netežavna

pot mimo Gaberk skozi Velunjski graben–Meniški vrh–Forhtenek–Sv. Heleno–Sv. Miklavž–Podgorje–Slovenj Gradec. V mestu se nam je pridružilo več mladih gospodov in gospodičen. Komaj se je začelo daniti, smo bili že vsi, kakih 8–10 oseb, na nogah. Nosač je bil naložen z mesom in kruhom za kosilo, vino je točil mežnar na gori – in hajd iz mesta ven proti Podgorju in naprej po Suhem dolu. Razvrstili smo se v pare in med smehom in šalami korakali po kolovoznem potu.

Po triurni hoji smo prišli do Plešivčnika, do velikega posestva na vznožju svetourške gore, katere večji del pripada k temu posestvu; pa kaj pomaga, ker je tam le golo kamenje brez gozda. Usedli smo se pri studencu, da se odpočijemo in okrepcamo. Plešivčnikovci so bili jako gostoljubni in tudi tokrat so k nam poslali dekle, da nas vpraša, ali kaj želimo. Ko pa je gospa zvedela, da smo iz Slovenj Gradca, povabila nas je na kosilo v hišo, a mi smo hvaležno odklonili, ker se nam je mudilo na goro in smo hoteli še tisti dan spet doma biti. Torej hajdi naprej, vsak s svojo gospodično pod pazduho, dokler je dopuščala cesta hoditi po dvoje, a kmalu smo prišli na bolj strme steze, vendar ne take, kakor jih ljubijo sedanji turisti mimo grozljivih globokih prepadov, da je treba napeti vrvi. Takih ni ob južni strani Sv. Urše. V dveh urah smo bili na vrhu (1696 m).

Šli smo najprej v cerkev sv. Urše, ki stoji prek štajersko-koroške meje tako, da je velik oltar na Koroškem, stolp pa na Štajerskem. Občudovali smo potem prekrasni razgled, a dekleta se zanj niso dosti zmenila, hitela so v bolj spodaj stoječo mežnarijo nam pripravljat kosilo. Mi pa smo stali in občudovali pod nami ležeči zeleni svet, koroški in štajerski. Ne bom opisoval, kako daleč sega razgled. Pojdi sam, raduj se nad prelepo slovensko zemljo, ki se razprostira pod tvojimi nogami, in vzkripelo ti bode srce, polno navdušenosti za milo našo domovino. Klicali so nas h kosilu in usedli smo se k mizi v veliki sobi mežnarije.

Mislili smo že na odhod, ko pride mežnar v hišo praviti, da se bliža nevihta in da je že nad Peco. Hiteli smo na prosto, že smo slišali grmenje in črni oblaki so se kopičili okoli Pece. Nismo dolgo zunaj stali, pa je zašumel vihar, objela nas je gosta megla, padale so debele kaplje in zagrmelo je, da se je vsa gora tresla.

Bežali smo v hišo in zdaj smo imeli priliko občudovati grozno veličastnost nevihte na visoki gori. Bliski so švigali okoli hiše, grom za gromom je pretresal okna in vrata, celi potoki vode so se ulivali s strehe. Mi smo bili sicer v varnem zavetju, vendar nismo bili brez strahu, da ne bi treščilo v hišo. Toda mežnar nam je zatrjeval, da se to še ni zgodilo, ker stoji hiša v jami pod najvišjim vrhom.

Upali smo, da se po nevihti zvedri, a to se ni zgodilo. Po prvi najhujši plohi je mirno naprej deževalo in ker za tako vreme nismo bili turistovsko napravljeni, vsi le v lahkih štetfletah brez plediv in dežnikov, kaj smo hoteli? Ostati smo morali na gori in tam prenočevati, mežnar pa je šel doli do Plešivčnikov, da nam je prinesel hrane za večerjo. Kratkočasili smo se pozno v noč z vsakojakimi igrami in šalami. Za prenočevanje je še dosti dobro preskrbljeno na tej gori. Postelje so v sobah in pod streho in tudi odej ne manjka, pa tudi ne bolh. Drugo jutro smo zgodaj bili na nogah, da smo občudovali solčni vzhod. Potem pa navzdol in domov, kamor smo še predpoldnem dospeli.

Drugokrat smo napravili izlet preko Pohorja in smo na Veliki Kopi pričakovali sončni vzhod.« (Josip Vošnjak, Spomini, Ljubljana 1905.)

Leta 1893 je bilo v Ljubljani ustanovljeno Slovensko planinsko društvo. Temu je hitro sledilo ustanavljanje podružnic po vsej Sloveniji. V prvi deseterici je bila Šaleška podružnica SPD v Šoštanjju, ki je bila ustanovljena 5. marca 1904 v Šoštanjju. Ustanovitev Šaleške podružnice je pripravil tedaj že uveljavljeni organizator slovenskega planinstva, Fran Kocbek, načelnik Savinjske podružnice SPD.

Savinjska podružnica je imela zelo obsežno področje in je bila z delom preobložena. Zato so določili okoliš, ki se naj izloči iz delovanja Savinjske podružnice, in ta okoliš naj bi prevzela nova podružnica – Šaleška podružnica SPD v Šoštanjju.

Fran Kocbek je orisal delovanje nove podružnice: predvsem naj podružnica goji planinsko misel in naj planinsko obdela pripadajočo ji pokrajino. V teritorij Šaleške podružnice je spadala tudi Uršlja gora, kjer je leta 1912 nemško planinsko društvo postavilo svojo kočo. 5. junija 1919 se je z ustanovitvijo Mislinjske podružnice SPD v Slovenj Gradcu skrčil okoliš Šaleške podružnice na tedanji sodni okraj Šoštanj in njemu najbližjo pokrajino. Ob ustanovitvi je štela podružnica 12 članov. Odbor: njen prvi načelnik je bil Ivan Koropec, učitelj; tajnik Ivan Lukman, učitelj; blagajnik Vinko Kolšek, notar; in odbornik dr. Fran Mayer, odvetnik.

Podružnica je uspešno utirala pot planinstvu v Šoštanjju. Društvo je markiralo in oskrbovalo pota na svojem terenu: Gora Oljka, Paški Kozjak (Spik), Sv. Križ, Smrekovec, Šoštanj – Uršlja gora, Šoštanj – Mozirska koča. Med prvo svetovno vojno je delovanje društva prenehalo. Po vojni je spet oživel. Leta 1919 je imela Šaleška

podružnica SPD v Šoštanj 41 članov, leta 1930 pa že 204 člane. V času med obema vojnama je bila podružnica zelo aktivna. Na leto je priredila štiri do pet predavanj v dvorani kina Destovnik v Šoštanju. Predavanja so bila zamišljena kot nekaka elementarna planinska šola, seznanjanje z gorami: razgledi po slovenskih gorah, uporaba kart, opisi poti, planinska oprema. Vsakoletni planinski sejem (ples) je bil priljubljena družabna prireditev. Podružnica je organizirala vsako leto nekaj skupinskih izletov. Nekatere je opisal v Planinskem Vestniku Janko Sernek.

Janko Sernek (1881–1970) je bil po prevratu leta 1918 imenovan za starešino okrajnega sodišča v Šoštanju. Kot sin celjskega narodnega odvetnika dr. Josipa Serneca je bil tudi Janko aktivno vnet za slovensko stvar. V Šoštanju je sodeloval pri telovadbi, gledaliških igrah in pri planinskem delu (1918–1922). Bil je načelnik Šaleške podružnice SPD. V svojih rokopisnih spominih piše, da ga je za planinstvo vzgojil oče, ki je že od mladosti vodil svoje otroke po planinah, na Ojstrico, na Skuto in po gimnazijski maturi na Triglav. O delu Šaleške podružnice je Janko Sernek kot njen vodja v Planinskem Vestniku 1922 objavil spis Šaleška pokrajina. V letnikih 1922 in 1923 je opisal tudi nekatere planinske ture iz tega obdobja (Po Hudem Prasku na Mrzlo goro, Šoštanj–Smrekovec–Raduha–Luče–Robanov kot–Korošica in dalje po vrhovih Savinjskih Alp). V svojih Spominih omenja Janko Sernek požrtvovalna planinska delavca v Šoštanju: notarja Marinčka in sodnijskega uradnika Skamerja.

V letih po prvi svetovni vojni je Šaleška podružnica pridno obnavljala markacije na svojih poteh, zaznamovala pa je tudi številne nove variante. Podružnično poročilo iz leta 1922 navaja obsežen seznam markiranih in s kažipotnimi tablicami opremljenih planinskih poti na ozemlju podružnice Na kolodvorih v Šoštanju in v Šmartnem ob Paki pa sta bili nameščeni veliki tabli – zemljevida turistično obdelanega izletniškega okoliša. Zaznamovane so bile te poti:

Uršlja gora: Šoštanj–Zavodnje–Šentvid–Šišernik–vrh Uršlje gore 6 1/2 h in varianta Šoštanj–Topolščica–Zavodnje (priporočljiva zlasti za sestop).

Šentflorjanski graben: Šoštanj–Mostnar–Grebenšek 1 1/4 h. Od Grebenška so označene poti v razne smeri: Hudi potok–Mornova zijalka, Topolščica, Kramarica in dalje na Smrekovec ali kar v Črno, Razpodovnikov mlin–Sv. Križ.

S Sv. Križa je bilo markiranih več sestopov: na Završki hlev in v Črno, pot do Luke–Gornjega Brložnika–na Smrekovec.

Od Gornjega Brložnika je držala označena pot tudi v Ljubno mimo Krumpačnika, Penturja in Rastok.

Pri Lukežu (Luka) se je odcepila pot na žago Pri Francki–izvir Ljubije 1 h–soteska Ljubije–Mlačnik–Petkovnik–Mostnar–Šoštanj.

Pri Petkovniku je bilo razhodišče za tri zaznamovane ture: Šoštanj–Mlačnik–Petkovnik–Šmihel–Mozirska koča 4 h, Šoštanj–Mlačnik–Petkovnik–Šmihel–Bela peč–Ljubno 5 1/2 h, Šoštanj–Mlačnik–Petkovnik–Lokovo–Mozirje 3 1/2 h.

Iz Šoštanja v Šmartno ob Paki je držala markirana planinska pot mimo šoštanskega gradu 1 1/2 h.

Šoštanj–Anton na Skornem 1 uro.

Na Goro Oljka je bilo speljanih več zaznamovanih poti: Šoštanj–Stanovšek–Gora Oljka 2 h, Velenje–Stanovšek–Gora Oljka 2 h, Polzela–Gora Oljka 2 h, Rečica (Šmartno) ob Paki–Gora Oljka 1 h.

Velenje–St. Janž na Vinski gori–Dobrna 2 1/2 h.

Ž. p. Paka–Sv. Jošt na Paškem Kozjaku–Špik 1 1/2 h.

Na Špik so bili markirani tudi dohodi iz Doliča 2 h, iz Dobrne 3 h in iz Konjic 4 h.

Planinci so oživili nekdanjo pot čez Graško goro: Velenje–Cirkovce–Metul–Šmiklavž–Slovenj Gradec 4 1/2 h in povratek: Šmiklavž–Strmšek–Šoštanj 4 1/2 h.

Šoštanj–Forhtenek (razvaline gradu) 2 h.

Šoštanj–Plešivec 1 1/2 h.

Po letu 1929 se je v okviru Šaleške podružnice SPD dobro razvijal zimski šport, pri podružnici je bil osnovan poseben odsek za zimski šport. Leta 1931 je podružnica postavila na Špiku razgledni stolp. Imenovali so ga Čarfov stolp, zaradi zaslug župnika Čarfa. V tem letu je društvo začelo graditi tudi svojo kočo na Smrekovcu.

Otvoritev Korickega koče na Smrekovcu je bila 3. septembra 1933. leta.

Poznejši oskrbnik koče na Smrekovcu, Ivan Sevcnikar, pripoveduje iz življenja koče: 1931. leta so pri cerkvi v Družmirju večkrat klicali, kdo bi hotel voziti gradbeni material na Smrekovec. Ker sem bil v stiski, sem poskusil z voznjami. Prvič sem naložil samo 100 kg na lahke voziček in sem vozil 7 ur. Pozneje sem nalagal blizu 300 kg in tudi čas vožnje mi je uspelo nekoliko skrajšati. Vsa dela je vodil predsednik podružnice Luce Koricky iz Šoštanja. Pot do koče in planina sta mi postajali vedno ljubši. Z društvom sem se dogovoril, da bom prevzel delo oskrbnika. Na Smrekovec sem šel 1. julija 1933. Nekaj časa je kar naprej deževalo, bilo je megleno in pusto, turistu pa nobenega od nikoder. Prvi trije gosti so prišli sredi avgusta. Bili so iz Maribora – prof.

Gustav Šilih z dvema kolegom. Njihova tura je bila: Črna–Smrekovec–Raduha. Že prvo zimo sem imel veliko smučarjev, tečajnikov in posameznikov. Sneg je zapadel 15. oktobra in obležal. Na Smrekovcu nam je bilo lepo. Obdelali smo njivo, na kateri je zrastle dovolj krompirja in zelenjave. Nabrali smo borovnic in napravili po tri polovnjake borovničevca (žganja). Po 200 kg brusnic smo vkuhali v kompot. Tudi gob je bilo na Smrekovcu zelo veliko.

Lebinci (kmetje z ljubenske strani) so prinašali prodajat v kočo pertunino in jajca. Prva leta je imela kočica po 1500–2000 obiskovalcev na leto. Kadar so bili shodi pri Sv. Križu, so se v kočici oglašali tudi romarji. Radi so prihajali na Smrekovec Blaž Röck-Biba, Mravljakova fanta Dušan in Drago in Karel Destovnik.

Tako živahno delovanje šaleške podružnice je pretrgala vojna.

Vojna je segla v planine. Dajale so zavetje partizanom. Bile pa so tudi priča pohodov, spopadov, hajk, lakote, smrti. Pretresljivo je, kako so ljudje v svoji najtežji uri mislili na planine.

23-letni gozdar Valter Muhovec iz Šoštanja je bil 2. oktobra 1944 ustreljen kot talec v Mariboru. V svojem poslovnem pismu je zapisal:

»Draga mati, prosil bi te, da vsadiš na naš vrt smreko, ki bo pričala, da je tu nekoč živel gozdar, ki pa ni prišel do zaželenega cilja.

Vsadi smrekico, da se bo videlo na Smrekovec in planine. Pozdravi v mojem imenu gozdove, polja in planine. Mati, moja želja je, da živiš naprej. Ne žalosti se, živi, kajti mnogo nas je...«

Takoj po okupaciji je okupator razpustil podružnico. Tedaj je vključevala 130 starejših članov in 30 mladincev, njen predsednik je bil odvetnik dr. Jože Goričar, sedaj univ.-prof. in akademik. Koča na Smrekovcu je leta 1941 postala last Štajerske domovinske zveze.

Oskrbnica Prislanova je sodelovala z narodnoosvobodilnim gibanjem in je v kočici dajala zavetje prvim organizatorjem osvobodilnega gibanja na šaleškem področju. Novembra 1941 sta nemška policija in orožništvo organizirali akcijo na Boža Mravljaka, ki se je zadrževal v kočici. Božu je uspelo pobegniti, oskrbnico pa so Nemci aretirali in kočico izpraznili. Inventar kočice so spravili pri Andreju Mazeju v Belih vodah. Partizani so ta inventar v noči na 14. julij 1942 rekvirirali. 13. avgusta 1942 je I. štajerski bataljon zažgal kočico na Smrekovcu.

Po osvoboditvi so planinci v Šoštanju spet pričeli delati. Koče na Smrekovcu niso obnovili, prepustili so jo delavcem iz Zerjava, sami pa so si postavili Andrejev dom na Slemenu.

Danes šteje šoštanjsko planinsko društvo 270 članov. Intenzivni razvoj Velenja po drugi svetovni vojni je narekoval ustanovitev planinske organizacije tudi tu. L. 1949 je bilo ustanovljeno Planinsko društvo Velenje. To društvo ima sedaj 1700 članov in svoj dom na Paškem Kozjaku (1954), do katerega je zgradilo tudi 8 km ceste iz Pake (1968).

V Šmartnem ob Paki deluje sekcija PD Velenje s 30 člani.

Tako delujeta danes v šaleški dolini dve planinski društvi s skoraj 2000 člani.

ZAPISKI S SOLČAVSKE POTI

ING. BOŽO JORDAN

STRELOVEC 28. 9. 1975

Pot prve jesenske nedelje nas je vodila iz Logarske doline do Koče pod Ojstrico na Klemenči planini (1370 m, žig 1206 m). Ta mala kočica privablja planince z lepim razgledom in lahkim kratkim dostopom. Od tu lahko v miru opazuješ severno ostenje Ojstrice (2350 m), Planjave (2394 m), krnico Okrešelj z njegovim enkratnim skalnim obrazom, na greben Veliga vrha (1546 m, na karti 1539 m) in Vrlovca (na karti Orlovca, 1526 m, 1251 m) v grebenu med Logarsko dolino in Matkovim kotom.

Poti do kočice je več, ena gre od planinskega doma v Logarski dolini mimo Plesnika ali kar od tu skozi Predor (sedaj se lahko skrajša za 1 km z avtom od asfaltirane ceste) čez Plesnikovo planino (z nje je možno tudi na Strelovec) ali zadnja za betonskim mostom (kažipot) po gozdni cesti do jase (občasna gozdna žičnica) ob grapi navzgor. Ta je najkrajša, če se do spodaj pripelješ z jeklenim konjičem. Zadnjič jih je bilo tu – namesto hloedov – kar 14! Parking v senci brez nadzorstva in plačila. Pot sedaj popravljajo in malce spreminjajo zaradi žičnice.

Od prijazne kočice ti kažipot pokaže na Strelovec (2 uri). Steza gre pa pobočju, ki ga je precej zdelal plaz. Vzpnejo se do stranskega grebena Ut, do Puklovca. Od tu bo šla edina markirana pot na Krofičko. Sedaj nanjo ne kaže nobena markacija, je pa na vrhu knjiga in žig. Marsikdo je proti markiranju, drugi so za. Ker pa je sedaj ta vrh v Solčavski planinski poti, se bo od tu markirala pot na vrh. Ne bo šla po znanih pastirskih stezah Robanovega Joža ali tam s Škrbine, šla bo tu tako, da se bo bogastvo, ki je tam skrito, ohranilo. Domačini poznajo pot nanjo s Kota ali tudi od drugje. S Kota nam jo je zaupal tudi Jože, vendar smo ji sledili z veliko muko in ne na prvi mah. »Ja pri tisti buki levo,« je pikro pripomnil, ko smo se vrnili brez vrha. Oh, koliko je bilo teh bukev, koliko drugih stečin, ki so nas zapeljale, poznal jih je le on. Škoda da teh poti ni zapisal. Od Puklovca dalje prečkamo pobočje Ut v višini gozdne

THEODULSKI PREROK

Tako imenuje A. Graber iz Muzzana v »Les Alpes« 1974/4 zv. Jeana – Pierra Meyneta, ki je leta 1851 postavil preprosto zavetišče na prelazu Theodul. Jean Pierre Meynet je s tem prišel v planinsko literaturo. O njem so pisali: Alfred Wills, v knjigi Wanderings amongst the high Alps 1950; C. M. Engelhardt, Das Monte Rosa – und Matterhorngebirg 1852; Guido Rey, Das Matterhorn 1926 in Walter Schmidkunz, Grosse Berge – kleine Menschen. Graber je dal svojemu članku znano geslo iz Rousseaujevih misli o gorski naravi, s katerimi je veliki Francoz pred več kot 250 leti spočel bolj množično zanimanje za gorsko naravo, obenem pa označil njeno koristnost za človeka kakor noben ne prej ne slej.

Sredi 19. stoletja se te Rousseaujeve ideje v gorskih vaseh še niso prijele. Če je v gorah zagrmelo, bodisi da se je podrl velik serak, bodisi da se je valil kamen ali snežni plaz, so se v Valtournanche ali v Zermattski dolini še pokrižali, da bi jim zlodej prizanesel. Če se je v vasi prikazal kak možak, ki je prihajal čez sedlo Theodul, so zapirali vrata pred njim, češ da nekaj z njim ni v redu.

Da pa je bil prelaz ljudem že v prejšnjih časih znan, so govorili neki sledovi. Nekdo je našel rimski denar, drugi zarjavelo orožje, tretji celo škofovsko palico. Sem in tja se je čez spustil zaznamovanec, ki mu zakon ni obetal varstva, temveč smrtno kazen, in se splazil čez negostoljubno mejo, da bi našel mir v deželi, ki ga ni poznala. Tvegala je, da se izgubi in zatava v smrt, da zmrzne ali zdrkne v ledeno brezdno. Rousseau je baklo prižgal v pravem času, prišel je kot naročen, in gora je kmalu začela postajati nekakšna moda za raziskovalce, kmalu nato pa za obiskovalce vseh profilov.

Kot eden prvih pionirjev je na prelaz Théodul stopil Horace Bénédict de Saussure z namenom, da bi raziskal njegovo geologijo. Postavil si je šotor in nekaj dni užival neprijazno gostoljubje gora. Demonov se ni več bal. Meščan po rodu je segel pod pazduho kmetu, ki je goro cenil le toliko, kolikor mu je koristila. In tako je nastal gorski vodnik – iz pastirja in lovca oz. dejstva, da so začeli prihajati v gorske vasi čudaki ali nečimrneži, ki so hoteli priti čez prelaz ali splezati na kak vrh. De Saussure je dal več na denar in tako je obljubil nagrado tistemu, ki bi prvi prišel na Mt. Blanc.

meje. Tu je mnogo viharnikov, drni in murave, ki jo v času vegetacijske dobe zaljša značilna flora. Tudi sedaj je veličastno, da lahko mimo grede pozabiš na markacije pri razpadajočem koritu in zaidoš, ker te obsenči zlato rumena barva macesnovih iglic. To so Planjave, zapustimo jih pri Movzmiku. Še malo, pa smo na vršini Strelovca.

»Strelóvec je ena najlepših razglednih gor v Savinjskih planinah. Nahaja se v severnem odrastku Ojstrice, ki loči Robánov kot od Lógarske doline. Pogled na navpične stene gorovja okrog obeh teh dolin, na Triglav, Karavanke, na Koroško, Obír, Olševo, Ráduho je diven. Dostop je zelo lahak.« Tako je zapisal Kocbek (Kocbek: Savinske planine, 1903). Na novi planinski karti (l. 1974) ima višino 1763 m, žig 1764 m, Kocbek navaja 1798 m, stara planinska karta (l. 1954) Strelóvec (Lucján) pa 1754 m kot novi vodnik. Vojaška karta (l. 1927 in 1956) ima tudi tako, le da je to Lucian. No Lucjan le ni Strelóvec, čeprav ga ta karta prestavi med koto 1754 in 1955 (Na Utah). To je nekako tam, kjer je na novi planinski karti napis Movzник (Ute 2029 m). Bodi tako ali drugače, počasi se bo vse rešilo. Lucjan pa naj ostane kar prvi vrh od kmeta Kneza, ki ga loči še Strma planina od Strelovca. Pravijo, da nosi ta vršina ime po streli, ki tako rada bije vanj. Morda bi kateri izmed viharnikov le pričal o tem.

Ta spoštovani in zanimivi planinski cilj je dosegljiv z vseh strani, razen južne, z Ut in Krofíčke. Je pa med vsemi v tem grebenu, ki ima mikavne naravne zanimivosti. Zato bi zaslužil večji obisk. Blizu hrupne in zelo obiskane Logarske doline je tukaj samotni gorski svet, ki ga odlikujeta idiličnost in lepota.

Na Strelovcu se začno uveljavljati mehkejša paleozojske kamenine – skrilavci. Pobočja so manj strma, grebeni zaobljeni in tudi voda je na površju. Pokrajina je zato intenzivno zelena in ima značilnosti sosednih Karavank. Malo pod vrhom na Robanovi strani stoji Knezova planina na Strehalci. Na zahodni strani se z vrha spušča gozdna strmal. Na delu uravnane pobočja je našla prostor opuščena Plesnikova planina. Hotel jo je turistično izrabljati. Pridimo sem opazovat severna ostenja, kota in krnice, zahodna in južna pobočja gora, saj stojimo nekako sredi Solčavskih planin, ki so povezane s Solčavsko planinsko potjo.

Še mnogo več smo imeli od razgleda, ker nam ga je razkazal Naci, ki je bil tu s svojim sinom. Tu mi je razložil tudi nastanek njihove poti. Zamisel je nastala ob 25-letnici planinskega društva SOLČAVA (1953–1973). Ob tem jubileju so podelili

De Saussure je bil prepričan, da je na Mt. Blanc možno priti, Matterhorn (Becca, Cervin, Cervino) pa se mu je zdel pretežak: »Njegove stene so take, da sneg ne obstane na njih, na vrh Matterhorna ni poti,« je pisal. Ko je tretjič prišel na Theodul, je preživel tam tri dni in tri noči in ponovno trdil, da Matterhorn ni prehodan. Hribovci v Valtournanche so ga obsodili, da išče zlato, če že ni špijon. Vračali so mu milo za drago, češ kaj neki zapravlja čas in denar z napornim življenjem v gorah. Nič poštenega niso videli na tem. Meščan pa je imel o hribovcu tudi napačno predstavo, v njem je videl samo srečnega človeka, idilično pastoralo, kakršno so v znamenju boga Pana oznanjali Haller, Rousseau in Byron. No, v resnici bi bil moral mižati, da ne bi bil videl revščine, umazanije in ozkega horizonta, ki skoraj ni segel čez sosedno planino. Vegaste so bile tedaj hiše v Valtournanche, še na cerkvici se je poznala revščina. Tisti pašniki in travniki so le malo izdali. Njive za žito so bile daleč spodaj, kdor je imel górcó, jo je imel v Aosti. Veliko je do tam požrla pot. Edina sprememba za vaščane je bil lov, ki pa tudi ni prinašal denarja. Kdor je hotel kaj zaslužiti, se je moral oprijeti tihotapstva po težkih gorskih poteh. Jean Pierre-Meynet se je v takih okoliščinah postaral, ne da bi si bil kaj pomagal. Bil je sanjač, vaščani so brili norce iz njega. Marsikaj je poskusil, a vse mu je spodletelo. Hoteli so ga dati študirat, postal naj bi bil duhovnik, pa ni doštudiral. Postal je učitelj v vasi Paquier. Pa ni zdržal. Prijatelji so mu svetovali, naj postane trgovec, pa ni prav prijel. Prodajal je vaščanom stvari, ki prijajo meščanu, kaj bi hribovec z njimi, ko še za najpotrebnejše nima? Ni mu bilo do bogastva, zadovoljen je bil, če je duhovno stal nad vaščani in jim govoril citate, s katerimi niso vedeli kaj početi. Smejali so se mu, imena Rousseau, Byron in Ruskin jim niso pomenila nič. Kaj jim je tega treba! Same besede! Kar je poleg dela še treba, jim pove fajmošter, druga gosпода pa ni vredna počenega groša. In Jean Pierre-Meynet je moral zmigniti z rameni, nič se ni dalo napraviti, za ljudi je bil nesposoben človek, prav nič več ne manj.

Pametnejši od njega je bil Nicolas Pession, ki je v Valtournanche začel zidati gostilno, ko je videl prihajati tuje vsako nedeljo in so iskali posteljo in slabo večerjo v župnišću. Pession je imel denar in denar – ima mlade pri lastniku, Meynet od njega ni imel nič. Vendarle mu je šinila v glavo ideja, ko je stal pred Pessionovo krčmo. Pohitel

nekaterim članom priznanja, ker so prehodili poti po teh vrhovih. Sklenili so, da naj se imenuje Solčavska planinska pot. Njen namen je spraviti domačine na te vrhove in istočasno si vsaj tu zagotoviti evidenco, kako njihovi člani hodijo. No, dejali so, naj bo še za ostale, ki jih privlači ta svet, in so izdali dnevnik. Zelo preprosta in bistra tiskovina. Za ovitek ima barvno razglednico Logarska dolina – Solčava in liste za osebne podatke, kratko pojasnilo, da to ni krožna pot, ampak so le pota na posamezne vrhove. Pripomni pa, da se lahko prehodi tudi krožno. Ima navedene cilje, ki so: Olševa (1929 m), Raduha (2062 m), Strelovec (1754 m), Krofička (2084 m), Ojstrica (2349 m), Planjava (2399 m), Brana (2253 m), Turska gora (2233 m), Štajerska Rinka (2256 m) in obvezna samo za plezalce Mrzla gora (2202 m) To pa le tako dolgo, da ne napravijo dobro zavarovane poti na njo. Od planinskih postojank so Koča v Podolševi (1250 m), Grohot (1695 m), Okrešelj (1378 m), kot neobvezne pa še Loka pod Raduho (1520 m), Korošica (1808 m) in Kamniško sedlo (1884 m). Luč sveta bo zagledal tudi vodnik. Čaka le na finance. Sreča je ta, da se na tej poti lahko s pridom uporabljata planinska vodnika po Karavankah Kamniških in Savinjskih Alpah ter na novi zemljevid Kamniških in Savinjskih Alp.

ŠTAJERSKA RINKA–TURSKA GORA–BRANA 4. 10. 1975

V soboto sva se odpravila, da bi prehodila še tisti del, ki se tako lepo vidi od Potočke zijalke. Z Okrešlja sva zavila v Turski žleb. Čudovit, enkratni pogled na obsijano ostenje! Kako svetli so bili vrhovi! Ko sva stopila v žleb in pogledala navzgor, bi se bil najraje vrnil. Mokri spomini! Izstopila sva v meglo. Nato sva šla proti Skuti. Prvo razpotje nad jamo, levo Sleme, Cojzova koča (G – gorenjska planinska partizanska pot); naravnost naprej Skuta, Rinke. Še malo in iz megle sva uzrla napis Skuta, desno pa svež napis Rinka (16. 8. 75). Tu je na novo markirani odcep poti na Rinke. Teh je več, v tisti megli tudi nisva vedela, na katero bova prišla. Megla se je včasih raztegnila in dovolila kratek razgled. Ugledal sem možica. Poznejša ugotovitev je bila, da je bil vrh Male Rinke. Še malo naprej, razpotje Križ (znan tudi kot Koroška Rinka, 2429 m), naravnost, desno Štajerska Rinka (tudi Velika Rinka, 2256 m). Spet malo razgleda, zopet možic. Preden bi kaj ugotovil, je bil že

je na prelaz Théodul. Bil je že prej večkrat tam gor, – v Praborgnu – tako pravijo vaščani Valtournancha Zermattu – je kot mladenič našel Marijo Zumstein in jo oženil. S težavo mu je stala ob strani, se ubijala z delom in s tremi otroki.

Ko ji je Pierre povedal, kaj namerava, se mu je smejala, češ kje si s pametjo. Pierre pa je računal s Pessionovo pomočjo. Pession tega ni razumel. »Iz te moke ne more biti kruha, ne zame ne zate,« ie dejal.

Tedaj je v Meynetu zrasla trma. Iiti mora tudi brez Pessiona. Ta mu je obljubil le tovarna živinčeta s pogojem, da bo na Théodulu delal reklamo za njegovo krčmo. Žena Marija se je odločila, da gre z njim na Théodul.

In tako je Meynet zagorel v sreči. Zdaj šele se je odpiralo življenje pred njim, zdaj bo lahko delal v duhu Rousseaujevih idej, kajti Rousseau je bil njegov duhovni vodja, njega je najraje citiral.

Postavil je skromno kočjo in jo imenoval »Pri kozorogu«. Ko jo je odprl, so bili prvi gostje Angleži, ki so prišli sem gor iz Zermatta. Postregel jim je z vinom iz Aoste, s pršutom in sirom. Niso mogli prehvaliti, Meynet je že videl zlate gore pred seboj, še bolj pa priznanje, da je našel smisel življenju.

Potem je prišlo spet trdo življenje. Ni bilo mnogo gostov, marsikateri je šel tudi mimo. Komaj za sproti je bilo, varčevati sta morala celo z drvni, kajti tudi poleti se je zmrzilo. Jeseni sta odrinila v Valtournanche, kjer so na Meyneta zdaj drugače gledali. Ali je stari bedak res nekaj pogruntal, kar njim ni prišlo na misel? In Pession se je zamislil, kajti marsikakšno pohvalo o Meynetu je moral s kislim obrazom poslušati.

Naslednje leto je Meynet v začetku junija spet odrinil na Théodul. Šele julija so prišli prvi gostje iz Zermatta, med njimi tudi angleški ambasador v Švici Robert Peal. Bil je očaran nad Meynetovo gostoljubnostjo, Meynet pa je slutil, da ima pred seboj vplivnega moža. Postavil je na mizo poleg standardnega prigrizka še kozarec stoletnega žganja. »Kako ste to scoprali?« je vprašal angleški diplomat. »Ali vas ni škoda za ta mrz, samoto in divjino?«

Nakar se je Meynet razgovoril in med drugim dejal: »Saj ne delam zase, delam za vse človeštvo.«

v megli. Zagledal sem dva gamsa, ki sta se mirno pasla naprej, kot da naju ni. Našla sva vrh. Tudi razgled na Koroško in Logarsko je bil za silo. Mrzla gora je bila ves čas v soncu. Za krajši čas sva videla tudi sosednjo lepoticco Skuto (2532 m) z obiskovalci, zaradi katere so Rinke med planinsko manj obiskanimi vrhovi v tem gorstvu. Tega si ne zaslužijo, saj imajo enake lastnosti kot mnogo bolj obiskane sosednje gore. Solčavski planinci so prav storili, ko so izbrali tudi tu enega izmed vrhov za svojo pot. Na vzhodu sva videla tudi Kranjsko Rinko (2451 m, na voj. karti samo Rinke; plan. karta 1954: Rinke 2451 m, Križ 2429 m; grebenska 1965: št. Rinka 2259, Križ 2429; Rinka 2451; zadnja 1974: Štaj. Rinka 2289 m, Kranj. Rinka 2453 m, Koroška Rinka in Križ nimata navedene višine; prejšnje višine so iz Vodnika).

Na vrhu je nova skrinjica z žigom in zvezkom (zabetonirana 22. 9. 75, Anton Poličnik, Solčava). Spomnil sem se lepega razgleda s Križa, Štajerske in Male Rinke, ko smo bili na 4. republiškem inštruktorskem tečaju na Okrešlju. Tu nekje na Rinkah smo čakali, da pridejo plezalci iz stene. Ponudil sem družini konzerviran grah. Nihče razen Franja ni bil zanj. Ko sem odorl, bi sam kmalu ostal brez graha. Nevenka je namreč ugotovila, da so jagode. Dobra potegavščina s pločevinko. Papirnati ovoj sem namreč pustil doma.

Sestopila sva do žleba, naprej na Tursko goro, ki je dovoljevala pogled le na Logarsko stran. Tu smo na seminarju plezali »segedinarjevo« smer (Szalay-Gerinov greben). Veliko doživetje za nas tečajnike, ko nam je na vrhu stisnil roke Danilo. Tudi danes sta dva prilezla po steni. Skok skozi okno, pa sva bila v Kotličih. Do ušes sva se nasmejala s Franjom, ko sva si stisnila roki in obudila »grah«.

Ostane nam še zadnji del poti. Robanov kot, Korošica, Ojstrica, Planjava. Tudi to smo že opravili. Sedaj jo bo treba še enkrat za to pot. Le Mrzla gora bo ostala, ker je neobvezna za nas. Morda jo bomo pa le opravili še enkrat iz Matkovega kota, kot smo jo pred leti.

Ko bi še živel prof. Wester, bi verjetno zapisal, da se marsikatero ime in pot ne ujema s tistim v resnici. Maperji bi morali narisati le tisto pot, ki je lisana, in ne one, ki ni. Zato pa je bolje, da po stari planinski navadi hodita vstric dve generaciji in te vrzeli skrbno dopolnjujeta – obema v korist in zaradi sloge.

Ko je Peal to slišal, je dejal: »To je lepa naloga, vredna moža. Toda ta kočja je premajhna in prešibka.«

Jean Pierre Meynet je pokazal na prazne žepe, Pealu razkazal razgled – daljne Mischabel, Weishorn, Breithorn, doline, Matterhorn, simbol človeštva, in ob njem recital Byronove verze v čast Jungfraue. To je izbilo sodu dno, kakor pravimo. In potem je Meynet na pamet povedal, kar je zapisal sir John Ruskin ob Matterhornu: »Vrata gora so mi odprla novo življenje, ki se bo končalo šele pri vratih, iz katerih ni vrnitve.« Razgovoril se je o smislu svojega življenja s tako vročimi besedami, da ga je Peal ustavil: »Meynet, pomagaj vam bom zidati veliko stavbo, 6000 frankov vam dam brez pogojev. Vračali mi boste, kakor in kolikor mi boste mogli.«

Meynet je doživel svoj dan, svoj najsrečnejši dan. Po licih so se mu udrle solze. Ko je prišel k sebi, je govoril Matterhornu z Byronovimi besedami: »Ve, goré, kako ste lepé!«

Peal pa ni držal besede. Poizvedoval je v Valtournanche o Meynetu in seveda so mu odsvetovali. »Skoro bi mu šel na limanice zaradi dveh citatov,« je pomislil. Naslednje leto je bil Meynetov gost na Théodulu Alfred Willes, veliki ljubitelj Alp. Tudi nanj je Meynet naredil velik vtis in obljubil je, da bo s Pealom govoril.

A tudi Willes ni šel brez informacij na delo – Valtournanche je tudi njemu napolnil ušesa, da je Meynet le sanjač, fantast, bedak. In spet je minilo leto. Meynet je vztrajal, popravljal svojo kočjo, ji dal trdnejši temelj, sprejemal goste, tudi tihotapce, pomagal tistim, ki so zašli, opravljal bilje za ponesrečenimi.

Četrto leto je na Théodul s težko sapo prišel sam Pession. Morebiti bi se pa res tu dalo kaj iztržiti, je majal z glavo. Tu gori, ne daleč od Théodula, so bili nekoč pašniki vsi zapisani družini Pessionov. Če to še drži, potem ima pravico zidati samo on! Zdaj mu je bilo žal, da je Angleža nakuril. Bil je toliko pošten, da je Meynetu to povedal. Meyneta je to zbolelo, vendar ne strlo. Pokazal je Pessionu vrata: »Bolje, da zdaj greš, ti ne spadaš sem gor. Jaz pa se bom tu boril do konca, brez tebe in brez Angleža.«

Pession mu ni zameril, skoraj mu ga je bilo žal in mu je rekel: »Videl boš, da stari Pession ni slab človek. Bova pozimi premislila nekaj, kar bo dobro zate in zame.«

RAZMIŠLJANJE OB DVEH PRIMERIH MORALNE ODGOVORNOSTI

DR. TEODOR TOMINSEK

Gre za dva nedavna konkretna primera, ko se je obravnavalo vprašanje moralne odgovornosti planincev. Predmet obravnave (osebno sem sodeloval) je v obeh primerih povsem različen in brez kakršnekoli medsebojne povezave. V prvem je šlo za neuspelo reševalno akcijo Gorske reševalne službe (GRS), v drugem za zlorabo tovariške pomoči. Povod za to razmišljanje mi je dal povsem različen odnos prizadetih planincev do svojega dejanja (napak), pri čemer je relevantno samo še to, da je v prvem primeru (reševalna akcija) šlo za nezadostno pazljivost oziroma zanemarjanje vseh previdnostnih ukrepov, v drugem pa za zavestno dejanje (okoriščanje).

Reševalci so odkrito in brez olepšavanja opisovali celotno reševalno akcijo. Bili so prepričani, da so storili vse, kar so znali in mogli, da bi reševanje uspelo. Ko se je pa pri obravnavanju pokazalo, da temu le ni tako in da bi pri strogem upoštevanju vseh predpisanih tehničnih, previdnostnih in varovalnih ukrepov morda akcija le uspela, so kritiko z razumevanjem sprejeli. Bilo je očitno, da so se šele sedaj prav zavedeli izredno velike odgovornosti svojega dela in da jih je neuspeh sam po sebi težko moralno prizadel, čeprav so nadvse požrtvovalno, v najtežjih okoliščinah in z izpostavljanjem lastnega življenja, opravili delo.

Popolnoma drugače se je obnašal sicer priznan in cenjen planinec v drugem primeru. Ne samo da je od vsega začetka zanikal dejanje, temveč ga je na vse mogoče načine skušal prikriti in sebe prikazati kot žrtev nesrečnih okoliščin. Trdovratno je celo tajil, ko mu je bilo predočeno, da vsi dokazi govorijo proti njemu in da v bistvu ne gre za kaznovanje, temveč za tovariško ugotavljanje in popraviljanje storjenih napak.

V prvem primeru imamo torej opraviti s pošteno, odkrito besedo, z iskrenim prizna-

Pession je Meynetovi ženi povedal, da s tistim angleškim denarjem ne bo nič. Meynet ni obupal: »Bo že kako, če ne tako, pa drugače.«

Prišla je zgodnja jesen. Meynetova žena je silila domov, preveč je bilo za njene sive lase in za njeno dušo, ki ni imela Meynetove vere in navdušenja. Tedaj je iz Valtournanche prišla vesela družba njenih rojakov iz Zermatta, tvorili so vino iz Aoste in ga na Théodulu krepko potegnili za korajžo, saj so morali do Zermatta prebresti še precej snega. Meynetova žena se je odločila, da gre z njimi, rada bi preživela zimo v domačem kraju. »Ti pa prideš za menoj, ko boš zaprl,« je dejala možu. »Morebiti tam najdeva koga, ki ti bo pomagal.«

In odšla je z Valižani, Meynet pa je s svojimi sanjarijami ostal sam na svoji postojanki dalj kot kdajkoli, sam s svojimi gorami in z Rousseaujem. V njem je bral: »Vsa nesreča je v tem, da človek ne zna biti sam.« On, Meynet, je to znal, bil je vse življenje sam. Kam naj gre? V London, Paris? K Pealu in ga s kastorcem v roki prosi za tiste franke? Ne, to pa ne. In je čakal na zimo, ki je bila pred durmi. Prišla je tisto leto pozno, a zato s trdo roko, nenadoma. Že se je odpravil v dolino, a nekaj ga je vleklo, da bi ostal. Čez noč je privršal snežni vihar. Ko se je Meynet zjutraj zbudil, je videl, da je zadnji čas za umik pred sovražno zimo. Ril je skozi sneg in vihar v dolino. Ni se izgubil v megli, pot je predobro poznal. Ni se ustavil v Valtournanche, šel je v Aosto k nečaku notarju in za majhen denar prodal svojo lastnino na Théodulu. Ne, Pession je ne bo dobil.

Meynet je potem izginil in ni ga bilo več nazaj v Valtournanche in ne na Théodul. Vse mogoče so govorili ljudje, nobeden pa ni vedel nič zanesljivega.

Nečak je popravil kočo na Théodulu, jo lepo opazil in dal v oskrbo svojemu bratu, ki je bil staremu Meynetu tako podoben, da so ga gostje zamenjavali z njim.

Potem je prišel čas za Pessione. Izkazalo se je po katastrofi, da so lastniki prelaza, ne samo tiste planine. Začele so se pravde, zmagali so Pession in odkupili Meynetovo imovino na prelazu.

Prihajala je zlata doba alpinizma in Pessionovo podjetje na Théodulu je zacvetelo.

njem napak brez zavijanja in olupševanja, z lastnim globokim občutkom težke moralne odgovornosti. Ali je pri takem stanju mogoče kvalificirati njihovo opustitev vseh previdnostnih ukrepov, zlasti glede na posebno izvežbanost in odgovornost gorskih reševalcev in glede na hude posledice (smrt ponesrečenca) kot nečastno dejanje, kot težjo kršitev Častnega kodeksa slovenskih planincev?

Po mojem mnenju bi se tako strogo stališče dalo zagovarjati, če upoštevamo samo objektivno plat (posebna odgovornost, težka posledica), kar se – žal – na zunanjo pogosto edino vzame v poštev. Mislim, da je tako gledanje v osnovi zgrešeno, zlasti če obravnavamo primer s stališča morale oz. časti. Upoštevati moramo vsekako in predvsem tudi subjektivni moment, t. j. osebni odnos človeka do dela, ki ga opravlja. V našem primeru so se reševalci ravnali v prepričanju, da delajo vse najboljše, kar je pač po njihovem mnenju v takratni situaciji bilo možno narediti, in so tako tudi vestno in nadvse požrtvovalno ravnali. Neuspeh jih je težko prizadel, toliko bolj še kasnejša ugotovitev, da so se preveč zanašali na reševalno tehniko (helikopter) in svoje dotakratne praktične reševalne navade in izkušnje. Tako gledano jim – po mojem mnenju – pač ne moremo očitati, da bi se težje pregrešili zoper pravila našega častnega kodeksa. Osebni čut za moralno odgovornost je najboljše jamstvo, da se v bodoče kaj takega ne bo ponovilo.

Drugi primer kaže povsem drugačno sliko. Nedvomno je nečastno že samo dejstvo, da gre za zavestno kršitev načel planinskega (in ne samo planinskega) tovarštva in to celo za osebno okoriščenje tovariškega zaupanja. Še toliko bolj je nemoralno dosledno prikrivanje in trdovratno zanikavanje sramotnega dejanja napram planinskemu sotovarišju. Ali ne bi bilo mnogo lepše in pravega planinca edino dostojno, da bi od začetka dejanje in krivdo priznal, se opravičil in poskušal storjeno popraviti? S trdovratnim zanikavanjem je samo globlje zabredel v nemoralno in s tem še dodatno kršil načela kodeksa o planinskem tovarštvu in o odnosu do planinske organizacije neglede na to, da so posledice in škoda neprimerno manjše kakor v prvem primeru.

V obeh primerih gre torej predvsem za subjektivno stran, za odnos do dela in do napak, ki šele kaže pravi obraz in etično vrednost planinca.

Ko tako razmišljam in dajem svoja razmišljanja na znanje čitateljem, predvsem planincem, našega glasila, je moja želja, da bi tako razmišljanje pripomoglo k pravilnemu vrednotenju in ravnanju v vseh takih in podobnih primerih, ko gre za varovanje moralnega lika pravega planinca, kakršnega ima v mislih naš častni kodeks. V Ljubljani, 5. 6. 1976.

NA VRH ELBRUSA

FILIP BENCE

Vožnja z žičnico je bila žal zelo kratka, tako da smo kmalu morali vzeti pot pod noge in se zagristi v strm breg. Bil je lep sončen dan, zato smo se kar pridno potili. No, pot navzgor je bila še kar v redu, pa tudi zgrešiti se je ni dalo, saj so vseskozi hodile po njej cele kolone izletnikov in planincev-alpinistov gor in dol. Kopni del poti je bil že nekaj časa za nami, bivaka pa še kar ni in ni hotelo biti. Končno se je le prikazal v daljavi, bil pa je že skrajni čas, saj nam je sapa že začela pohajati. Kmalu smo bili pri njem in začudili smo se veliki prostornosti in urejenosti, ki je vladala v njem. Zvečer smo se vsi zbrali v jedilnici in delali načrte za naslednji dan. Sprejeli smo sklep, da gremo naslednji dan navzgor čim više proti vrhu, toda ne, še na sam vrh, da se malo aklimatiziramo, preizkusimo naše sposobnosti za višino in naredimo stezo za naslednji dan. Tako smo tudi napravili. Prišli smo do okoli 5000 m visoko in se po nekaj minutnem sedenju zaradi oblačnosti in megle vrnili nazaj v bivak. Že popoldan je postalo močno oblačno in je nato vsa noč in ves naslednji dan pomalem snežilo, tako da ta dan z vzponom ni bilo nič. Kljub prigovarjanju ruskega člana odprave Anatolija, naj gremo na vrh kljub slabemu vremenu, nas je večina vztrajala pri tem, da ne gremo in nazadnje res nismo šli.

Ker nismo bili utrujeni, tudi spali nismo veliko in tako smo bili že ob polnoči vsi na nogah. Od bivaka pa smo se končno odpravili ob enih zjutraj. Stopinje so se le tu

in tam še malo poznale, toda prišle so prav za orientacijo. Kmalu jih je bilo konec. Zaradi varnosti smo se tu vsi navezali.

Lednih razpok na naši poti ni bilo. Pod vrhom smo se ustavili in počakali naše najstarejše člane: Matijo, Špirota in Slobodana, da so šli oni naprej, mi pa kot ovce za njimi na vrh 5633 m visokega Elbrusa, in to vseh 15 članov odprave.

Sledilo je fotografiranje, poziranje, oziranje po okoliških vrhah in seveda sestop. Sonce nas je žgalo z vso močjo, tako da smo se počutili, kot bi bili nekje na morju. To bi se nam po tistih naporih kar prileglo.

Končno bivak, toda žal tudi nerazumljiva in nerazveseljiva novica, da bomo morali še naprej v dolino, ker nas je tam že čakal avto, da nas zapelje v tabor. Sprva smo se malo obotavljali, potem pa smo z Anatolijem pohiteli k žičnici.

Kmalu smo pozabili na utrujenost in pričeli s tisto našo staro navado, tekrovati med seboj, kdo bo prvi na postaji. Dol smo pridrvili skoraj vsi hkrati. Z zadnjo vožnjo smo se odpeljali v dolino in tam smo počakali trojico, ki je šla peš.

ZAPIS S KAVKAZA

MARIJAN RUČIGAJ

Stojim na prstih, roka brezupno tipa, telo trepeta. S težavo dosežem primerno mesto, kamor zataknem klin. Počasi zleze kos železa pod udarci kladiva do ušes v materijo. Prsti na rokah so premrli in otrpli, tako da nekaj časa traja, preden vdenem vrv. Še dobro, da mi vozli ne delajo težav. Okoli vogalov piha hladen veter, ki dopoveduje, da se bo še bolj ohladilo. Na levi je nekaj dimnik, visoko zgoraj sleme. Treba bo do konca zategniti vrv. Z levico vlečem vrv k sebi, da se na drugi strani napne kot struna, potem pa z desnico previdno zategujem vozec. Preden je stvar opravljena, si moram oddahnuti. Ne, za to zdaj ni časa! Z največjo muko je vozlanje opravljeno. Nekje spodaj se v vetru zibljeta macesna. Preizkusim – vrv se mi zdi v redu...

Tudi opis poti mi ne dela težav, čeprav je smer orientacijsko zahtevna. Kot že toliko drugih se tudi ta začenja pri vratih: skozi vrata pralnice, levo po hodniku en raztežaj. Od tu desno čez kratek skok na prostrano teraso. Še dalje desno po stopničastem terenu.

Včasih pa je bilo drugače. Pred nekaj meseci smo si Tone, Andrej, Marko in pričujoči, utirali pot v smeri Abalakova proti vrhu 4277 metrov visoke Nakre. Dan se je pričel iztekati proti vrhu četrtega skalnatega otoka, ko smo se končno odločili za bivak. Pred nami je bil še zadnji skalni žandar in vršno ledeno pobočje, za nami šestnajst ur plezanja. Tovariša sta si pričela urejati nočišče, raztežaj nad nama na že izravnani terasi, ki jo je deloma pokrival sneg, z Markom pa sva se znašla v precej neprijetnem položaju na varovališču pod njima. Mesto, kjer sva čepela, je bilo vegasto, za kakšno pretegotvanje udov neprimerno. Preklinjal sem in to upravičeno. Pod nami je bilo že nekaj primernih prostorov pa so tovariši silili le naprej. Početje so opravičevali s tem, da moramo priti čim višje zaradi nevarnosti, da se vreme podre. In zdaj naj strah pred poslabšanjem plačava s prečutim bivakom dvesto metrov pred koncem tisočststometerske stene.

Položaj ni bil ravno rožnat, toda treba se je bilo spraviti k delu. Najprej sva v špranje temno rjave skale zabila nekaj klinov, nanje pripela živote in opremo ter pričela s črno gradnjo. Prostor je bilo treba izravnati, zato sem zlezal nekoliko nižje in pričel Marku podajati skale. Ta jih je polagal v vdolbine, da bi vsaj za silo izravnal in povečal prostor. Ko sva delo končala, se je vse skupaj sumljivo majalo. Premaknil sem pomembno klado in najin trud je bil zaman; toda vsaka medalja ima dve plati. Zmetala sva z muko zloženi preostanek ploščadi čez steno, odvalila še nekaj skalnih blokov in dobila še kar uporabno površino za enega tipa in pol. Midva pa sva bila dva... Treba se bo stisniti! Naju vsaj zeblo ne bo, Prielca sva razstavljati nahrbtnike. Iz njih sva potegnili toplo puhasto opremo. Vse, kar se je znašlo zunaj hrbtnih vreč, je bilo treba nekako privezati, kajti sila težnosti je tu neizprosna, vsako malomarnost pa lahko drago plačava. V tovarni poznam sodelavca, ki je, kadar mu je padel sveder iz rok, dejal: »Adijo, padel si mi v morje.« In ga ni nikoli pobral. Enkrat pa mu je padlo na tla leseno kladivo. Že je zajel sapa in se od njega poslovil z enakim stavkom. Blizu je stal mojster in ga ostro

pogledal; možakar pa se je brž znašel: »O, ta me je pa zafrknil, je že priplaval na površino« in ga pobral. Tudi nama bi lahko marsikatera stvar padla v večnost, toda bila sva dovolj previdna. Nase sva potegnili vse kose obleke in če nama je bilo čez dan v dolgih gatah vroče, sva upala, da nama prek noči ne bo. Drug za drugim sva nataknila vestone, sezula čevlje, jih namestila v vponke med nama in zlezla v slonovi nogi.

Ugotovila sva, da imava bencinski kuhalnik, vžigalice, posodo, na okrajku nad nama led, kavo, mleko in suha usta, gorivo pa je bilo pri tovariših 40 metrov nad nama. Precej kisla in žejna sta bila verjetno tudi onadva zgoraj. Marko mi je predlagal, naj jaz, strokovnjak za ogenj, le poskusim prižgati gorilnik, saj je morebiti le kaj goriva v njem. To mi je čez čas uspelo in kmalu se je led pod vplivom trepetajoče modre svetlobe pretvarjal v tekočino. Drobce zmrznjene vode sva dodajala sproti, saj nisva vedela, koliko časa bo ogenj še vztrajal. Ko sem posvetil v bariglo, se je iz nje prijetno kadilo, v njej pa so plavale štiri vžigalice, en čik, na dnu je bilo nekaj črepinj. S tem so nama torej zabelili kavo najini predhodniki, ki so tu obedovali, midva pa v gostem mraku niti opazila nisva, kaj je bilo med ledom. S prstom sem ročno pobral nepridiprave iz vode, ki je bila komaj mlačna, ko je plamen ugasnil.

Marko na desni se je nevarno zvil. Noge, ki jih je imel v vreči, je potisnil okoli roba in jih zataknil za rogelj. Glavo, na kateri je še vedno imel čelado, je porinil v nekakšno luknjo v skali. Priznati moram, da je porabil prostora le za polovico človeka, torej bo šlo. Sam sem iz plezalne vrvi napravil ogromno zanko, jo vpel v klin nad sabo, se vanjo namestil, tako da mi noge niso bingljale v prazno. Čezse sva potegnili še bivak vrečo, potisnila prste v rokavice in si zaželela lahko noč... Ko sem se prebudil, nama je veter namehuril bivakovko, da sem se počutil kot v trebuhu velikana. Po nogah so mi gomazeli mravljinici, vreča je ječala v vetru, moral sem se premakniti. Z desnico sem se skušal opreti v čer, toda roka mi je šla v prazno. Tipal sem okoli... Položaj se mi je zdel popolnoma nejasen. Pogledal sem na plano. Zvezdnato nebo, piš, sicer pa tišina, seraki so se že zdavnaj umirili. Šele zdaj sem se zavedal položaja: del anatomije mi je počival na luski, ki je bila kar krepko odklana, z rebri in ramo sem pritiskal na polico, noge pa sem imel ujete v vravno zanko. Čeprav sem se doslej ugodno počutil, pa zdaj kar zaspati nisem mogel. Globina pod mano se mi je v temi zdela še globlja in grozljivejša, spodaj so se režale ledene špranje, toda utrujenost je prinesla tudi ponoven spanec. Prebudila sva se, ko naju je pričelo mraziti. Za obzorjem se je pojavila prva svetlejša črta, nizko na nebu danica. Zapela sva otožno pesem, pogledala v nastajajoči dan in na levi v strmih lednih žlebovih ugledala blestenje kristalov. Veličastnost prebujajočega dne me je navdala z otožnostjo. Tako neznatnega sem se počutil tu gor daleč stran od dragih.

LETNA SKUPŠČINA EVROPSKE POPOTNIŠKE ZVEZE

MILAN CIGLAR

Od 16. do 18. junija 1976 je bilo v Comu (Italija) šesto evropsko srečanje popotnikov in letna skupščina evropske popotniške zveze. Tako po številu udeležencev kot po obsegu prireditvev, se letošnje srečanje ni moglo primerjati z lanskim v Maria Zelli na avstrijskem Štajerskem, ko je bila na bližnjem Seebergu otvoritev evropskih pešpoti 4 in 6. K temu je najbrže pripomogla oddaljenost Coma od težišča evropskih popotniških organizacij, ki je brez dvoma v osrednji Nemčiji, prispevale pa so seveda tudi izjemne razmere v Italiji, saj je bilo naše srečanje le dva dni pred zelo pomembnimi parlamentarnimi volitvami. Zato v Comu ni bilo opaziti tolikšnih množic, kot lani na Seebergu, večinoma so prišli sem le neposredni sodelavci in delegati evropske popotniške zveze in njenih članic, pa seveda njihovi bližnji spremljevalci. Srečanja so se udeležili predstavniki Avstrije, Belgije, Finske, Francije, Italije, Jugoslavije, Luksemburga, Nizozemske, Španije, Švedske, Svice, Velike Britanije in Zvezne republike Nemčije.

Uradno se je začela skupščina 16. junija zvečer s sprejemom pri mestnih oblasteh. Naslednjega dne je bil bolj slavnostni in izletniški del v bližnjem Bellagiu, kamor so

se popeljali udeleženci z ladjo. Pri tem so se posebej spomnili nedavno umrlega predsednika dr. Georga Fahrbača in njegovega dela za zблиževanje evropskih popotnikov. Poglavitni delovni dan pa je bil dne 18. junija, ko so zasedali komisija za evropske pešpote, svet evropske popotniške zveze in njena skupščina. Planinsko zvezo Slovenije sta na skupščini zastopala Miroslav Črničec in Stanko Kos, pri delu pa sta sodelovala kot predstavnika E 6-YU tudi Milan Ciglar in Slavko Preložnik. V zelo omejenem času, ki ji je bil na voljo, je komisija za pota še enkrat obravnavala ugotovitve zadnjega sestanka, ki je bil 6. in 7. marca 1976 v Strasbourgu. Opozorila je predstavnike nekaterih držav, da poskrbe za končno ureditev svojih sektorjev evropskih pešpoti. Kaže, da je evropska pešpot 6, katere del je tudi naša pot »Od Drave do Jadrana«, med najbolj urejenimi, ne glede na to, da je nastala med zadnjimi. Tudi njeno podaljšanje proti severu je v teku. Na Danskem je menda pot že zaznamovana (predstavnika Danske na sestanku ni bilo). Švedi so poročali o težavah, ki jih imajo zaradi obsežnosti svojega ozemlja in nekaterih administrativnih težav, tako da bo moč pripraviti pot šele v prihodnjih dveh letih. Tudi na Finskem je pripravljane poti v teku. Jugoslovani smo poročali o stanju pri nas in kakšne so možnosti za podaljšanje poti proti jugu do Grčije. Evropska pešpot 6 naj bi v svoji končni izpeljavi tekla od skrajnega severa (Nordkap) do grškega Olimpa.

Komisija je obravnavala tudi vprašanje vodnikov. Zelo uspešno se prodajata vodnika za poti E1 in E5, za slednjega pripravljajo že drugo dopolnjeno izdajo. Slabše pa je s pripravami vodnikov za druge pešpote. Optimizem zadnjega sestanka v Strasbourgu, da bo moč zbrati gradivo za poti E2, E3 in E4 že do konca letošnjega leta, se je izkazal kot prenačilen. Bržkone se bo zgodilo, da bo prej pripravljeno gradivo za E6 na podlagi že izdanih vodnikov posameznih dežel. Gradivo bo treba enotno obdelati na podlagi navodil založbe Fink iz Stuttgarta in pripraviti karte v merilu 1 : 50 000. Avstrijski, jugoslovanski in nemški sodelavci na poti E6 smo se glede tega dogovorili za sestanek ob koncu letošnjega leta.

Svet evropske popotniške zveze je posvetil pretežni del časa organizacijskim vprašanjem. Posebej pa je obravnaval organiziranje mednarodnih popotovanj. Organizirana popotovanja so najbolj razširjena v Nemčiji, deloma pa tudi pri njenih zahodnih sosedih. Pri tem je treba sestaviti letne programe, zbirati prijave, organizirati vodniško službo in pripraviti posamezna popotovanja na terenu. Pri tem gre v splošnem za manjše skupine 10–20 popotnikov. Vodniška služba je seveda plačana. Kazalo bi, da bi se o tovrstni turistični ponudbi v kratkem pogovorili tudi pri nas, saj bi tako lahko na našo pot E6-YU in na nekatere slovenske, izrazito popotniške transverzale (npr. zasavsko, škofjeloško, šaleško, savinjsko ipd.) pritegnili številne popotniške skupine iz vse Evrope. V Nemčiji izdajajo vsako leto katalog organiziranih skupinskih potovanj po Evropi.

Plenarni sestanek skupščine je izvolil za novega predsednika evropske popotniške zveze dosedanega prvega podpredsednika Švicarja Paula Schäublina, za podpredsednika pa sta bila izvoljena predstavnika Francije in Nemčije. Za organiziranje mednarodnih potovanj je bila ustanovljena posebna komisija. Skupščina je obzalovala, da se srečanja v Comu niso udeležili predstavniki Poljske, ČSSR, Madžarske in Romunije, ki so jih povabili zaradi prihodnjega sodelovanja in možnosti podaljševanja nekaterih evropskih pešpoti proti vzhodu. Prav zaradi tega je bilo na skupščini predlagano, njegovi pobudniki so bili skandinavski predstavniki, da bi organizirala prihodnje evropsko popotniško srečanje Jugoslavija, kjer bi lahko prišlo lažje do neposrednih stikov s predstavniki omenjenih dežel. Žal jugoslovanski oziroma slovenski predstavniki omenjene ponudbe za leto 1977 nismo mogli sprejeti zaradi organizacijskih in finančnih težav, izrazili pa smo pripravljenost za organiziranje srečanja v letu 1978.

ln kakšno je končno mnenje o šestem evropskem popotniškem srečanju? Evropska popotniška zveza nedvomno številčno narašča. Letos se ji je pridružila tudi popotniška oziroma planinska organizacija Španije s 350 000 (!) člani. Vse bolj postaja živa ideja o potovanjih brez meja, od naroda do naroda. Kljub temu pa bi lahko dejali, da je evropska popotniška zveza po svojih idejah nekoliko zastarela. Nenehno pritoževanje, da je na pešpoteh premalo mladine, ki se raje vdaja motorizaciji in mamilom, je gotovo pretirano in neumestno. Toliko mladine, kot je srečujemo sedaj v gorah, v visokih in manj visokih, nismo še nikoli srečevali. Prevlada mladine je tako očitna, da takšnim in podobnim ugotovitvam nekaterih Švicarjev in Nemcev ne moremo pritruditi. Prav gotovo pa je, da zastareli gospodje in gospe (ne toliko po letih kot po nazorih) mladine na evropska pešpota ne bodo znali pritegniti. Bržkone bo treba v evropsko popotniško zvezo neposredno vključiti mladinske popotniške, planinske, počitniške ipd. organizacije ter prepustiti mladim ljudem s sodobnimi pogledi na svet in družbo tudi nekatera vodilna mesta v mednarodni popotniški organizaciji. Še največ pobud je prišlo glede tega s švedske in finske strani. Morda bi kazalo, da bi posvetili tem vprašanjem posebno pozornost tudi Jugoslovani, ko bomo morebiti pripravljali evropsko popotniško srečanje leta 1978.

PO POTEH TRANSVERZALE KURIRJEV IN VEZISTOV NOV SLOVENIJE

DRAGICA ROME

V Sloveniji je planinstvo na sploh, pa tudi med ptt delavci izredno razvito. Planinska PTT društva v Ljubljani, Mariboru in Celju vključujejo prek 2600 članov. Njihova aktivnost je vsestranska. Prirajajo predavanja, izlete, zборе, partizanske pohode in štafete, zlasti pa skrbe za vzdrževanje transverzale kurirjev in vezistov NOV Slovenije.

Junija 1961 je bil I. zbor slovenskih ptt delavcev v Črnomlju. Na tem zboru je bila sprejeta obveza, da zgrade ptt kolektivi namesto spomenika padlim kurirjem in vezistom avtomatsko telefonsko centralo v Črnomlju. Bela krajina z Rogom je bila od srede leta 1943 dalje središče vodstva NOB Slovenije in zato tudi središče partizanskih zvez. V Črnomlju je bilo I. zasedanje SNOSA, februarja 1944. Iz teh razlogov so se ptt kolektivi odločili, da postavijo tu spominsko obeležje. PTT planinci so v počastitev tega zbora in sprejete obveze, prinesli v Črnomelj pozdrave iz vrha Triglava in Plešivca. V 10-dnevni štafeti so hodili po partizanskih kurirskih poteh in se skupno s člani Zveze borcev, bivšimi kurirji in šolsko mladino, ustavljali na krajših spominskih slovesnostih ob spomenikih, hkrati pa se seznanjali s krajevnimi dogodki iz NOB.

Doslej najštevilnejši pohod po poteh partizanskih kurirjev pa so planinska PTT društva organizirala od 3.-17. junija 1967 v počastitev sprejema Pokroviteljstva ptt kolektivov Slovenije nad bivšimi kurirji in vezisti. Pohod so vsebinsko in organizacijsko izredno skrbno pripravili. Podelitev domicila je pomenil ptt delavcem izredno čast, saj v miru nadaljujejo delo, ki so ga med NOB opravljali partizanski kurirji, radiotelegrafisti in telefonisti. Pohod je imel zato namen, vključiti vse ptt kolektive v priprave in udeležbo in tako počastiti spomin na delo in žrtve zveznikov v NOV.

Stare kurirske poti ne smejo v pozabo. Po njih naj ne bi hodili ob raznih spominskih slovesnostih samo nekdanji borci. Te poti so pomembne zlasti za mladino. Mladini, te poti in spominska obeležja z udeležbo bivših borcev, lahko pomenijo veliko več kot učenje o zgodovini NOB v šolskih klopeh. Prav zato so vključeni v ta pohod tudi srečanja z neposrednimi udeleženci borb na posameznih področjih. Pot je potekala mimo partizanskih bolnic, tiskarn, delavnic, kurirskih relejnih postaj, večjih radiotelegrafskih postaj, telefonskih central. Potekala je po poti XIV. divizije, mimo slavni bojšč, grobišč in spominskih obeležij. Potekala je mimo samotnih domačij, kjer so dobivali partizani največjo pomoč v hrani in zatočiščih ob snežnih metežih.

Poštno filatelistično društvo v Ljubljani je izdalo tudi dva poštna spominska žiga z začetkom in zaključkom pohoda ter dva filatelistična ovitka, ki sta likovno predstavljala delo zveznikov med NOB. S to izdajo je bilo planinskemu pohodu in podelitvi domicila dan tudi filatelistični poudarek. Pošto s temi spominskimi ovitki so sprejemali planinci in ptt delavci-udeleženci pohoda na vsej 14-dnevni poti in jih skupaj s kurirsko torbo ter štafetno palico predali predstavnikom kurirjev in vezistov na slavnostnem zasedanju delavskega sveta Združenega ptt podjetja Slovenije 17. 6. 1967 na Lokvah. Lokve so namreč majhna turistično zanimiva gorska vasica na Primorskem, kjer je bila partizanska telefonska centrala in v letu 1943 l. radiotelegrafski tečaj za potrebe IX. korpusa.

Ob pripravah na ta 14-dnevni pohod po poteh partizanskih kurirjev je med organizatorji vznikla ideja, ob podelitvi domicila sprejeta tudi v program dela posebnega odbora, da organizirajo ptt kolektivi skupno s ptt planinci transverzalo kurirjev in vezistov NOV Slovenije. Namen te transverzale je bil, da se na nevsiljiv način ohranja in prenaša tradicija NOB na mlajši rod.

V sodelovanju z vsemi ptt podjetji Slovenije so prizadevni ptt planinci ob podpori bivših kurirjev in vezistov ter občinskih odborov združenja Zveze borcev pripravili in trasirali pot od Gančanov v Prekmurju do Slavnika pri Koprju, dolgo 750 km. Transverzalna pot ni označena tako, kot je slovenska planinska transverzala. Samo tam, kjer ni speljana pot po znanih javnih poteh ali kjer ni planinskih markacij, je označena z markacijo transverzale »TV«, to je z znakom, ki so ga pred številkami imele slovenske kurirske relejne postaje. Na odcepih, kjer ni javnih kažipotov, so nameščeni posebni transverzalni kažipoti (rdeča puščica in okrogla modra tablica s transverzalnim znakom). Na hišah, kjer hranijo transverzalo štampiljko (eno od 88 štampiljk), da z njimi žigosajo dnevnike, je pritrjena pravokotna tablica modre barve z znakom in napisom »Transverzala kurirjev in vezistov NOV Slovenije«. Na nekaterih vrhovih

in objektih pomembnih iz NOB, kjer ni naseljenih hiš, so posebne skrinjice s štampiljko, da si udeleženci te transverzale sami žigosajo dnevnik.

Posebna komisija, ki jo je vodil in jo še uspešno vodi tovariš Martin Prevorčnik, je opravila v pripravah za organizacijo te transverzalne poti izredno obsežno in hkrati politično odgovorno delo. Trasirala je pot in pripravila pregleden »Vodnik po transverzali kurirjev in vezistov NOV Slovenije«. V 150 strani obsežni priložni knjižici so opisani pomembni dogodki iz NOB, pa tudi druge zgodovinske in turistične zanimivosti posameznih krajev, kjer poteka transverzalna pot. To odgovorno delo je pripravil s podkomisijami pri PTT podjetjih in v tesnem sodelovanju z občinskimi odbori Zveze borcev, muzeji in turističnimi društvi tovariš Jože Dobnik. V letošnjem letu pripravljajo novo izpopolnjeno izdajo »Vodnika«. Založiti je bilo potrebno »Dnevnik«, v katerem je prostora za 88 odtisov štampiljk, kot dokaz o prehojeni poti. Izpolnjen dnevnik pošlje udeleženec posebni komisiji, ki pregleda upravičenost in enkrat letno podeljuje transverzalne značke. Izdelati je bilo potrebno pravilnik o podeljevanju značk.

Slovesna otvoritev transverzale je bila 13. maja 1969 v Ljubljani. Prvi so odšli na pot dijaki šolskega ptt centra. Od tedaj hodijo številni posamezniki, planinske skupine in šolarji. Pri vseh večjih poštah lahko ljubitelji narave kupijo transverzalne »Vodnik« in »Dnevnik«. Vsako leto je več udeležencev na tej zanimivi transverzali.

Transverzalna pot ne poteka samo mimo bivših TV in radijskih postaj. Upoštevajoč dejstvo, da je bila skoraj celotna Slovenija prepojena s krvjo, da so potekale kurirske poti, radijska in telefonska obvestila borcev in aktivistov po vsej slovenski zemlji, je ta 750 km dolga pot speljana tako, da spoznavajo udeleženci ob »Vodniku« zgodovinske, kulturne in v NOB pomembne dogodke.

Po »Vodniku« začne pot na področju murskosoboškega podjetja v Gančanih – kraju, kjer so madžarski fašisti že leta 1941 ubili narodnega heroja Štefana Kovača-Marka. Po Pohorju teče pot mimo Osankarice, poslednjega bojišča Pohorskega bataljona. Proti Koroški se pot vzdigne na Peco – zibelko koroških partizanov, ki so se skupaj z avstrijskimi partizani upirali fašističnim zavojevalcem na tem predelu. Ljubno, Savinjska dolina spominjajo na pohod slavne XIV. divizije. Nad Trbovljami se pot povzpne na Partizanski vrh. Transverzalna štampiljka je tudi na Vrheh, v domu Zveze borcev, zgrajenem na kraju, kjer je bila 1938. leta prva pokrajinska konferenca KPS. Poleg številnih drugih krajev poteka pot prek Bohorja, na katerem se je že leta 1941 zadrževala Brežiška četa. Brestanica, bivši Rajhenburg, spominja na zbirni center za izseljevanje v jeseni 1941. Na Dolenjskem skoro vsak kraj spominja na partizanske borbe. Še zlasti je pomembna Bela krajina, kjer je bilo od leta 1943 politično in vojaško vodstvo NOB Slovenije. V Črnomlju je bilo febr. 1944 I. zasedanje SNOS-a. Tu je delovala tudi oficirska šola, v katere sestavo so bili tečaji za zveznike, radiotelegrafski in tehnični tečaji. V Občicah se pred spominsko ploščo, kjer je delovala centralna TV postaja, imenovana TV 15, zamislimo, kako organizirano so delovale kurirske zveze med NOB. Negledni gozdovi Roga so dajali zavetje številnim partizanom in zlasti političnemu vodstvu NOB. Transverzalna štampiljka je na »Bazi 20«. V Kočevju je bil prvi zbor odposlancev Slovenskega naroda oktobra 1943. Tudi Turjak, llova gora, Loška dolina in Janče so vključeni v to pot. Pri Urhu stoji veličasten spomenik žrtvam in talcem, med katerimi so se na najokrutnejši način znašali belogardisti. Ljubljana je bila središče odpora in 27. aprila 1941 je bil tudi ustanovni sestanek Osvobodilne fronte. Pot pelje mimo Rašice, prve požgane slovenske vasi, čez gorenjske hribe v Dražgoše. Čez Soriške planine in Porezna se pot spusti na Primorsko v Cerknjo. Tu je še dobro ohranjena in oskrbovana partizanska bolnica Franja. Spominjamo pa se tudi borbe udeležencev partijskega tečaja in padlih: v njihov spomin je solidarno zgrajena lepa osnovna šola. Na Vojskem se spominjamo hudih borb primorskih partizanov. Udeleženci se lahko poklonijo pred lepo urejeno skupno grobnico padlih. Idrinja nas spominja na miniranje v rudniku živega srebra tako rekoč pred očmi presenečenih Nemcev. Trnovski gozd je poln partizanskih spominov, povzpeli se je treba tudi na vrh Nanosa, pa dalje v Postojno, kjer so v Postojnski jami še vedno vidni sledovi neverjetnega podviga majhne partizanske skupine, ki je v jami zažgala skladišče municije in nafte. Prek Brkinov, tega upornega partizanskega področja, se pot povzpne na Slavnik, kjer je delovala najjužnejša TV postaja in od koder se odpre pogled na Jadransko morje. Vsako spominsko obeležje pa je vredno spoštovanj. Vsa pot je bila seveda prepletena s kurirskimi potmi. Vzdrževanje transverzalne poti so prevzela v oskrbo vsa PTT podjetja iz Slovenije, ki zagotavljajo tudi potrebna finančna sredstva. Kako zanimiva je pot, dokazuje že izdana brošurica »Potopis po transverzali kurirjev in vezistov NOV« (Viktor Čeh).

Letošnji IX. zbor planincev PTT Slovenije je bil 13. junija na Lokvah. V tem kraju je pred devetimi leti delavski svet Združenega PTT podjetja sprejel pokroviteljstvo. Lokve so znan partizanski kraj. Tu je delovala tudi telefonska partizanska centrala in so bili tečaji radiotelegrafistov za potrebe IX. korpusa. V ta kraj so ptt planinci

prinesli ob podelitvi domicila kurirjem in vezistom pozdrave vseh slovenskih ptt delavcev iz pohoda po poteh partizanskih kurirjev.

Na IX. zboru planincev PTT Slovenije je bil sprejet sklep:

»Vsa ptt podjetja Jugoslavije naj bi sledila zgledu slovenskih ptt kolektivov in organizirala s pomočjo ptt planincev, Združenja Zveze borcev, bivših kurirjev in vezistov in predvsem s pomočjo prizadevnih jugoslovanskih ptt planincev take transverzalne poti. Kakor pri nas, naj bi tudi po drugih republikah speljali transverzalne poti mimo slavnih bojišč in spomenikov iz NOB, saj so bile povsod tam, kurirske poti in radijske zveze. Posamezne transverzale bi lahko povezali v veliko jugoslovansko transverzalo bratstva in enotnosti, tako kot so povezovala kurirske poti, radijske in telefonske zveze v narodnoosvobodilni borbi vse jugoslovansko ozemlje.«

VODNIKU JANEZU BROJANU OB VZPONU V SEDEMDESETO LETO

MAKS DIMNIK

V gore zaverovanemu prijatelju, alpinistu in gorskemu vodniku ob življenjskem jubileju ni tako preprosto izraziti vsega, kar mu iz srca želimo. Še tako izbrane in zložene besede ne povedo tistega, kar se je v desetletjih nabralo v ogrlico doživetij in spominov.

Če se rodiš pod gorami, ni nič čudnega, če že prvi otroški koraki drže v skale nad vasjo. Tako tudi Janez sam ne ve, kdaj je bil prvič na Grančišu nad Mojstrano. Nedvomno se mu je vtisnilo v mlado glavo, kako samozavestno so mojstranški vodniki vodili na Triglav, kako je Aljaž pel o gorah in kako neznansko velike in visoke so bile gore nad rodnim krajem.

Po naključju sem ga spoznal. Takrat smo se selili in na mojstranški postaji sva z očetom čakala na vlak. Rdečelas fant majhne rasti, v širokih pumparicah, s petelinjim peresom in s planiko za klobukom je prisedel in pripovedoval očetu nekaj o hoji na Triglav. Bil sem še otrok, spomnim se pa, da je povabil mojega očeta na izlet na Golico. Naslednjo nedeljo smo res šli in se je izkazal tako, da smo ga vsi občudovali. Kako dobro je poznal vse gore!

Potem sva skupno hodila v gore. Čeprav je bil Janez za desetletje starejši od mene, sva postala nerazdružljiva prijatelja. Vsej mladi družini, ki se je zbirala na izletih in gorskih turah, je postal vodnik. Mimogrede nas je učil pravilne hoje v strminah, navajal nas je na izpostavljenost, kazal nam je vrhove, steze, rože, divjad in stene, ki jih je že sam preplezal. Pisana družba, še otroci: Tone z Mojstrane, Stane s Poljšice, Bertl z Bleda in vrsta drugih. Nedeljo za nedeljo smo zahajali v gore – vedno višje, vedno težje. Vodil in učil nas je Brojan.

Spominjam se, kako neverjetno skromno je živel v tistih letih. Mojstranska cementarna, kjer je bil delal, je prenehala obratovati. Kriza, draginja, brezposelnost je bila povsod. Tudi za najslabša in najtežja dela na apnenici, pri nadelavi gorskih poti ali pri gradbenih podjetjih so čakale vrste. Tudi Janez je to poskusil. Nosil je na planinske kočice gradbeni material, hrano, nabiral gobe in zdravilna zelišča, obiral brusnice, včasih vodil planince v gore. Vedeli smo, kaj se pravi otepati se z revščino, za goli življenjski obstoj. Toda od hoje v gore nas to ni odvrnilo, čeprav smo sami popravljali gozzerice in šivali plezalnike. Kajkrat nismo imeli ničesar k suhemu kruhu. Janez, ki je bil že odrasel, je to občutil še bolj kot mi mlajši. Neštetokrat sem čul očitek, zakaj hodim z njim, ko nima niti za pošten par čevljev. Naj bi rajše delal, kot trgal hlače pri plezanju. Skratka, niso nas razumeli.

Morda je pogrevanje tega danes odveč, Janez Brojan praznuje sedemdesetletnico v drugačnih razmerah! Mnogo hudega je preстал, a vse življenje je bil zvest goram. Vseposvoda ga poznajo kot skromnega, šegavega, iskrenega planinca, izrednega vodnika za vse znane in neznane ture, zanesljivega v skali, v travnati strmini ali zaledenem svetu širitisočakov, previdnega vodjo in drznega plezalca solista, sposobnega za najvišje dosežke v gorah.

Mojstrsko obvlada hojo v vertikali. Marsikdo v navezi se je čudil, kako se je znal potegniti čez previse. Kdor je hodil z njim, je doživel ture polne prešernih domislic, prijetnih doživetij v bivakih in tudi najbolj kočljivih situacij. Vse pa je bilo pretkano

Janez Brojan

s čustvenim doživljanjem gorskega sveta. Njegovi opisi plezalnih in drugih vzponov v domačih in tujih gorah, napisani z žuljavo delavsko roko, nas presenečajo z izredno čustveno toplino.

Z leti je postal profesionalni vodnik za pota in plezalne smeri. V njegovi vodniški knjižici in dnevniku so nanizani vzponi, stene, vrhovi, prečenja in sestopi, mislim, da umikov skoraj ni. S svojo izbrano plezalsko družino ali pa sam je uspel najti mnoge prehode, opravil pomembne prvenstvene vzpone in nešteto ponovitev v Julijcih, Kamniških, Centralnih Alpah, Dolomitih, Durmitorju in Velebitu.

Ko se danes srečujemo s sedemdesetletnikom Janezom, kar ne moremo doumeti, kako hitro je potekel ta čas. Dolga desetletja hoje v gore, so dale Janezu široko razgledanost, občutek sposobnosti in zanesljivosti. Ni čuda, če je izrazil svojo namero, da bi za jubilej poromal ponovno po priljubljeni Prusikovi smeri v Triglavski steni. Kako, da ga niso leta upognila, kako da ni sledu o nošnji težjih krošenj, bile so težje od njega, pa jih je tovoril na Staničevo in Kredarico leto za letom! Koliko vzponov in sestopov, koliko reševalnih akcij! Kakor da bi bil iz železa! Preveva ga neizčrpna življenjska radost, še občuduje gorski svet in življenje v njem, še je mladostno šegav, vesel svojega polnega življenja: Bil je alpinist in gorski vodnik, kakršnih je malo. Pa človek!

Mladi, ki hodijo po njeaovih poteh, najdejo v skritem možicu v steni ali na vrhu njegov skromni listek. Kako samosvoja je bila njegova pot in kolikšna zagnanost je bila potrebna za njegove solo vzpone!

Morda so pota, po katerih za Janezom ni šel nihče več. Spominjam se njegovih pripovedi o prečenjih južnega ostenja Rjavine in Luknje peči, variant v Rokavih in v Dovškem križu, o iskanju planik v ostenju Pršivca in Medvedjeka in še in še. Kdor hodi vse življenje v gore, kdor se potika po strminah kot gams samotar, ta prehodi mnoga znana in neznana pota. Le tak lahko spozna, kako veličastne so gore. Druge njegove prvenstvene smeri pa so dostikrat ponavljali in jih cenijo: severovzhodni greben Stenarja, centralni steber Rogljice iz Krnice, kamine v severozahodni steni Škrlatice, južno steno Kukove špice, razu Slovenskega stolpa v severni Triglavski steni in druge.

V triglavskem kraljestvu je spoznal prav vsak košček gorskih širjav, uhojene gamsje stezice in nedotaknjene jase gorskega cvetja. Kar je spoznal, je razdajal vsem, ki jim je bil vodnik, če je presodil, da so zaupanja vredni.

Kaj naj zaželimo triglavskemu vodniku Janezu Brojanu ob življenjskem jubileju drugega kot še mnogo let vedrine, kipečih spominov na doživetja v strminah, na srečne ure na vrhovih, kamor ga še vedno vleče!

DRUŠTVENE NOVICE

MIRKO FETIH – 60-LETNIK

Res se nam prerado zgodi, da zamudimo pravo priložnost za jubilej – ko je pred nami, je za tiskarja že prepozno. In največkrat se to pripeti prav v primeru, ko nam hodi najbolj narobe. Tako je tudi z Mirko Fetihom, ki ga planinska družina dobro pozna. Desetletja ga srečujemo vedno enako delavnega, dobrosrčnega, žlahtnega človeka, na čigar besedo in pomoč se vedno lahko zanesemo. Radi bi se bili z njim kaj več pogovorili, pa se mu je mudilo na – Olimp.

Rodil se je 26. 7. 1916 v Ljubljani in ostal Ljubljani zvest vse doslej, le pravo je študiral tudi v Prazi in leta 1940 diplomiral iz pravnih ved. Zrasel je v znani planinski družini, oče ga je jemal v hribe, kot otrok je bil že na Golici, na Stolu, na Triglav pa je stopil star komaj deset let. Planinstvu je ostal vdan vse življenje, prav tako smučanju, predvsem visokogorskemu smučanju v spomladanskih mesecih, ko gore zablešče v najlepšem sijaju in je smučanje prava slast.

V vodstvo slovenske planinske organizacije ga je uvedel dolgoletni tajnik SPD Tiplič in mu zaupal zapleteno in naporno delo: urejanje, evidentiranje in zbiranje vseh planinskih nepremičnin. Med vojno se je marsikaj uničilo, še več razneslo. Mirko Fetih je v nekaj letih s

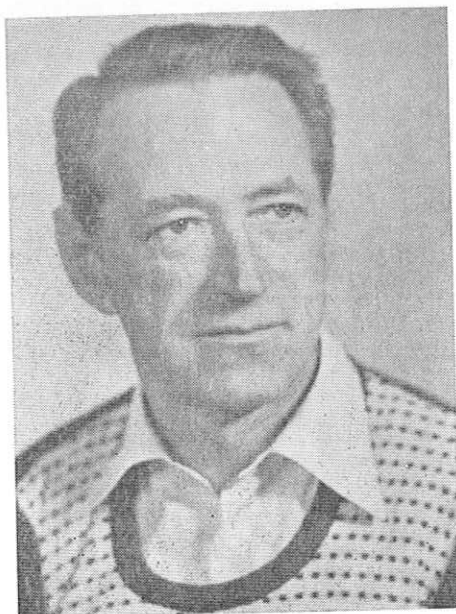
pomočjo sodelavcev, ki jih je zbral po Sloveniji, popisal in uredil dokumentacijo za 60% vseh planinskih koč in zemljišč. Nato je več let opravljal funkcijo sekretarja Planinske zveze Slovenije, bil je delaven in uspešen član upravnega in glavnega odbora in s tem neposredno usmerjal slovensko planinstvo. Zatem je prevzel za dve leti gospodarsko komisijo PZS in z njo urejanje cele vrste problemov. Posebno pozornost je posvečal skladu za pomoč visokogorskim postojankam, gradnji in obnovi nekaterih visokogorskih postojank (Staničev dom, Koča na Crni prsti, Planika in dr.) in gospodarskemu poslovanju planinskih postojank; torej ključnim problemom planinskega gospodarstva.

V zadnjem desetletju vodi Mirko Fetih komisijo za stike s tujino, to je s planinskimi in turističnimi organizacijami drugih držav. Delo obsega vsestransko pomoč pri njihovih izletih v naše gore, kar spričo pomanjkanja naše vodniške literature v tujih jezikih res ni lahko. Tudi na tem področju je jubilarantu uspelo, da je pred devetimi leti izšla v angleščini, nemščini in italijanščini brošura »Triglav« ter skrajšan vodič po slovenski transverzali v nemščini. Komisija za stike z inozemstvom se je po letu 1965 v javnosti močno uveljavila z izleti v inozemstvo, predvsem v zamejske planine Koroške in Julijske Benečije, v Visoke in Nizke Tatere, v Dolomite, na Olimp in v druge gore. Za vsemi temi izleti stoji načelnik komisije z vsemi svojimi izkušnjami in z vsem organizacijskim in vodniškim delom. Leta 1973 je organiziral prvi izlet v gore na Korziki. Monte Cinto (2707 m) na Korziki je doslej obiskalo več kot sto slovenskih planincev. Leta 1975 je vodil organizacijo prvega jugoslovskega potovanja – trekkinga v Himalajo. Komisija je pod njegovim vodstvom organizirala v 10 letih 85 izletov. Več kot polovico izletov je vodil Mirko Fetih sam, organiziral pa skoro vse. Vsi, ki so kdaj z njim potovali, znajo ceniti njegove strokovno znanje, a prav tako kvalitete njegove osebnosti.

Njegovo delo za oživljanje in razvijanje turnega smučanja v okviru PZS in zunaj nje je lep doprinos h kulturi zimskega športa, ki je z vertikalnim prometom pridobil množice, na svoji športni vsebini pa precej izgubil. V mednarodnem združenju planinskih organizacij (UIAA) deluje komisija za turno smučanje. Jugoslavijo v tej mednarodni komisiji zastopa Mirko Fetih.

Ob njegovem jubileju mu želimo, da bi doživel še mnogih lepih pomladi na snežnih višavah in da bi s svojimi izkušnjami

Mirko Fetih

še mnogim pomagal okusiti srečo na visokih vrhovih v Alpah in drugod. Naj mu zavest, da je z izleti odpiral obzorja slovenskega planinstva in s smučarijo bogatil njegovo vsebino, lajša breme odgovornosti, ki si jo tako vztrajno in uspešno nalaga kot organizator in vodnik!

T. O.

PD MARIBOR MATICA V LETU 1975

13 aprila je bil v predavalnici VTŠ redni občni zbor PD Maribor matica. Za uvod je Tone Korošec ob izbranih diapozitivih in prijetnem komentarju popeljal navzoče po poti prijateljstva. Zatem so zbrani planinci z enominutnim molkom počastili spomin dveh predsednikov društva: Cirila Verstovška, ki je umrl v prometni nesreči 10. 6. 1975, in inž. Vladav Slajmerja, ki je umrl 18. 2. 1976.

Uvodno poročilo je prebral društveni predsednik Vladimir Stojan. Iz njega povzemamo, da je konec 1975 društvo štelo 2727 članov (od tega 1271 odraslih); v primerjavi z letom 1974, ko je bilo 2983 članov (1397 odraslih) pomeni to sicer korak nazaj, vendar je treba upoštevati, da so se medtem osamosvojili planinci v Lenartu.

Kakor je že tradicija, je UO deloval v dveh pododborih, ki sta ločeno skrbela za finančno-gospodarsko in planinsko dejavnost ter se po potrebi sestajala na plenarnih sejah.

Mladinski odsek je štel konec 1975 569 mladincev in 887 pionirjev (konec 1974 658 mladincev in 928 pionirjev). Vodil ga je načelnik Gorazd Krajnc, v pomoč pa mu je bil svet mentorjev: skrbeli so za izletništvo, akcije, predavanja, vzgojno-izobraževalno in literarno dejavnost. – 1975 je MO priredil 71 izletov, od tega 16 skunnih, 55 pa so jih priredile posamezne skupine na 11 osnovnih šolah, 1. gimnaziji in pedagoški akademiji. Zraven tega so se mladi planinci udeležili spominskega pohoda, 4 orientacijskih tekmovanj, priredili orientacijsko tekmovanje v Pernici in planinsko taborjenje na Smrekovcu (42 udeležencev); 18. oktobra je bilo zaključno srečanje v Zg. Kungoti, na katerem so podelili priznanja najboljšim skupinam in znake pionir planinec (267 udeležencev). – Planinske skupine na šolah so priredile 14 predavanj. – 41 mladih planincev na OŠ Ludvik Pliberšek in Janko Padežnik je obiskovalo planinsko šolo in prejelo priznanje. – MO je pridobil novega mladinskega vodnika in 4 mentorje. – Junija 1975 je v 400 izvodih izšlo glasilo MO »Melišče«.

Od 23. januarja do 13. marca 1975 je MDO mariborskih PD tretjič priredil javno planinsko šolo v dvorani zavoda za socialno zavarovanje. Vodil jo je F. Vo-

gelnik, ki je oskrbel 2. izdajo »Povzetkov predavanj«. Šolo je obiskovalo 109 mladih planincev, pismenega preizkusa znanja se je udeležilo 76. Predavali so Lojze Kraigher, Franček Mali, Marinka Senekovič, Mirko Šošarič in F. Vogelnik.

Izleti. V letu 1975 se je zvrstilo 24 izletov, za odrasle zraven tega je skupina Dravske elektrarne priredila še 7 izletov. Večina izletov je bila usmerjena v izletniški okoliš, večdnevni v visokogorski svet. Posebej je treba omeniti pohod po mednarodni poti prijateljstva, ki ga je vodil T. Korošec.

Markacijski odsek, ki šteje 7 marljivih markacistov, je obnovil markacije na 7 plan. poteh, zraven tega pa še na 4 odsekih poti čez Kozjak, za katere bi bila morala poskrbeti druga planinska društva. Planinska predavanja v dvorani VTŠ so bila tudi v zimskih mesecih 1975/76 zelo dobro obiskana. Predavali so: F. Vogelnik (S planinci po Grčiji), mag. Tone Strojnj (S Kanarskih otokov prek Sicilije na Korziko), mag. Franc Jeromen (Cordillera Blanca), prof. Ivan Šumljak (Svet ob Soči), mag. Mirko Kambič (Od Jadrana do Mont Blanca), Peter Janežič (Po zasneženih gorah do Dauphineje), inž. Peter Ščetinin (Pamir), inž. Milan Ciglar (Dolomitska transverzala št. 2), Stane Belak (Maha Kali, VI. JAHO), inž. Milan Ciglar (Od Drave do Jadrana po evropski peš poti št. 6), Mirko Šošarič (Med Šar planino in Prespanskim jezerom).

Gospodarska dejavnost. Društveni postojanki Mariborska koča in koča na Žavcarjevem vrhu sta v letu 1975 poslovali brez izgub. Z dotacijo SO Maribor so bila izvedena nujno potrebna večja obnovitvena in vzdrževalna dela. Na vrsti je skodlasta streha koče na Žavcarjevem vrhu, ki razpada.

Priznanja. Predsednik Vladimir Stojan je ob koncu podelil plakete PZS jubilatoma Ivanu Gubenšku in Tonetu Bendetu; inž. Vladimir Slajmer je žal ni več dočkal in je bila izročena njegovi vdovi.

V novem UO ni skoraj nobenih sprememb; društveni predsednik je ostal Vladimir Stojan.

F. V.

OBČNI ZBOR PD IDRJE

Idrijski planinci so marljivo delali tudi v preteklem letu. Na postojankah na Javorniku, Hlevišah in Vojskem, so opravili okrog 4000 prostovoljnih ur dela ter tako pripomogli k izboljšanju postojank. V te postojanke pa so vložili tudi precej finančnih sredstev. Na Hlevišah so napeljali nov vodovod, na Javorniku so izkopal prostor za vodnjak, ki bo še letos gotov, prebarvali so tudi razgledni stolp, na Vojskem so napravili nov pult ter dozidali podstrešje, kjer so pridobili nove sobe. Opravili pa so še vrsto manjših del.

Obisk na postojankah je zelo narastel. Precejšnja zasluga za to je tudi urejena oskrbniška služba. Najbolj je oživel Javornik.

PD Idrija se je lani povežalo s TTKS – komisijo za rekreacijo, ki sta skupaj organizirala ob dnevu planincev skupni pohod na Hlevišce. Kljub slabemu vremenu je dobro uspelo.

Tudi organizirano praznovanje prvomajskih praznikov na Hlevišah je uspelo. Naj bi postalo tradicionalno! Lani je bilo na dan 2. maja na Hlevišah nad 700 ljudi. Letos je bilo to število nekoliko manjše zaradi snega. Zelo aktiven je bil mladinski odsek, ki je organiziral vrsto uspešnih skupnih izletov – tudi v zimskem času, razna tekmovanja in orientacijske pohode.

Uspeli pa niso skupni izletih odraslih planincev, čeprav zahaja v planine veliko število, vendar le v manjših skupinah.

Aktiven je tudi alpinistični odsek, ki je v preteklem letu postal samostojen. Člani so opravili vrsto zahtevnih vzponov. Za številni naraščaj pa ima odsek urejen plezalni vrtec pri Divjem jezeru v Beli.

Lani se je znižalo število članstva. Temu je bilo krivo predvsem neorganizirano pobiranje članarine. Letos bodo to uredili bolj organizirano. Skupno število članstva je bilo lani 1124, od tega skoraj dve tretjini mladincev in pionirjev.

Markacisti so opravili precej dela pri markiranju transverzale čez Golake in v bližnji okolici. Pripravili pa so vse potrebno za trasiranje idrijsko-cerkljanske ninske pota pri PZS potrdila predlog poti, bodo pot tudi markirali.

Na zboru so potrdili predlog, da bi letos slovesno praznovali pred sto leti položeno vpisno knjigo na Javorniku.

Predstavniki PZS tov. Bučar je izročil zlati častni znak Andreju Črnilogarju za njegovo dolgoletno delovanje v mladinskem odseku.

Na zboru so potrdili na mladinskem zboru izvoljenega novega načelnika MO; tega bo odslej vodil Janko Lapajne.

Z enominutnim molkom pa so počastili spomin dvema članoma PD Idrija, ki sta se lani ponesrečila v gorah.

Izvolili so nov odbor, ki je pomlajen z nekaterimi člani. Predsedoval pa bo še naprej Marjan Rupnik. Janez Jeram

Z OBČNEGA ZBORA PD GORNJI GRAD (Poročilo društvenega nadzornega odbora)

Po pregledu poslovnih knjig in blagajne je razvidno, da se vse poslovanje vrši pravilno in v najlepšem redu. Vodi ga vzorno Jože Špeh in to iz čistega idealizma.

Drugo poglavje je pa uprava našega društva, zlasti pa dom na Menini in njegov obstanek. Ne moremo zanikati skrbi in stremljenja upravnega odbora, da bi rehabilitirali to našo gorsko postojanko. Težko je nabrati v upravni odbor ljudi, ki bi ves prosti čas in vse svoje moči posvetili samo izboljšanju planinstva in vzdrževanju doma. Kje dobiti dobrega oskrbnika? In tako je bil upravni odbor primoran najti drug način vzdrževanja naše planinske postojanke. Dom je vzel v najem avtoprevoznik Kadunc. Ta ni skrbel za dom in za njegovo vzdrževanje, za planince, ampak za svoje delavce, ki so v domu prebivali.

Sedanji odbor je to napako sicer pozno, a vendar še pravočasno spregledal ter se odločil za popravilo in za obnovo. Dom naj služi svojemu namenu. Povzeli so potrebne korake, začeli so zbirati prostovoljne prispevke pri domačinih, zlasti pri kmetih in vseh malih in večjih podjetjih in delovnih organizacijah. Uspeh ni izostal. Nabira se les, a le neke delovne organizacije so se odzvale. Opravičujejo se, da za to ni sredstev; pozabljajo pa, da je množica naših mladih delavcev zaposlena v bližnjih delovnih organizacijah po Štajerskem in Kranjskem in da tudi ti ljudje potrebujejo oddiha in rekreacijo v naravi.

ODLIKOVANJA PZS

1. julija 1976, je predsednik PZS, dr. Miha Potočnik, izročil zlate častne znake PZS – udeležencem VI. JAH – Makalu 1975. Odlikovani so bili:

Aleš Kunaver, Janko Ažman, Stane Belak, Zoran Bešlin, Danilo Cedilnik, Janez Dovžan, Boris Erjavec, Viktor Grošelj, Tomaž Jamnik, Stane Klemenc, Ivan Kotnik, Janez Lončar, Marjan Manfreda, Damjan Meško, Bojan Pollak, Milan Rebula, Radovan Riedl, Roman Robas, Jože Rožič, Dušan Srečnik in Nejc Zaplotnik, torej 21 naših himalajcev.

Red dela s srebrnim vencem je prejel Luka Kočar, za dolgoletno vzorno organizacijo izletov PD Ljubljana-matica.

Naj ob tej priložnosti zabeležimo, da je Glavni odbor PZS z zlatim častnim znakom št. 283 odlikoval Planinski Vestnik, glasilo PZS, za 80 let kulturno-literarnega poslanstva med slovenski planinci.

Tudi planinska zveza, naj bi uvidela naš težki položaj in nam priskočila v stiski na pomoč. »Dvakrat da, kdor hitro da!« Ustnih obljub je že precej. Sedaj, ko bi bilo treba z delom začeti, se pri zvezi ne morejo odločiti za izdatno pomoč. Vsiljuje se nam mnenje, da Menina ni upravičena, da pri pomoči ne pride na vrsto. Z 1370 dinarji, ki jih premore naše društvo, ne moremo dosti ustvariti, saj komaj izpolnjujemo svoje obveznosti do zveze. H koncu tega poročila naj pohvalim sedanji upravni odbor, ki se je resno zagrizel v delo, zlasti pa našega gospodarja, Nandeta Rifla, ki neutrudno in nesebično skrbi za izboljšanje doma, ki stoji na vrhu gozdnate Menine.

Jože Tratnik

OČISTIMO GRINTOVEC

Odsek za varstvo narave in gorsko stražo pri PD Kamnik je organiziral zadnjo nedeljo v juniju očiščevalno akcijo »Očistimo Grintovec« z geslom varstva narave »Gora ni smetišče«. Te akcije se je udeležilo precej mladih ljudi, nekaj nad 20. Zbirališče je bilo v Kamniku, akcija se je pričela pri tovarni postaji žičnice do koč na Cojzovem sedlu. Po večerji je mladina pripravila še program z govorom o tej akciji, zelo duhovitim in ostrim. Za zabavo so si pripravili še prve volitve »miss smeti«. Zmagovalka je prejela lično izdelano častno diplomu prve »miss smeti«. Želja mladine je bila, da bi se tako čiščenje vršilo vsako leto pred sezono. V nedeljo zjutraj smo odšli na vrh. Pobirali smo ob poti in na vrhu samem. Tu je bilo največ smeti, nekatere tudi »skrbno« zakrite s kamenčkom. Nabralo se je tega blaga kar precej. Vreče smo odnesli do doma, da jih žičnica potegne v dolino.

Poleg PD Kamnik so na akciji sodelovali še PD Polzela in Škofja Loka. Na akciji sta bila dva inštruktorja varstva narave. Akcijo je vodila Mihaela Berlec.

Božo Jordan

PO POTI 1. CELJSKE ČETE

Letos je bil pohod združen z odkritjem spomenika 1. celjski četi ob njeni 35-letnici ustanovitve (glej: Lojze Požun, Celjska partizanska četa in njeno obdobje, Celje 1976), ki stoji ob trasi Savinjske poti med Slemen in Resevno.

Pohod je tudi letos organizirala planinska skupina Izletnik. Začel se je kot leta 1959 (PV 1959/478) pri Pocačtovem mlinu, šel mimo Farčnika, kjer je spominska plošča: pri Farčnikovi je bila javka 1. Celjske čete v letu 1941. Dalje smo šli ob Voglajni, skozi Laško vas v Bojanski graben na Završe proti Vrnčevemu domu. Od tu smo se spustili po Savinjski poti proti

cesti, kjer sta sedaj dva nova kašipota. Pot prve celjske čete—Langerjeve peči—Javornik—Dom na Resevni—Sentjur, pod njo in nad njo za Svetino. Dalje mimo spomenika do Slemen (domačija Slemenšek, Javornik 6), kjer nam kašipot ukaže na Resevno. Pri zadnji domačiji pred gozdom, pri Resensku (Prožinska vas 45) je tabla s kratkim zapisom o četi: »Celjsko četo so ustanovili (opomba: na tabli je o, ne ul) 20. 7. 1941 na Resevni. Prvo zbirališče pri kmetu Mulej. Vseh borcev je bilo 17. Komandir Franjo Vrnčič-Buzda. Pri kmetu Mulej, kjer je v gozdu imela prvo taborišče. Od Celjske čete so razglasili za narodne heroje Franjo Vrnčiča, Petra Stanteta, Janka Skvarča.«

Še malo po gozdu, mimo jase in smo na razpotju gozdnih poti, kjer stoji spomenik. Ob odkritju je bila tu spominska slovesnost. Po njej se je naš pohod nadaljeval proti Resevni, mimo Plevnika proti vrhu. Pri domu se je naš pohod zaključil Vsak udeleženec in vsako planinsko društvo je sprejelo lično spominsko diplomu. Vseh nas je bilo 30. V Štore smo jo mahnilo po Ančkini poti.

Božo Jordan

IDEJNOPOLITIČNI PROGRAM ZA AKCijo MLADINSKE KOMISIJE

I. Planinska šola:

– v okviru predavanja Organizacija planinstva
a) kako sodeluješ v MO kot član ZSMS in kakšni odnosi morajo biti med člani MO med družbo
b) načrtno izkoriščanje prostega časa in sodelovanje v vseh oblikah delovanja MO in OO ZSMS, katere član si oz. kot aktivist želiš postati. (1 h)
V okviru tega predavanja naj bi sodeloval oz. predaval član ZSMS, ki je tudi član planinskega društva. Predavatelj naj uporabi literaturo: 9. kongres ZSMS, konkretne programe dela v OK.

II. Tečaj za mladinske vodnike letni del

a) Kolektivno članstvo DO – D – ZSMS in razgovor
b) Kako mladinski vodnik kot član PD oz. vodnik skupine članov PD prenaša teoretično znanje v prakso (povsem delovni značaj vodniške strukture)
c) V času med letnim in zimskim tečajem sodeluje mladinski vodnik na izletih, na akcijah, deluje kot nosilec akcij MO in prenaša teoretično znanje v prakso, kar poroča na zimskem delu tečaja. (2 h)

III. Tečaj za mladinske vodnike – zimski del

Obraavnava aktualne teme v okviru DO – D kakor tudi o drugih pomembnih temah, katere zanimajo vodnike tečajnike.

Potreben je najmanj dveurni razgovor s tečajniki.

IV. Inštruktorji

a) Inštruktorjem je treba dati napotke, kako mladim na predavanjih približati snov in pomen sodelovanja med DO – D in z drugimi DPO, zlasti z mladinsko organizacijo v konkretni sredini, kjer dela MO, oz. PD; uspeh pri delu je le, če teorijo približamo praksi.

b) Kot literatura se uporabi material 9. kongresa ZSMS in ZSMJ ter brošuro ABC 4 (str. 35–37). Vsekakor je treba spremijati razvoj in sodelovanje, zato naj bi predavali le ljudje, ki so v neposrednem stiku med ZSMS in DO – D v republiških organih (KO DO – D).

V. Zbori mentorjev in načelnikov

Največ kontaktov s člani MO ali v PD imajo mentorji in načelniki, zato za njihove zbornice predlagamo naslednja predavanja;

- predavanje o kolektivnem članstvu DO - D in ZSMS, ki naj se vsebinsko in časovno približajo nalogam MO. Predavanja, ki so bila na teh zbornicah, naj se ne ponavljajo več (ali pa se v skrajšani obliki pripravijo gradivo za nadaljnje delo v mladinskem odseku). Tako bi se neposredno približali mladinskemu odseku.

Predlog: Pred posameznimi posveti, seminarji, tečajji naj bi vsi udeleženci oz. mladinski odseki posredovali kratka vprašanja ali zaključke v okviru delovanja z ZSMS oz. med DO - D.

Fanika Lapornik

OTVORITEV »POTI PO JUGOSLOVANSKIH GORAH«

4. julija ob 12. uri je bila na vrhu Triglava otvoritev »Poti po jugoslovanskih planinah«. Kontrolne tačke Poti po jugoslovanskih gorah so v SR BiH: Maglič in Zelena glava (Prej) SR Crna gora: Bobotov Kuk (Durmitor) in Kom (Vasojevički komovi) SR Hrvatska: Klek in Crikvena (Velebit) SR Makedonija: Solunska glava (Jakupica) in Pelister SR Slovenija: Triglav in Raduha SR Srbija: Pančičev vrh (Kopaonik) in Trem (Suva planina) SAP Kosovo: Djerovica (Prokletije) SAP Vojvodina: Crveni Cot (Fruška gora) Transverzalne knjižice so že na voljo na PZS, Dvoržakova 9, po ceni 40 din.

PRIPRAVE IN TEZE ZA SREDNJEROČNI DELOVNI PROGRAM PLANINSKE ORGANIZACIJE

Uvod

Z dogovorom o temeljih plana Planinske zveze Slovenije se planinska društva dogovorijo oz. podpišejo dokument, s katerim bodo strnila svoja prizadevanja, oblikovala svoje medsebojne obveznosti in predpostavke, izbrala skupne cilje in načela za njihovo realizacijo. Zaradi odnosa do družbenopolitičnih skupnosti, samoupravnih interesnih skupnosti ter na sploh do vse družbe, je potrebno, da se tudi dogovorimo o nekaterih skupnih elementih, ki bi bili primerni in uporabni za vso republiko in Jugoslavijo.

Uveljaviti moramo nekatera načela pri delovanju PZS in PD za prihodnjih pet let:

- ohranjanje in poglobljanje se samostojnosti PD, vendar ne v praznem prostoru, marveč v vsej Sloveniji. PD ima svoj delovni program in statut, opravlja pa še nekatere druge naloge za potrebe večjih PD in potrebe vseh planincev v Sloveniji in Jugoslaviji, za širše potrebe vseh delovnih ljudi in občanov, željnih planinske in športne rekreacije. To svojo vlogo v menjava dela bi lahko poimenovali s principom, da močnejša (kadrovsko in finančno) društva, opravljajo več skupnih nalog, ki so se zanje dogovorila med seboj in s širšo družbenopolitično skupnostjo.

Med cilje planinske organizacije je potrebno uvrstiti predvsem naslednje:

- smiselno združevanje nekaterih dejavnosti, ki so za posamezna PD nesmojtrne in nerentabilne. Z dogovorom o temeljih plana bi PD v širši razpravi izbrala tiste dejavnosti, ki naj jih PZS opravlja v imenu vseh PD, kako se bodo te dejavnosti izpolnjevale in kako bodo društva to spremljala in vplivala nanje.

Dogovor o skupnem reševanju nekaterih skupnih problemov bi zajemal naslednja področja:

- a) Razvoj kadrov za skupne potrebe, predvsem za mladinske odseke, vodje mladinskih odsekov in mentorjev; regionalizacija vzgoje; kolika naj bo poenotenost; odgovornost PD, MV in drugih kadrov; kako bi združevali sredstva, kako poenotili program, ali je potrebno kaj spremeniti v sistemu dosedanje vzgoje in kaj.

- b) Vprašanje drugih kadrovskih ukrepov; dogovor o rasti alpinizma in izhodiščih; kjer AO ni v PD, naj bi več društev ustanovilo svoje centralne odseke.

- c) GRS kot služba izdelala svoj srednjeročni plan. PD se predvsem zavežejo, da bodo v petih letih še naprej za potrebe GRS združevala sredstva; predvideti rast, spremljati združevanja.

- d) Zagotoviti v temeljih planiranja dosedanj PVP in ga vsaj v naslednjih petih letih ne odpraviti; valorizacija prispevka in jasna opredelitev distribucijskih načel - nujno.

- e) Dogovor o prostovoljnem delu v okviru planinskega gospodarstva (pota, koč, infrastrukture). Garancije za najmanj petletno ohranjanje infrastrukture, dogovor s PD o delitvi dela na markacijskih območjih, razdelitev sredstev; garantiranje za realizacijo družbenega sporazuma za visokogorske planinske postojanke, njihova upravljanje in realizacija deleža planinske organizacije v celoti in posebej PD.

- f) Ekspedicije in odprave, dogovor o obsegu in načinu organizacije; potrjevanje sektorskega plana.
- g) Propaganda: kaj naj opravi PZS, kaj PD v svojem obsegu.

- h) Ohraniti ali povedati, kako dolgoročno vzdrževati PV. Morda dogovor PD s podpisom, da skrbe za PV, seveda ob lastni udeležbi in prispevkih, ki bi jih lahko zahtevali pri TK skupnostih ali drugje.

- i) Planinska pisarna-delovna skupnost: obseg, način dela, način finansiranja, petletna medsebojna obveznost; na primer: pisarna PZS naj ne pretega prispevka članstva; ali naj bi ta sredstva bremenila stroške MDO ali ne (dogovor o sprotni valorizaciji članarine, dogovor o razdelitvi članarine).

- j) Vprašanje solidarnosti in prelivanja med močnejšimi in šibkejšimi. Prelivanje in solidarnost sta že zgrajena, saj večina močnejša PD po tradiciji opravljajo največ skupnih nalog za vse planince. Prelivanje in solidarnost gre tudi v vzgojnih akcijah; kriteriji MK. Vprašanje razvoja manj razvitih ali zagonskih sredstev. Dogovor o principih (drugačne pravice).

- k) Vprašanje posebnih prispevkov in prispevkov članstva.

- l) Medsebojne obveznosti pri založništvu. PZS naj bi za to ne združevala posebnih sredstev od PD, ostala naj bi na običajnih maržah, PD naj bi obvezno prodajala in ponujala edicije PZS. Programa založbe in njegovo podružbljanje je rešeno (temeljni medsebojni obveznosti).

- m) Dogovor o večjih prireditvah, principu kandidiranja, delitev stroškov in obveznosti.

- n) Dogovor o nastopanju pred TK skupnostmi in usklajevanju nastopanja, skrb za realizacijo sklepov na teh relacijah in medsebojno povezovanje v PZS za realizacijo skupne politike TKS.

- c) Dogovor za soodgovornost za obstoj PSJ. Določite dela PSJ, kateri mednarodni stiki so za to potrebni; kolikor lahko PZS za to odvoji, kako bo to storila, kaj pričakuje od tega, vloga med-republiškega planinskega sodelovanja.

- p) Vključevanje v »kulturno akcijo«, vključitev v delegatsko osnovo, kulturnih in še nekaterih drugih samoupravnih interesnih skupnosti. Vključitev PD in PZS v programe.

- r) Vključevanje v turistično interesno skupnost; kako, kje ali tudi PD in kako. Določiti medsebojno prizadevanje in strategijo.

- s) Vključevanje v telesnokulturne skupnosti, način, organizacija, menjava dela; osnovni kriteriji za vrednotenje dejavnosti vseh društev. Vključevanja razreševati eventualna neskladja, če bi nastala odborih za društva, pri SZDL vpliv na nekatere dokumente in njihovo tolmačenje, ki bi pomagali razreševati eventualne neskladja, če bi nastala (statut, sporazum, plan, zakon o društvih, kodeks o planinski etiki, pravila in podobno).

Zakaj taki dogovori?

Ti temeljni dogovori naj bi omogočili in določili predvsem osnovno strategijo razvoja, stabilizirali nekatere dejavnike in pripravili sistem za letno planiranje in sporazum o planu. V temeljih bi

lahko opozorili že na to, da bi plan in njegov sprejem v planinski organizaciji podprl in odobril GO, prav tako bi moral GO vsako leto posebej obravnavati poročila o realizaciji srednjeročnega in letnega plana. Bistveno za PZS je, da bi v temeljih vsaj za srednjeročno obdobje zagotovili: stabilnost prispevkov za PV, PVP, GRS, minimum discipline s poročanjem z obeh strani, minimum organizacijske dejavnosti, vitalnosti in spoštovanja akcije in vseh ravneh, postopno razbremenjevanje dosedaj obremenjenih nosilcev razbremenjevanja PZS (pisarne), realizacijo investicijske izgradnje in solidno organizacijo za samoupravno sporazumevanje zunaj PZS po delegatskih principih.

Postopek

Po določitvi in sprejemu temeljev, bi lahko konkretnije planirali, kvantificirali, torej določili planom njihovo ceno in glede na temeljne dogovore, sestavili bolj uravnotežen predlog plana. Temelji naj bi pomagali oceniti in dimenzionirati našo kadrovsko organizacijsko, finančno in tehnično sposobnost za realizacijo plana. Temelji plana bi naj pomagali sestaviti večino organizacijskih in drugih osnov za srednjeročno planiranje.

Vsi temeljev ne bodo sestavili (druge SIS in zveze), vendar je sestava plana brez soglasja o tem, kdo ga bo realiziral (temelji) in okvirov, v katerih je plan uresničljiv, nesmiselna. Tako bi vsaj na področju skupnega interesa v planinski organizaciji lahko dosegli relativno dobro izhodišče, ob dolgoročnem zavarovanju lastnih osnov. Vse to se bo komu zdelo preširoko, vendar mislim, da je potrebno za prvo diskusijo o temeljih plana in za »stabilizacijo« izhodišča.

Ker so roki za sprejemanje plana SFRJ in SRS podaljšani, je to možno storiti. Nekateri predlagani principi so tudi ustavni (močnejši daje več); nekateri so klasični – planinski (požrtvovalnejši ali drugače močnejši).

Opomba

Nekatere relacije je potrebno v temelje plana še vgraditi npr.: Relacija KS, Združeno delo in predpostavke o njihovem pokrivanju s planinsko organizacijo; to bi lahko naredili s konkretnimi plani PD IN MDO. Osnove za to se pripravljajo.

ing. T. Banovec

AVSTRIJSKI POPOTNIK O E 6-YU

Adolf Pichler iz Werndorfa (Štajerska) je med prvimi, ki so prejeli spominsko značko za prehojeno pot od Drave do Jadrana. Poslal nam je poročilo o svojem devtdnevnem popotovanju, iz katerega povzemamo predvsem tisto, kar bo zanimivo za organizatorje naše poti.

Pot je začel dne 4. 9. 1975 v Ivniku (Eibiswald). Omenja prijazen sprejem na meji in prijetno pot do Radelj. Pohvali gostoljubnost v gostilni »Lovec« v Vuhredu, vseh mu je bilo tudi smučarsko središče na Mali Kapi, kjer je prvič prenočil. Po dolgi poti prvega dne je naslednji dan bolj počival, prenočil je na letališču v Turiški vasi, ki se mu je zdelo zelo zanimivo in izbira točke E 6-YU posrečena. Dolga pa je bila spet tretja etapa: iz Turiške vasi do Marije Črete. Omenja, da je bil planinski dom na Slemenu zaprt. Na Čreti je prenočeval v lovski (planinski) koči pod cerkvijo. V družbi lovec je preživel prijeten večer in hvali pri tem našo gostoljubnost. Pot prek Dobrovelj in Črete mu je bila posebno všeč;

omenja, da so jo gozdarji in lovci nadvse posrečeno izbrali in markirali.

Četrty dan je »potegnil« mimo Sv. Jošta (pohvalil je cerkvico) v Motnik in naprej prek Trojan do Limbarske gore, peti dan pa z Limbarske gore čez Moravče, Sv. Miklavž, Jevnico, Jančje, Kucelj do Grosupljega. Verjamemo mu, da ga je tako dolga pot pošteno utrudila. Spotoma pohvali lepo urejene Moravče, slab spomin pa mu je ostal iz Grosupljega: kljub veliki utrujenosti zaradi hrupa vso noč ni mogel zaspati.

Šesti dan ga je vodila pot mimo Taborske jame, ki mu je bila zelo všeč, do Medvedjice. Tu je izbral krajšo varianto prek Turjaka do Mačkovca. Še istega dne je nadaljeval pot prek Mramorovega do Nove vasi na Blokah. Sedmega dne je hodil večinoma v okrilju velikih gozdov. Zelo pohvali grad Snežnik in njegovo notranjost, posebej pa še gostišče pri gradu z lovskimi specialitetami. Zelo so ga prevzeli snežniški gozdovi s svojo prostranostjo. Ta dan je prenočeval na Mašunu. Osmi dan je nadaljeval proti vrhu Snežnika. Tik pod vrhom pa je pomotoma zašel proti Sviščakom, vendar ga je na poti neki profesor »vešč nemškega jezika« napotil na pravo pot. Pohvalil je gostoljubnost gozdarskega doma.

Deveti dan je prišel do Klane. Tu je dolgo iskal »Taverno«, kjer je kontrolni žig. O Klani pravi, da je že turistično-negovano naselje. Zelo dobre volje je prišel v zgodnjih popoldanskih urah v Kastav. Tu so mu na turističnem društvu natančno pregledali knjižico s štampiljkami, nato pa na slovesen način izročili spominsko značko za prehojeno pot, ki si jo je »ponosno pripel na klobuk poleg značke za prehojeni avstrijski del poti Sever-jug«. Še istega dne (12. 9. 1975) je bil na Reki, kjer je s svojo popotniško zunanostjo vzbudil kar precej zanimanja. Domov na Štajersko se je vrnil z vlakom. V svojih zapiskih pravi na koncu naslednje:

»Po vpisni knjigi v Kastavu sedeč sem prvi Avstrijec in prvi inozemec, ki je prehodil pot v celoti. Upošteva joč 16 dni potovanja prek Avstrije od Nebelsteina na češki meji do Ivnika (Eibiswolda), sem potreboval za vso pot, ki je dolga približno 800 km, petindvajset dni. S pomočjo odličnega vodnika »Od Drave do Jadrana«, ki ga je v Ljubljani leta 1975 izdala jugoslovanska planinska zveza (?), mi je bilo mogoče znajti se na vse poti, čeprav ne znam slovenščine. K temu je pripomogla tudi znana jugoslovanska gostoljubnost. Cenena in bogata oskrba v domovih in gostiščih, daleč od velikih turističnih središč in tokov, prav tako prispeva k odličnosti poti. Kot Avstrijca so me povsod prijazno sprejeli...«

(Iz »Obvestil« št. 2, 25. 3. 1976)
Milan Ciglar

ALPINISTIČNE NOVICE

ALPINISTI ZSSR V VRATIH

Kmalu po našem prihodu s Kavkaza so prispeli za nami alpinisti iz ZSSR, naša zamenjava.

Takoj so odšli za nekaj dni na morje, nato pa v Vrata, v Aljažev dom. Za nekakšnega vodja ali svetovalca je bil določeni Andrej Štremfelj, jaz pa naj bi mu po potrebi pomagal. Fantje so se že prvi dan spoprijeli s triglavsko steno in jo nekateri kljub gosti megli in slabemu vremenu preplezali. Vreme nam je vseskozi nagajalo, tako da je njihova največja želja – glavni cilj, Čopov steber, prišel na vrsto šele po nekaj dneh. Preplezalo ga je nekaj navez in vsi so ga zelo pohvalili. Toda tu je bila še ena velika ugotovila. Ni jim bilo težko priti čez steno, toda sestopa zaradi megle kljub markacijam niso našli in tako so šle vse prve naveze, ki so plezale v desnem delu stene, proti Trenti. Najbolj se mi je vtisnila v spomin pripoved enega izmed udeležencev pohoda na trentarsko stran. Dejal je namreč, da mu ni nič žal, da je malo zašel v to dolino, ampak da mu je bilo najtežje takrat, ko so ga po dveh urah hoje navzdol planinci obrnili in mu povedali, da se mora po isti poti vrniti nazaj, če hoče priti v Vrata. In se je zamislil; dve ure dol, še malo več navzgor, pa bom še vedno samo tam, kjer sem bil prej, torej nikjer, pravzaprav na vrhu stene. Pa kljub temu so se vsi srečno kmalu vrnili v Vrata. Tam smo se potem vsi skupaj do solz nasmejali, ko so pripovedovali, kje in kako so hodili.

Največje presenečenje pa sva z Andrejem doživela, ko smo šli skupaj pod steno. Že v domu sva jih opazovala. Kje neki imajo čevlje, ko so večinoma v copatah? V njih so šli tudi pod steno. Tam pa, glej zlomka, iz nahrbtnikov so privlekli nekakšne gumijaste opanke, galoške po njihovo, podobne našim snežkam. Nataknili so si jih na noge, privezali z vrvicami in že so se zaprašili v steno. Lahko kar priznam, da bi jaz s temi galoškami še po stezi čez Prag imel težave, oni pa so nekajkrat preplezali triglavsko steno ravno s tem čudom na nogah.

Večeri so nam minevali v prijetnem razpoloženju, saj so nekateri dobro igrali kitaro, zraven pa potem skupaj zapeli še kakšno domačo.

Žal pa se je čas njihovega bivanja pri nas kmalu iztekkel. Sledil je le še poslovlilni večer v hotelu Creina v Kranju, kjer smo izvedeli še marsikaj o njihovem alpinizmu in o bivanju pri nas, ter si zaželeli, da bi se še kdaj srečali.

Kljub veselu razpoloženju smo se na kraju razšli s solznimi očmi, kar pa ni nič čudnega, saj smo skupaj preživeli skoraj dva meseca v prijetnem vzdušju, slogi in razumevanju.

Filip Bence

G. O. DYHRENFURTH (1886–1975)

14. aprila je v Ringgenbergu ob Brienzsee umrl himalajski profesor, tudi himalajski papež imenovan, Günther Oskar Dyhrenfurth, doktor filozofije, redni profesor geologije. Z 18. letom je zašel med »alpiniste brez vodnika«, leta 1905 so ga sprejeli v Österr. Alpenclub, leta 1962 pa ga je ÖAK imenoval za častnega člana. V listini, ki so mu jo izročili, so napisali, da so mu bile gore »hrepenenje in sanjska želja« od otroških in mladeniških let, ko je jasno spoznal svoj življenjski cilj in ga z močno voljo dosegel tako, da je dal vsebino vsemu njegovemu življenju. Povzpel se je na tri sedentisočake, na dva šesttisočaka, na dva pettisočaka, na 63 štiritisočakov, ima 60 prvih vzponov in prvenstvenih smeri. Leta 1930 je bil na 7473 m visokem Jongsang Peak s Šerpo Levo, sam na vzvodnem vrhu iste gore – 7442 m na stičišču treh držav Sikkim–Nepal–Tibet, leta 1934 se je povzpел na 7442 m visoki Sia Kangri v Karakorumu – Baltoru, z njim je na ta vrh prišla tudi žena. Mednarodni olimpijski komite mu je za to prisodil dve olimpijski medalji »Prix d'Alpinisme 1936«.

Celo vrsto vzponov si je Dyhrenfurth zapisal v Alpah. Med drugim je kot prvi preplezal jugozahodno steno tretjega stolpa v Selli (Janova smer), ki še danes velja za čudovito lepo plezalno smer, čeprav je kratka.

Bil je svetovno priznani himalajski kronist skoraj do zadnjega diha, ekspert, ki mu ga ni bilo para. To priznanje, da je himalajski pionir, mu je v življenju največ pomenilo. Napisal je dve standardni deli o Himalaji: Na tretji tečaj (Zum dritten Pol 1952) in »Tretji tečaj (Der dritte Pol 1960). Že l. 1907 je bil sodelavec pri švicarski geološki karti z Albertom Heimom za področje današnjega švicarskega narodnega parka. Leta 1913 se je habilitiral za geologijo in paleontologijo, leta 1919 je postal titularni profesor, dve leti nato izredni profesor.

Leta 1933 je s protestom zoper Hitlerjevo nasilje dal ostavko na nemško profesuro. Ker je od leta 1926 v glavnem bival v Švici, je dosegel švicarsko državljanstvo. Predsednik ÖAK Carl Rind je v »ÖAZ« 1975/7 zapisal:

»Dyhrenfurth je bil 70 let član OAK, vezan nekaj let po prostovoljni emigraciji na Švico. Velik alpinist, zgleden znanstvenik in ljubezniv človek je izpolnil svoje življenje.

T. O.

PERU IMA ANDSKO AGENCIJO

Club Andino Peruano že nekaj let ponuja informacije in denarne usluge glede Cordiller. Ima svojo uradno agencijo (Agencia official), ki je povezana z birojem za turistične usluge (Empresa de Servicios Turísticos, EST) in prek njega rezervira nameštitev, ogleda mesta in dežele, izlete in druge stvari po želji udeležencev ekspedicij. CAP je doslej prevzel skoraj vse ekspedicije, kajti EST daje ekspedicijam popust po dogovoru s CAP. EST poskrbi tudi za tovornjake, tovorne živali in nosače, pri čemer jamči za solidne cene. CAP v svoji ponudbi tudi izjavlja, da daje zemljevide in informacije tehnične narave in druga potrebna obvestila, potrebna za izvedbo ekspedicijskih načrtov – vse to pa zastonj. Ekspedicije lahko poiščejo stik z EST prek potniških in letalskih agencij. Naslov biroja EMPRESA DE SERVICIOS TURÍSTICOS: Lima, S. A. CAMANA 780, off. 501, LIMA – PERU.

T. O.

FRITZ KNIEPEIHS

Nekateri naši povojni planinski društveni delavci se pogosto spominjajo tega avstrijskega planinskega aktivista, člana »Naturfreunda«, društva, ki mu je posvetil vse svoje moči in navdušenje. Zdaj bo že podrgavo leto, odkar so se avstrijski »prijatelji narave« od njega poslovili v Gradcu, kjer je bil pokojnik skoraj 30 let predsednik deželne planinske organizacije »Naturfreund«. Imel je velike zasluge za njeno rast. Ustanovil je delavsko skupnost »Planinstvo« in si v njej prizadeval za izboljšanje »Naturfreunda«, ki mu je bil poltretje leto predsednik tudi na zvezni ravni. Gojil je stike z vsemi drugimi avstrijskimi planinskimi organizacijami, mnoga pa je storil tudi za prijateljski stik z našo planinsko organizacijo. Bil je med prvimi Avstrijci, ki so po vojni vodili k nam avstrijske planinske skupine. Po rodu je bil Beljčan.

T. O.

NOVOSTI V PLANINSKI OPREMI

Zdaj smo že navajeni, da je vsako leto na trgu kak nov izum kateregakoli planinskega, plezalskega rekvizita. Nove izkušnje rode nove zamisli, te pa nove, ponavadi praktičnejše, boljše izdelke. Na delu je seveda tudi potrošniška miselnost in vse tisto, kar je s to miselnostjo prišlo na svet. Na trgu je od spomladi 1975 »superrokavica« tipa Salawa, višek smotrnosti za velik mraz in ima zato vzdevek »Alaska«. Cena 98 DM. Končno se ne bo treba več jeziti nad jeklenimi zadržgami, če zaskočijo, če so mokre ali požledene. Nekdo je izumil prižemo (privojko), ki brezhibno zadržuje in razvezuje. Ni draga – 1 DM. Drugače je s kvetrovcem, ki ga je razvil Desmaison in se imenuje »Galibiera«. Notranji čevlji iz klobučevine ali kože se lahko menja. Cena 320 DM. – Varnost v gorah je močno odvisna od čevljev. Od 167 smrtnih

JUŽNA STENA INGOLSFJAEIDA

Ingolsfjaeld, 2560 m visoki grenlandski vrh, smo spoznali pravzaprav šele leta 1971, ko ga je (18. julija) osvojila hrvatska alpinistična odprava »Grenland 71«. Njegovo južno steno je še isto leto oblegala odprava londonske univerze, leta 1973 pa so se v njej skušali člani angleško-danske odprave, ki jo je vodil naš rojak Dolfi Rotovnik. Prišli sicer niso tako visoko kot Londončani, zato pa je njihova psihološka študija (povzetek je v reviji »Telesna vzgoja« priobčil Jože Mihelič) s podnaslovom »Uspeh ali neuspeh plezalskih ekspedicij«, vzbudila veliko zanimanje. Angleška vzhodno grenlandska odprava je lani prek Islanda pripotovala v Angmangsalik, odkoder jih je na sever odpeljala ribiška ladja. V štirih dneh so pod 1600 m visoko steno Ingolsfjaelda nosili večino opreme.

nesreč v letu 1973 v Avstriji se pripisuje 101 pomakljivi obuvi. No, pravijo, da so po vsem svetu po svoji kakovosti znani Kastingerjevi gorski čevlji.

T. O.

EVEREST (ČOMOLUNGMA) S SEVERA, KITAJSKA DOMENA

Maja 1975 so po kitajski obveščevalni agenciji (gl. La Montagne 1975/2) Kitajci drugič prišli na tretji zemeljski tečaj s severne, tibetske strani. Pred letom 1939 so tu poskušali priti na vrh Angleži, Kitajci pa so uspeli leta 1960 in 1975. V opisu vzpona iz leta 1960 so bile šibke točke, ki so jih evropski himalaisti zaznali in podčrtali. Polemika pa, kolikor nam je znano, ni dobila odgovora, najbrž po načelu: Kdor molči, desetim odgovori.

Kitajski vzpon na Čomolungmo je bil osemnajsti. Moštvo je štel devet kitajskih alpinistov, z njimi je bila Tibetanka Pando (Pantuo). Sredi marca 1975 so postavili bazni tabor blizu samostana Rongbuk, nato pa še šest taborov na višinah 5599 m, 6800, 707, 7600, 8200 m. Naskok na vrh so izvedli iz tabora v višini 8680 m 27. maja ob 6.30. Vrh so Kitajci dosegli ob 14.30.

T. O.

POLJAKI V LHOTSE

Novembra in decembra 1974 so se Poljaki pod vodstvom A. Zawade lotili severozahodne stene Lhotseja. V steni so imeli hud mraz in veter. En član ekspedicije je umrl. 25. decembra 1974 so prišli do višine 8200 m, toda mraz in veter sta jih prisilila k umiku (La Montagne 1975/2).

T. O.

ITALIJANI V EL CAPITANU

Novembra 1974 sta italijanska vodnika iz Courmayeur G. Bertone in L. Cosson v 6 dneh preplezala smer Nos. Ujela ju je zgodnja zima, zapadel je sneg, kratki dnevi plezalcema niso šli na roko. Pod vstopom ju je zajela snežna vihra, morala sta bivakirati v stremenih (stopnih zankah) 20 metrov pod izstopom. To je bil njun šesti bivak. Na vrhu El Capitana je bilo 30 cm snega.

T. O.

AVSTRIJSKI HIMALAJSKI TURIZEM

Od 25. oktobra do 16. novembra je avstrijsko-nepalska družba (ONG) priredila tretji »friendship« izlet v Nepal.

Družbo podpira Nepal uradno in še nekateri nepalski prijatelji. Namen ni samo ogled dežele, marveč tudi poglobitev osebnih in gospodarskih stikov. Avstrijski »trekkings« ima dve skupini, ena potuje devet dni in ima lažje cilje, poleg tega petdnevni počitek ob jezeru Pokhara, druga pa je 14 dni na poti. Dnevne etape so zaradi aklimatizacije kratke. Cena take poti je 24.5160 šilingov, s čimer so plačane tarife, soba v hotelu (za enoposteljno sobo je doplačilo), avion z Durnaja v Kathmandu in nazaj, lokalni leti, ogledi, polpenzion v Kathmanduju, polni penzion na trekkingu z vso opremo in nosači. Število udeležencev je omejeno na 12 do 18. Vračunan je tudi polni vodja.

T. O.

22. julija sta Keith Myhill in Stewe Chadwick pričela z vzponom. Po treh dneh, ko sta z vrvmi opremila prvih sedem raztežajev, se jim je pridružila še četverica in do 27. julija so v izredno slabih razmerah preplezali še naslednjih 19 raztežajev. Vzpon pa so nato opustili, ker so ugotovili, da jih je preveč v steni in da so prevelike objektivne nevarnosti (padajoče kamenje).

Nekaj dni kasneje se je vreme ustalilo in odločili so se, da se trojica znova spoprime s steno. Tretji dan so bili prisiljeni umakniti se iz stebra nekoliko v desno in po strmih žlebovih so napredovali zopet silno počasi. Potem je kamen ranil Davenporta, toda kljub temu so šli naprej. Četrti dan so bili pod vršno steno. Za izstop so si izbrali težko centralno zajedo. Tudi vreme se je poslabšalo in hrane jim je tudi že skoraj zmanjkalo. Zopet so bili prisiljeni bivakirati.

Peti dan je bilo vreme še vedno nestalno in zelo hladno. Myhill je kazal že prve znake psihične preutrujenosti, Davenporta je vedno bolj bolel ranjeni bok... Toda kljub temu je Myhill kot prvi preplezal tri hudo težke raztežaje, Mercer pa dva in ob 16.30 so bili na vrhu. Potem je sledilo 15 ur spuščanja po vrvi v območju vzhodnega grebena. Bili so lačni in prezeblji. Bivakirali so še enkrat na vrhu žleba, ki drži na ledenik. Toda tu jih je vsaj čakala hrana, ki so jim jo prinesli prejšnji dan tovariši. Zadnji dan je (v žlebu) zaradi nepopolne opreme zdrsnil Myhill in si poškodoval koleno. Toda v bazo so prišli srečno. Potem se je nad Ingolsfjaeldom za tri dni razdivjal hud snežni metež.

Pet dni so zaman pričakovali ribiško ladjo, ki jih bi morala odpeljati v civilizacijo, nazadnje jih je moral rešiti helikopter. Potem pa samo še šest dni in bili so na svojih domovih.

Prvenstveno smer prek 1600 m visoke južne stene Ingolsfjaelda so preplezali Jim Davenport, Keith Myhill in Tony Mercer, ocenili so jo s VI+ (od V do VI+ je 55% smeri), ima pa 63 raztežajev.

Po angleškem viru
Andrej Veličkovič

VARSTVO NARAVE

PEŠPOTI NA SCHWARZWALDU

Med svojim trimesečnim bivanjem v Freiburgu (ZRN) sem imel ob nedeljah priložnost, da sem si temeljito ogledal organizacijo, označevanje in izpeljavo številnih pešpoti po Schwarzwald, ki ima glede tega izredno staro in bogato tradicijo. Nedvomno je Schwarzwald zibelka evropskega popotništva. Tudi povratek domov sem si uredil tako, da sem poslal prtljago po železnici, sam pa sem se podal po raznih daljinskih pešpoteh, deloma tudi po evropski pešpoti E1, prek Schwarzwalda v Švico. O vsem tem naj strnem svoja opažanja v naslednjih točkah:

1. Vse poti, ki skrbi zanje znani Schwarzwaldverein in jih je nekaj tisoč kilometrov, so zelo skrbno zaznamovane in tudi oskrbovane. Zaznamovanje (markiranje) poti je drugačno kot pri nas: predvsem so zelo natančno označena vsa križišča in odcepi s kažipotmi, med dvema križišči oziroma odcepi pa so znamenja redkejša. Znamenja, ki se ne rišejo z barvo, ampak so v obliki ploščic različnih oblik in barv, glede na vrst in pomen poti (krožne poti, navadne poti, daljinske poti ipd.) pritrjena na drevju in drugje.

2. Vse poti so skrbno negovane, nikjer

zaraščene ali zanemarjene. Urejena so mnoga počivališča s koši za smeti, klopčami, ponekod s kurišči. Smeti se odnašajo. Nasploh pa velja priporočilo, ki ga ljudje v celoti upoštevajo, da odnašajo smeti s seboj domov oz. v dolino na smetišča.

3. Mnoge pešpoti se pozimi preuredijo v daljinske smučarske steze, dolge po več kilometrov, nekatere presegajo dolžino sto kilometrov. Takšne smučarske tekaške steze so posebej zaznamovane. Za nedeljske ali poldnevne izletnike so urejene posebne krajše krožne steze.

4. Posebna vrst pešačenja se uveljavlja z razvojem avtomobilizma. Zelo veliko je posebnih krožnih poti v dolžini od 1 do 8 ur za avtomobilske izletnike. Za nje so urejena posebna parkirišča, kjer so pregledne table s potekom poti in njenimi zanimivostmi. Parkirišča so posebej označena na turističnih kartah. Za takšne poti so poleg tega na voljo različni, zelo smotrno urejeni vodniki.

5. Pri urejanju poti sodeluje s Schwarzwaldvereinom tudi gozdarstvo. Ureja tudi svoja sprehajalna in podobna pota. Največkrat so to kar obstoječe, ne preveč obremenjene gozdne ceste pa tudi druge gozdarske poti. Povsod so postavljeni lično izdelani gozdarski kažipotmi. Gozdar-

ske organizacije (predvsem državni gozdovi) posvečajo rekreaciji v gozdovih vse večjo pozornost in vse večja sredstva. Pri tem imajo gozdarski organi polno podporo pri komunah in pri privatnikih. Na Schwarzwaldu ni opaziti nikjer privatnih zapornic, ki bi omejevale in prepovedovale hojo po gozdovih (tako je marsikje v Avstriji), je pa veliko zapornic in omejitev ki ne dovoljujejo po gozdovih in še kje drugje vožnje z avtomobili, razen za potrebe gozdarstva in kmetijstva. Pretežni del gozdnih poti je za javni in izletniški promet zaprt, dovoljene poti pa so primerno urejene.

6. V bližini večjih krajev pa tudi okoli turističnih središč je zelo veliko učnih poti. Te spadajo večinoma v domeno gozdarjev. Pretežno so namenjene spoznavanju gozdnega drevja in grmovja, so pa tudi takšne, ki seznanjajo obiskovalce gozdov z gozdnogospodarskimi oziroma gozdnogojitvenimi ukrepi, posebna pozornost je posvečena zgodovini gozdov. Nekaj poti je posvečenih tudi spoznavanju druge narave (geologija, botanika, ekologija idr.). Obstaja posebna publikacija o učnih poteh na Schwarzwaldu.

7. Dobil sem vtis, da je na Schwarzwaldu poskrbljeno tako za nemotoriziranega kot motoriziranega turista. Prvi ima nedvoumno prednost. Rekreacija v naravi je splošno in široko priznano dejstvo. Vse pešpoti so v deželi Baden-Würtemberg upoštevane kot sestavni del infrastrukture v deželnem regionalnem prostorskem načrtu, njim torej velja posebna skrb in zaščita.

Milan Ciglar

JANTAR V KARPATIH

V SZ so odkrili velika nahajališča jantarja pri Aralskem jezeru in v Karpatih. Znanstveniki so poročali, da v Aralskem jezeru leži odkriti jantar v 12 m visokem sloju ilovice, ki vsebuje tudi premog. Zaradi take plasti sklepajo, da so tu pred milijoni let v subtropski klimi morale rasti na severnem bregu jezera palme in druga drevesa z jantarsko smolo. V Karpatih pa so našli jantar v bližini žvepla. Tu je pred milijoni let moralo biti morje in na njegovih obalah so rastle iglavci. Smola teh dreves, iz katere je jantar, je bila obenem tudi vzrok za tvorbo žvepla.

T. O.

50 LET JULIANE

Prirodoslovni muzej Slovenije je 9. junija t. l. odprl razstavo »50 let JULIANE«. Strokovna informacija govori o namenu in vsebini zanimive razstave, zanimive še posebej za planince, ki jih razveseljuje alpska flora, bodisi da občudujejo lepoto gorskega cvetja, bodisi da njihovo priljubljenost in posebnost. Vodilo po razstavi »50 let JULIANE« je napisala Nada Praprotnik. Iz njega posnemamo:

Ustanovitelj vrta Albert Bois de Chesne (1871 do 1954) se je rodil v Trstu. Ze v svojih gimnazijskih letih in pozneje na gozdarski visoki šoli se je zanimal za rastlinski svet. Z botaniko se je ukvarjal le ljubiteljsko. Leta 1925 je prodal svoja gozdna posestva v Sloveniji in se vrnil v Trst. V Trenti, v dolini pod Triglavom, Stenarjem, Razorjem, Jalovcem in Bavškim Grintavcem, je kupil košček zemlje na Tožbarjevini, 50 m nad cerkvico sv. Marije. 30 m niže teče Soča, nadmorska višina vrta je 800 m, meri 2572 m². Leži na slikovitem pobočju Kukle. Zaradi vlage, sonca in sence, zatišne lege in razgibanega terena je zemljišče najbolj ustrezalo njegovim namenom. Vrt so ogradili, napeljali vodo iz zajetja pod slapom, ki pada čez steno Kukle, očistili zemljišče in posekali nekaj dreves. Jeseni leta 1926 so bila začetna dela v vrtu končana. Naslednje leto so začeli prinašati rastline z gora in jih saditi v vrtu. V alpinumu je največ rastlin iz Vzhodnih in Zahodnih Julijskih Alp, Furlanskega hribovja in predalpskega sveta, nekaj jih je tudi iz Karavank in Savinjskih Alp. Dve gredici pa sta namenjeni tujkam iz zahodnih Alp, Pirenejev, Apeninov, Atlasa in Kavkaza.

V začetku 1947. leta je Referat za varstvo prirode pri Zavodu za zaščito in znanstveno proučevanje kulturnih spomenikov in prirodnih znamenitosti v Ljubljani vzel vrt v svojo zaščito. Leta 1951 je bila sprejeta odločba, ki je zavarovala Juliano kot hortikulturni spomenik. Po letu 1953 so za vrt skrbeli krajevni organi, leta 1962 pa je Juliana prešla pod upravo Prirodoslovnega muzeja Slovenije.

Albert Bois de Chesne je skušal rastlinam ustvariti vsaj podobne možnosti, kot jih imajo v naravi. Težko je bilo presaditi skromne rastline, ki jim je dovolj le prgišče zemlje v skalnih razpokah ali med ostrim kamenjem na meliščih, na zatišno pobočje pod Kuklo, kjer se pomlad začne nekaj mesecev prej kot visoko v gorah. Albert Bois de Chesne, dr. Julius Kugy, dr. Angela Piskernik, Anton Tožbar, Ančka Kavš, Marija in Jože Završnik, prof. Ciril Jeglič, dr. Tone Wraber in mnogi drugi so žrtvovali veliko časa in prizadevanj, da je Juliana zdaj, po 50 letih, še vedno mlada.

IZREDNI PRISPEVEK ZA PLANINSKI VESTNIK 1. 6. do 27. 7. 1976

Po 10 din	
Vilček Rade, Vrhnika	10
Po 20 din	
Ing. Grešak Pavel – Laško	20
Po 30 din	
Erna Meško, Ivanjkovci	30
Po 50 din	
Nadu Bogomil, Zagreb, Stros Angela, Boh. Jezero, Škoflek Drago, Crna, Zugman Jože, Ljubljana	200
Po 100 din	
Kaizer Sonja, Maribor, Janez Kmet, Ljubljana	200
Dr. ing. Leskovar Peter, München	330
Honorar odstopili:	
Dr. Vadnal Alojz	235
Preglav Ernest, Muta	200
Schlamberger Vlado, Medvode	320
Dolenc Janez, Tolmin	810
Skupaj:	2355

IZ PLANINSKE LITERATURE

DR. TONE WRABER, TRENTA

V zbirki Kulturni in naravni spomeniki, ki jo ureja Helena Menaše, izdaja Zavod SR Slovenije za spomeniško varstvo v Ljubljani, zalagajo pa mariborska Obzorja, je kot 61. zvezek izšla brošura o Trenti. Napisal jo je dr. Tone Wraber, znanstvenik, ki danes gotovo najbolje pozna to »gorsko kraljestvo«, kakor imenuje Trento v uvodni besedi. Dr. Wraber najprej opredeli pojem prave Trente, ki se začinja nad vasjo Soča, tako da dolina Vrsnik ostaja zunaj stare, prave Trente. V poglavju »Trenta od doline do vrhov« nam brošura strnjeno, a vendar zelo jasno in pregledno predstavi ta izjemno lepi del svetovske zemlje, ki ga je Kugy uvedel v slovensko planinsko literaturo. Še večjo ceno ima poglavje »Trenta in Trentarji skozi čas« z zgodovinsko in sociološko perspektivo. Trenta je kot človeško selišče problem, ki ga je prinesla moderna doba s svojim gospodarstvom. Prav bi bilo, da bi živela »iz svojega po svoje«, a žal stvar ostaja pri optativu.

Poglavje »Od Loga do izvira Soče« živo opisuje središče Trente z njenimi znamenitostmi ali vsaj posebnostmi, z njenimi turističnimi in planinskimi razmerami in možnostmi, z domačini in tujci, znamenji in spomeniki, z Juliano in Scabioso trento. To so po vsebini in po slogu najbogatejše strani, nekatere med njimi prave mojstrovine strokovnega pisanja z okusom in močjo leposlovne besede.

Avtor nam na kratko, zgoščeno a vendar zelo razvidno in plastično nariše podobo Trente, kakršna je danes, opozori na bistvene značilnosti flore, gozda, planin, lova in divjega lova, nekdanjega fužinarstva in železarstva, na gorske vodnike in Kugyja, skratka na vse, kar se nam mora zbrati »v cvetnik trentarskih doživetij« (str. 30).

Knjižica obsega 38 strani in je žepnega formata. Vzemimo jo, na vsak način jo vzemimo s seboj, kadarkoli nas pot zanese v rojstno deželico, najlepše reke v Evropi – Soče.

T. O.

EVROPSKI NARODNI PARKI IN NEDOTAKNJENE DIVJINE

(Ob izidu Schuhmacherjevih knjig v založbi DZS)

V vrsti tehničnih knjig s humano vsebino o svetovnem problemu št. 1 – varstvu okolja sta nedavno pri DZS Ljubljana izšli pestro ilustrirani knjigi Eugena Schumacherja Evropski narodni parki in Nedotaknjene divjine.

Za planince zanimivejša knjiga so »Evropski narodni parki«, ki ji je uvod napisal dr. Miha

Potočnik. Iz njega vzemo za povojna naravovarstvena prizadevanja v Sloveniji, ki so z novo ustavo dobila tudi svojo ustavno pravno podlago in so vir bodočih zakonodaj na tem področju.

Avtor Schuhmacher se s knjigo Nedotaknjene divjine že v drugo predstavlja naši javnosti, saj gre za njen ponatis. Danes že pokojni avtor je v svoja dela vključil tudi Jugoslavijo, posebej narodni park Plitvička jezera. V uvodu v Evropske narodne parke nas pouči o problemu. Z evropskimi narodnimi parki avtor zasleduje namen, pokazati, kako so na najbolj naravno ogroženem kontinentu – Evropi zavarovane najbolj zanimive naravne lepote, s knjigo Nedotaknjene divjine pa predstavi živalstvo, posebej redke vrste. Tako v eni kot v drugi knjigi ne manjka izvrstno reproduciranih barvnih posnetkov. Besedilo še bolj ilustrativno dopolnjujejo posnetki divjine, jezera, reke, slapovi in čista obrežja, gnezdišča ptic na starih hišah in živali, ki so danes že redke.

Obširno poglavje o ohranjeni zemlji je napisal dr. Theo Löbsack zelo nazorno, opremljeno s podatki, ki nas presunejo tem bolj, ker so nekateri podatki vzeti tudi iz naših razmer. Avtor postavlja vprašanja: Kakšen odnos imamo danes do narave, kaj nam je v bistvu prinesel tehnični napredek? Ali je merilo blaginje res samo potrošnja? Kaj je cena napredka, če se to tako katastrofalno odraža v naravi in kako se mora to šele pri človeku? Naj bo narava še naprej pokusni poligon »umazane industrije«, ki pri tehnoloških postopkih ne odpravlja in tudi ne poskuša odstraniti škodljive stranske učinke?

Avtor pred opisom Ranjene zemlje opozarja pred pretirano rabo pesticidov. Voda – pogoj za življenje – je zaradi industrijskega onesnaženja postala ponekod problem že tudi pri nas. Vodnih rezervatov je zaenkrat še dovolj, vprašanje pa je, kaj bo pri takem onesnaževanju okolja v bodoče. Naše znanje o gibanju in obnašanju nekaterih snovi v naravi in v presnovi v človeškem telesu je še pomanjkljivo. Termične polucije rečne vode so velika nevarnost za floro in favno. Človek je marsikje ukrotil naravo, sebe pa ne vedno. Mar se zavedamo, kakšne posledice nastanejo, če pride mazut v reko ali iztok nafte iz prevrnjene cisterne? Pogin rib – dovolj grozljiv ekodid – je v primerjavi s človeškim zdravjem še vedno minikatstrofa.

Zastrupljanje zraka je že boleča zadeva našega časa tudi pri nas, zato se dotaknimo druge aktualne teme – problema odpadkov. Biološka korozija – naravno obrambno sredstvo – ni kos umetnim snovem. Tehnologija še ni iznašla avtodestruktivno snov, ki bi ob pomoči svetlobe in drugih faktorjev odstranila neuporabne predmete. A kdo more jamčiti, da bi se taka snov obnašala le tako in ne drugače? Vedno večji problem postajajo primerna, ustrezno higiensko zavarovana odlagališča. Prostor že postaja dragocen.

Hrup je z omrežjem komunikacij in z razvojem zlasti avtomobilskega prometa, postal nadloga.

Tehnika, na katero danes valimo odgovornost za preobrazbo okolja, sama po sebi ni opredeljena v izključno dobro ali zlo za človeka. Obnaša se tako, kot jo obrača človek. Tehnika nima svoje logike.

Evropski narodni parki so spomeniki preostale naravne dediščine v Evropi. Avtor predstavlja posamezne evropske parke po živalih, ki so v njih našle najbolj ugodne življenjske pogoje. Za Jugoslovane je zanimivo podpoglavje o jugoslovanskih narodnih parkih. Od teh je na »uradnem« mestu opisan le narodni park Plitvička jezera, v dodatku pa so prišla na vrsto še druge naravne znamenitosti v Jugoslaviji: Triglavski narodni park, kraško podzemlje, Obedska bara,

Sutjeska, Durmitor in Ohridsko jezero. Zavarovana področja v Evropi in Jugoslaviji, ki jih knjiga ne predstavlja, so grafično označena na notranjih straneh platnic.

Izdajo je prevedel Stanko Jarc, strokovno pregledal prof. Stane Peterlin. Poleg nemških avtorjev so ekološki del obogatili dr. Jerca Cencelj, inž. Marko Dorer, dr. Aleksander Gala, dr. Janez Gregori, inž. Jelka Hočevnar, prof. Stane Peterlin, dr. Miha Potočnik, inž. Helena Senekovič-Marchisetti, dr. Boris Sket in prof. Marjan Sterle. Delo je izšlo v kooperaciji založb iz Münchena in Dunaja l. 1972, slovenska izdaja je bila dotiskana l. 1975.

mr. Tone Strojín

RAZPIS ZA SODELOVANJE NA PLANINSKEM SIMPOZIJU

Za proslavo 200-letnice prvega vzpona na Triglav bomo med drugim priredili tudi planinski simpozij na temo: **Triglav v zgodovini, Triglav danes.** Planinski simpozij bo v mesecu decembru 1976 v Ljubljani.

Na simpoziju lahko sodelujejo vsi državljani SFRJ, ne glede na to ali so člani PD ali niso in se ukvarjajo z vraščanji planinstva in sploh z vprašanji odnosa človeka do gorske narave.

Tematika naj bo povezana z 200-letnico prvega vzpona na Triglav in zato tudi snovno usmerjena predvsem na področje Triglava, obravnava pa lahko tudi vse druge značilne pojave v planinstvu in probleme, ki ob tem nastajajo.

Prispevek ne sme biti daljši od ene avtorske pole, naj bo natipkan na matrico z levim robnim razmikom 4 cm, z desnim pa dva cm. To potrebujemo zaradi poznejše vezave v zbornik. Prispevki imajo lahko tudi fotografije ali kot sestavni del članka ali pa kot dodatek v večjem formatu. Fotografije naj bodo s področja Triglava, če niso posebej vezane na vsebino prispevka. Format ni predpisan.

Vsak prispevek bomo honorirali:

Avtorjev prispevek, ki bo sprejet za obravnavo na simpoziju, bo nagrajen s 1000 din. Drugi prispevki bodo glede na kvaliteto objavljeni v Planinskem Vestniku.

Prispevek za ožji izbor, za morebitno knjigo z delovnim naslovom »Triglav, naš simbol«, prejme poseben honorar po založniški tarifi.

Za prispevek, ki ne bo prišel v poštev za izbor za simpozij, bomo povrnili stroške za matrice.

Nepreklicni rok za prijavo je 15. september. V prijavi je treba navesti: ime in priimek, naslov, poklic, delo, ki ga opravljate, in natančen naslov teme, ki jo nameravate predložiti simpoziju, s kratkim synopsisom.

Skrajni rok za predložitev del je 15. november 1976.

Redakcijsko skupino za simpozij bo imenoval IO PZS. Prijave tem je treba poslati na naslov: kulturno-propagandna komisija PZS, Ljubljana, Dvořakova 9. Na isti naslov je treba poslati v predpisanem roku tudi napisane prispevke.

Avtorji, ki bodo sodelovali na simpoziju, bodo lahko nastopili tudi pred auditorijem in tako na neposreden način razložili poglede na probleme v prispevku.

Datum in kraj simpozija bomo sporočili, brž ko bo redakcijska skupina zbrala predlagane teme za simpozij.

Predsednik Planinske zveze Slovenije
dr. Miha Potočnik

Načelnik kulturne in propagandne komisije
PZS
mr. Tone Strojín

RAZGLED PO SVETU

POSVETOVANJE O VARSTVU PRED PLAZOVI V BOVCU

Letos marca je podkomisija GRS za plazove (KSP – GRS) organizirala v Bovcu tridnevno posvetovanje o varstvu pred snežnimi plazovi v Sloveniji. Razen V. Mednarodne konference na Bledu leta 1971 in posvetovanja v Kranju

leta 1969 je bila to edina prireditve na temo plazov v obdobju zadnjih desetletij.

Že iz povedanega sledi, da gre varstvo pred snežnimi plazovi v Sloveniji daleč prek ožjega okvira običajnega delovnega programa GRS. Slednja se ne zadovoljuje več s tem, da je pri roki, kadar je treba reševati zasute; tudi klasična preventivna

vloga – svarila in načelno opozarjanje – ji ni več pri srcu. Po lastni pobudi in zgledu podobnih institucij v sosednjih državah, članicah IKAR je tudi naša GRS dajala pobudo za ustanovitev vseobsegajočega varstva, prek katerega naj bi nevarnost zaradi snežnih plazov že v kali zmanjšali na minimum. V tej smeri je bilo pri nas zadnja leta narejeno zelo mnogo.

Razmeroma številčna udeležba – bilo nas je prek 50 – dokazuje, da besede niso padle v prazno.

Predavanje o organizaciji varstva pred snežnimi plazovi v Sloveniji je opozorilo prisotne na dejstvo, da velik del Slovenije občasno ali redno trpi zaradi snežnih plazov in na to, da v smislu krajevne ter občinske samozaščite ni bilo doslej še nič storjenega.

Referent je opozoril na delo komisij za plazove, ki delujejo v večini alpskih dežel ter predložil način podobne zaščite v občinskem, krajevnem in republiškem merilu pri nas ter hkrati navedel osnovne črte poslovanja takih komisij.

V naši republiki je bila do tega časa osnovana le komisija delavskega sveta ATC Bovec ter v istem podjetju tudi Varnostna služba žičnice, ki sta v sezoni 1975/76 že uspešno opravili prve praktične korake.

Izvajanja na to temo so koristno dopolnile besede koroškega predstavnika iz Celovca, ki je navedel nekaj izkušenj iz večdesetletne prakse na Koroškem.

Drugi dejavnik varstva je opozarjanje pred snežnimi plazovi in opazovanje snega. Znano je, da je v času, ko v Sloveniji ni bilo poklicne službe, GRS prek svoje podkomisije za plazove (KSP – GRS) sama organizirala opozarjanje v sredstvih javne obveščanja. Ta opozorila so v zadnjih letih dobila že značaj rednih lavinskih biltenov, čeprav so bili izvori informacij kaj pičli in pomanjkljivi.

Z letošnjim letom je Slovenija dobila Službo za opazovanje snega in opozarjanje pred nevarnostjo snežnih plazov pri Meteorološkem zavodu SRS (SOSONP MZ SRS), ki naj bi polno zaživela v sezoni 1976/77.

Tretji dejavnik je dobil svojo organizacijsko potrditev že junija lani, ko je bila pri Zvezi vodnih skupnosti SRS osnovana Podkomisija za varstvo površin in objektov pred snežnimi plazovi ZVS SRS.

Ta komisija (KSP – ZVS) je strokovno telo, ki daje mnenja investitorjem, pa tudi odločilnim občinskim in republiškim organom (urbanistični oddelki občin, republiški sekretariat za urbanizem).

Referent je posegel v samo izhodišče načrtovanja ter orisal dejavnike, ki odločajo o varnosti. Bil je zelo nazoren in poučen, ter je zajel vse ukrepe, ki naj na terenu prispevajo k ustalitvi snežne odeje in preprečevanju plazenja oziroma k zaščiti

objektov v primeru, da plazenja ni mogoče preprečiti.

Neposredno na navedeno gre navezati referat o namernem proženju snežnih plazov.

Naša GRS tudi v tem ni držala križem roke ter se je k tej aktivni preventivi zatekla že pred leti na Zelenici, kjer še danes s topom odstreljujejo plazove, lani pa je organizirala s pomočjo RSLO SRS in RSNZ SRS prvi tečaj za minerje snežnih plazov, ki ga je uspešno opravilo 25 oseb, od tega 12 članov GRS, 6 delavcev ATC Bovec in 7 miličnikov.

Referent je ob sodelovanju tovarišev iz Bovca, ki so v sezoni 1975/76 vzdrževali varnost Kaninskih žičnic prav z namernim proženjem snežnih plazov, prikazal cenenost in koristnost teh prijemov in njihovo široko uporabnost tudi v prometu in zavarovanju cest in železnice. Izvajanje so naslednjega dne podkrepile praktične vaje na smučiščih Kaninskih žičnic, kjer so si udeleženci lahko ogledali proženje snežnih plazov z ročnim nameščanjem eksploziva ter delo z odstreljevalnimi žičnicami.

Republiški inšpektor za žičnice je problem načel iz vidika pravnih in zakonskih določil, ki naj zagotove varnost ter navedel nekaj podatkov iz zakonov, normativov ter različnih predpisov, nato pa prešel na problematiko tovrstne projektive. V razpravi je bila poudarjena nujnost doslednejšega sodelovanja z domačimi poznavalci, domačini, ki dobro poznajo razmere na posameznih območjih, a jih investitorji vse premalo upoštevajo.

Predsednik odbora za žičnice pri Gospodarski zbornici SRS je obravnaval problematiko ohranjanja in obdelovanja snežne odeje iz vidika upravljalcev žičnic, dobre smuke, pa tudi vsestranske varnosti.

Snov je obravnaval iz izkušenj praktika, to je iz izkušenj delavcev naših zimskošportnih objektov, kot tudi izkušenj iz tujine ter jo obdelal tako glede na stroje, kot na živo delovno silo in se daljši čas zamudil pri šolanju ustreznih kadrov.

Tovariši iz Vidma in Celovca so naslednji dan boljše prikazali delo njihovih služb za opazovanje snega in opozarjanje pred nevarnostjo snežnih plazov.

Referat o poškodbah zaradi mraza in plazov je celovito zajel nevarnosti zaradi zime in hladnih obdobij ter zlasti zaradi zasutja v plazu ter nanizal ustrezne ukrepe in možnosti ukrepanja.

Organizaciji dneva varstva pred snežnimi plazovi, ki je bil letos prvič izveden v republiškem merilu in v okviru PD Kranj, je bilo posvečeno predavanje na temo, kako pripraviti dan varstva.

Napotke je podkrepil praktičen prikaz sondiranja za lavinsko sondo, dajanja tovariške pomoči, iskanje z lavinskimi psi in s tehničnimi napravami za iskanje za-

suti v plazu – elektronskim iskalnikom tipa pieps.

Zadnji dan srečanja so se udeleženci seznanili z nekaterimi meteorološkimi pripomočki in instrumenti za opazovanje vremenskih pojavov, merjenje vlage, hitrosti vetra, temperature, gostote in trdote snega, kakor tudi s pripomočki in načini opazovanja snežnih kristalov. GRS je tudi na tem področju že opravila določeno delo: organizirala izdelavo mrežic za opazovanje snežnih zrn in kristalov (brezplačno dobavil Saturnus), izdelavo kvalitetnih prebojnih sond za merjenje trdote snega in od tovarne Vega (Iskra) dobila brezplačno 30 lup z 10-kratno povečavo.

Opis posvetovanj v Bovcu ne bi bil zadošten, če izpustimo uspelo razstavo zračnih posnetkov plazovitih predelov, ki jo je pripravil Geodetski inštitut SRS.

Na posvetovanju so poleg članov KSP – GRS in KSP – ZVS ter minerjev snežnih plazov ter predstavnikov CZ osmih občin sodelovali tudi zastopniki nekaterih žičnic, cestnih podjetij in drugi uporabniki varnostnih ukrepov zoper plazove na Slovenskem. Žal ni bilo niti enega predstavnika projektantskih organizacij, ki bi se s to snovjo morali pobliže seznaniti, da bi v bodoče ne bilo več milijardnih škod zaradi čiste neznanja načrtovalcev, ki se lotevajo dela, o katerem nimajo pogosto niti najmanjšega pojma. Odsotnost je nedvomno pokazala, da naša projektiva tava v slepih ulicah samozadovoljstva in večidel ne loči risarske deske od zahtev žive narave, hkrati pa zametava dragocene, življenjske napotke domačinov in ljudi, ki so vse življenje posvetili opazovanju naravnih sil.

Vsi udeleženci so sodelovali brezplačno, tako so bili pripravljene tudi referati in drugi materiali. ATC Bovec je dal polovično oskrbo za udeležence, člane GRS, za tuje goste in vodjo posvetovanja ter materialno omogočil vaje na terenu.

Ing. P. Šegula

LETNI OBČNI ZBOR MEDNARODNE KOMISIJE ZA REŠEVANJE V GORAH (IKAR)

Letošnje srečanje IKAR je potekalo v Aosti. Tako je na vabilo italijanske GRS odločilo predsedstvo organizacije.

Italijanski tovariši so se odločili za Aosto iz več razlogov. To je kraj, ki leži tik pod najvišjimi evropskimi vrhovi, je turistično središče, ima za seboj 2000-letno zgodovino in je tudi iz vidikov reševanja v gorah, med boljše opremljenimi centri te vrste v Evropi. GRS v Aosti ima na voljo tudi skupino helikopterjev na tamkajšnjem letališču, kjer počasi prehajajo na nekaj podobnega, kot je švicarska letalska reševalna služba.

Zasedanja se je udeležilo 11 članic in sicer: Avstrija, CSSR, Francija, Italija, Jugoslavija, Južna Tirolska, Lichtenstein, Norveška, Poljska, Švica in ZR Nemčija.

Od starih in preizkušenih članov organizacije sta se opravičila njen ustanovitelj in dolgoletni predsednik dr. R. Campell in nemški veteran W.

Gramminger. Prvič po dolgih letih je bil odsoten M. Schild. Odstopil je s položaja predsednika komisije za plazove in ga je občni zbor v zahvalo za delo, ki ga je opravil na tem področju, soglasno sprejel za častnega člana IKAR.

1. Zapisnik občnega zbora z zasedanja IKAR v Starem Smokovcu, ČSSR je bil sprejet brez pripomb. O tem zasedanju so bili člani naše GRS obveščeni s poročilom naše delegacije in v PV.

2. Poročilo predsednika o delu IKAR med zasedanjem v Starem Smokovcu in Aosti je bilo sprejeto brez pripomb.

3. Iz finančnega poročila je sledilo, da smo v preteklem letu obrnili 4132 švicarskih frankov. V blagajni je trenutno 132 švicarskih frankov. Kakor vselej, denarni promet tudi letos ni bil velik, marsikaj je predsednik kril kar iz svojega žepa. Sklenjeno je bilo, da se članarina poveča za 100 švicarskih frankov, tako da bi v bodoče znašala 300 švicarskih frankov za članico.

4. Strokovna komisija za reševalno tehniko je zasedala pod vodstvom predsednika W. Marinerja in je uvodoma ugotovila, da se oprema za reševanje, ki je v rabi vsepovsod, s pridom uporablja ter trenutno ni zahtev po kakršnih bistvenih spremembah. Posamezniki so se ukvarjali z razvojnimi delom ter bili dokaj uspešni. Nemci so predstavili novo želvo, v isti namen so Italijani našli še drugo rešitev. Francozi so pokazali novo, zelo lahko in zelo uporabno pripravo – vitel za spuščanje in dviganje s plezalno vrvjo. Švicarski tovariši so se ukvarjali z lahkim vitlom za jeklenico. Novost je sidro za reševanje izpod previsov in streh.

Reševanje iz ledeniških razpok predstavlja nerešen problem. Če se žrtev zagodi med stene ledeniške razpoke, jo rešujejo s kleščami ali z mrežo, niti ena niti druga metoda pa ne ustreza dočela. Ledna sekira, ki jo je v ta namen priredil Švicar Arnold, obeta napredek.

Reševanju s helikopterji je komisija posvetila precej časa ter pri tem ugotovila, da je treba posvetiti kar največ pozornosti reševanju z uporabo vitla. Slednji daje helikopterju več možnosti in zlasti večjo varnost pri reševanju iz sten, kar je povsem v skladu z mnenjem tehnične komisije, da naj reševanje z letali ne bo preveč tvegano. Med pomembnejšimi problemi je predsednik komisij navedel naslednje: **Nujno potrebna je uvedba enotne statistike o nesrečah, številu akcij in ponesrečencov.** Članice IKAR naj bi se medsebojno obveščale ter redno izmenjavale dokumentacijo.

Na področju vzgoje bi morali oblikovati splošen, enoten vzgojni koncept. Sodelovanje in menjava vzgojnih izkušenj že obstaja in teče vsa leta, morali pa bi še marsikaj storili, da bi dosegli tisto enotnost, kakršno je uspelo doseči glede na enotnost tehničnih sredstev in metodike reševanja.

Spet in spet se pojavlja potreba po **enotnem in nedvoumnom mednarodnem signalu za klic na pomoč v gorah.** Problem je toliko večji, ker so sedaj v rabi helikopterji in letala, ki jih z napačnimi znamenji lahko zmedemo. Slednje velja zlasti pri uporabi raket, ki bi bile sicer lahko odlično sredstvo, pa jih planinci zlorabljajo in s tem – sebi v škodo – delajo veliko zmedo. (Ta pojav je posebno pereč na Matterhornu, kjer uprizarjajo pravi bengalčni ogenj.) Upoštevati je treba osnovni pomen barv: **rdeča** pomeni zaporo, potrebo, **zelena** prosto pot.

Komisija je sprejela uporabo lahkih nosil francoškega reševalca kop. Piguillèma.

ZRN priporoča, da na vseh akcijah uporabljamo vakuumska nosila.

Zdravniški komisiji je predsedoval dr. G. Neureuther. Ta je v skopih besedah orisal naslednje poglavitne teme razgovorov:

– ohladitev in ukrepi pri ogrevanju. Prednost ima ogrevanje jedra (infuzija).

– Problematika poškodob hrbtnice s posebnim ozirom na prenos ponesrečenca.

– Nesreče pri smučanju. Vpliv čevljev in uporaba opornice.

– Nahrbtnik za prvo pomoč v izvedbi s predalčki je zbudil mnogo zanimanja, saj je prirejen tako, da zdravnik in reševalec lahko hitro prideta do

tistega, kar potrebujeta. Cena nahrbtnika, ki je namenjen predvsem za stalno opremo helikopterja, je 150 DM.

— Prikazana je bila nova, preprosta, tudi za laika uporabna metoda, s katero preprečimo zadržitev oseb, ki se jim v grlu zatakne kak tujek.

Komisiji za letalsko reševanje je predsedoval dr. F. Bühler. Ugotovila je, da so med posameznimi članicami velike razlike v obsegu reševanja z letali. Ponekod opravijo že kar 95% akcij, drugje le 20% ali celo manj. Marsikje se reševanje z letali še ni uveljavilo. Podobno je s ceno posega. Nekje je reševanje zastoj, drugje plača uporabnik (ponesrečeni) vse stroške v celoti.

F. Bühler je v svojem poročilu navedel, da je šele letalsko reševanje prineslo nekaj novega v reševanje v gorah in omogočilo hitrejši poseg. Nastali pa so problemi, med drugim tudi problem vzgoje reševalcev letalcev. **Sodelovati smejo le tisti, ki so tehnično vzgojeni in izurjeni.** To je stvar, ki jo mora enotno obravnavati tudi IKAR. Kot poseben problem je F. Bühler navedel težave pri preletu državne meje. Dandanes za planinca, smučarja ni noben problem, da se s planinsko izkaznico sprehaja po gorah ne glede na to, v kateri državi so vrhovi. Čim pa se pojavi letalo, ki bi hotelo prek meje, da opravi reševalno akcijo, že nastopijo velike zapreke. Treba bo skleniti bilateralne dogovore.

Komisiji za plazove je nekaj časa predsedoval E. Friedli, nato pa F. Gansser.

V strokovnem delu je komisija ugotovila naslednje:

— Zastopniki vseh članic so podali poročilo o vremenskih razmerah v zimski sezoni 1974/75 ter ugotovili, da je bila zima v prvih mesecih pretežno mila ter da je v večini držav bila snežna odeja nizka. Spomlad je prinesla skoro povsod katastrofalne razmere, ogromne snežne padavine, veliko škodo ljudem, objektom in gozdovom.

Po nepopolnih podatkih je izgubilo življenje v plazovih 121 oseb.

— Komisija je obravnavala način, kako je v posameznih državah rešena problematika v zvezi z dajanjem strokovnega mnenja o gradnjah na območjih, ki jih ogrožajo plazovi.

Znano je, da v tej zvezi nastajajo pravna vprašanja. Zato je bila komisija mnenja, naj bi predsedstvo IKAR raziskalo, koliko bi se tega ne lotili z ustanovitvijo pravne komisije ali pa bi za to delo prosili UIAA.

Ob nesreči na Brennerju in v Suldnu, kjer so plazovi zasuli avtomobile, v katerih so bili ob življenju vse popotniki, so avtomobile našli šele potem, ko so jih iskali z magnetno, Försterjevo sondo. Trgovina je stvar v polni meri izkoristila in spet začela vprašanje iskanja zasutih z magnetno sondo. V tej zvezi je komisija predlagala IKAR pa na običnem zboru sprejela ustrezen sklep, o katerem poročamo v poročilu o seji komisije za reševanje iz plazov.

5. Statističnim podatkom, oziroma podatkom o GRS posameznih držav članic IKAR je bila posvečena 5. točka dnevnega reda.

Podatke je po nekaj letih zbral in uredil predsednik IKAR.

Posebne razprave v tej zvezi ni bilo. Dogovorili smo se, da bodo države, članice IKAR sproti pošiljale podatke o spremembah, tovariši iz Italije in Francije pa so se obvezali, da bodo pripravili enoten in vseobsegajoč vprašalnik o številu, vzrokih in drugih okoliščinah gorskih nesreč.

6. Šesta točka dnevnega reda je bila posvečena **resoluciji simpozija v Suldnu.** V celoti jo navajamo v prispevku o seji komisije za plazove.

Z resoluciji ni kaj dodati. Frekvenco naprav so izbrali konstrukterji sami, v primeru švicarskega baryvoxa je bila naročnik švicarska armada. Vsaka država naj izbere sama in se sama odloči za sistem, ki ga misli uporabljati. IKAR glede novih raziskovanj meni, da ne bo pripravljala novosti, ki bi ne pomenile bistveno boljšega, lažjega, cenejšega, zanesljivejšega in preprosto delujočega aparata.

V razpravi je bilo ponovno poudarjeno, da gre pri vseh teh napravah za funkcionalno povezano verigo: uporabnik z aparatom, katerega zna uporabiti in je v času uporabe intakten — sonda za

tačno določitev lokacije zasutega — lopata za hitro rešitev iz snega — prva pomoč in evakuacija v ustrezno okolje v dolini.

S temi dejstvi mora vsaka planinska organizacija seznaniti svoje članstvo.

7. Odnosi IKAR — UIAA niso najboljši. Stvari so po sporazumu leta 1971 dobro kazale, sedaj pa je videti, da predsednik dr. Jean Juge zadev ne jemlje preveč resno, medtem ko je IKAR v želji, da bi problemov ne razpihovala, preveč viteška. Zatišja je bilo konec, ko je bilo na zasedanju UIAA v Atenah ugotovljeno, da »IKAR komaj še kaže kakšen uspeh in dosežek, da ji ni uspelo doseči niti enotnosti pri izbiri enotne frekvenca za naprave za iskanje zasutih v plazju ter da bo zato UIAA ustanovila lastno komisijo za varnost in delovno skupino, ki naj reši problem frekvenca.«

Bilo je precej zoprnjava, UIAA v svojem biltenu ni publicirala objav IKAR. Nedavno je E. Friedli v razgovoru s predsednikom UIAA, J. Jugeom ugotovil, da ta o številnih dejstvih, o delu in stanju v IKAR sploh ni bil obveščen. Strinjali se je, da pismeno umakne očitke, kar je tudi storil, le očitka glede frekvenca ne. Ponudil je tudi pobatjanje, da bi UIAA in IKAR ustanovili skupno delovno skupino, predsednik IKAR pa naj bi bil njen predsednik.

Predsedstvo IKAR je zboru predlagalo, da ta predlog sprejme, kar se je tudi zgodilo v upanju, da bo skupini uspelo razčistiti nejasnosti in ponovno vzpostaviti delovno združbe med obema organizacijama.

ing. P. Šegula

LETNA SEJA STROKOVNE KOMISIJE ZA PLAZOVE IKAR

Komisija je zasedala 11. oktobra 1975 v Aosti pod predsedstvom E. Friedlija, predsednika IKAR delno pod predsedstvom F. Gansserja. To je bilo potrebno, ker je ustanovitelj in dolgoletni predsednik komisije za plazove M. Schild odstopil, ter se kljub vabilu, da vodi tudi letošnje zasedanje komisije, sestanka ni udeležil.

Odstop predsednika komisije

Predsednik E. Friedli je opozoril na pismo M. Schilda, s katerim je ta dne 30. 9. 1975 obvestil člane komisije, predsedstvo IKAR in SAC, da dokončno uveljavlja sklep o svojem odstopu, ki ga je najaval decembra 1974.

E. Friedli je dodatno pojasnil, da gre za nesporazume v zvezi s pisanjem v švicarski reviji »Bulletin der Alpen«, kjer je bila s člankom predjudicirana uporaba švicarskega aparata tipa baryvox. Razen tega so bile o istem vprašanju razlike v mnenju med M. Schildom in eno izmed članic IKAR, Avstrijo, ki je zagovarjala svoj aparat — pieps. E. Friedli je pripomnil, da nobena stran ni navajala pomislekov glede strokovnega dela M. Schilda.

Zavoljo miru v IKAR in po pogovoru z M. Schildom se je E. Friedli odločil, da sprejme ostavko M. Schilda.

Poročilo o sezoni 1974/1975

Avstrija: Po padavinah marca, aprila in maja je bilo mnogo plazov, nesreč in škode. Med mrtvimi je malo turistov, precej je žrtev na območju organiziranih smučičšč. Psi so rešili dvoje življenj.

Bilo je veliko zaprtih cest, poškodovanih hiš, kratkomalo, kot pravi A. Gayl, katastrofalna zima »par excellence«.

Francija: Center za raziskave snega je izdal skupno 327 biltenov.

Nesreč v plazovih je bilo 17. Plazovi so zajeli 52 oseb; zasutih je bilo 20, pri čemer je umrlo 11 ljudi.

Omeniti velja zanimiv primer rešitve. Moški, ki ga je zasulo, je iz avtomobila, 4 m globoko pod snegom poklical na pomoč reševalce s svojim žepnim sprejemno-oddajnim radijskim aparatom ter jih vodil, da so ga našli in odkopali.

Italija: V gorskih dolinah je bil prekinjen promet na številnih cestah, zaselki so ostali izolirani. Med

18. in 22. marcem so plazovi povzročili veliko škodo na žičnicah, zgradbah in gozdovih. Med 5. in 6. aprilom so plazovi zasuli na cestah 7 avtomobilov in eno hišo, pri čemer je umrlo 15 oseb. Izdali so 180 lavinskih biltenov, med temi kar 54 izrednih. Pokazalo se je, da cestne uprave kaj malo poslušajo in ubogajo napotke, saj je število nesreč v prometu zavoljo plazov iz leta v leto večje: 1971 dve žrtvi v enem vozilu, 1972 sedem žrtev v osmih vozilih, 1974 dva žrtvi v sedmih vozilih, 1975 štirinajst žrtev v sedmih vozilih.

Kar zadeva nesreče je bilo v Italiji in na Južnem Tirolskem 8 nesreč, v katerih je izgubilo življenje 20 ljudi. S tem je bilo močno prekoračeno dvajsetletno poprečje.

Južna Tirolska: Število žrtev je zajeto v poročilu CAI (Italija), od tega jih kar 19 odpade na J. Tirolsko. Ta je poleg drugih zabeležila dve težki katastrofi – Brenner in Sulden. Obkraj je plaz presenetil ljudi na cesti, zasul in uničil avtomobile. V obeh primerih se je pri iskanju obnesla in izkazala Försterjeva sonda. Obe nesreči sta odjeknili zelo močno, saj gre sedaj za problem varnosti ceste in železnice na Brennerju, ki sta obe ogroženi; samo prekinjeni električni vodi (zaradi plazov) so preprečili, da se ni izliril še vlak. V nevarnosti je tudi stara cesta v Suldnu, ki so jo zategadelj obšli z novo cesto, dolgo 1,5 km, na naspornem rekordan uspeh in dokaz, da je možno narediti marsikaj, če ne manjka pobude in dobre volje. Glede na izkušnje pri reševanju ob nesreči pod Ortlerjem (Sulden), se je GRS v Suldnu opremila s Försterjevo sondo. Člani so se izurili v uporabi tega pripomočka, ki pa je uporaben le za iskanje velikih kovinskih predmetov.

ČSSR: Plazove so registrirali celo na najbolj nepriznanih krajih vse do nadmorske višine 800 m ter na krajih, kjer jih doslej še niso zabeležile niti stare kronike. Zabeležili, preiskali in opisali so 157 plazov.

Zima se je kljub neobičajnim in nevarnim okoliščinam iztekla še kar srečno, ljudi je zasulo le dvakrat, pri čemer se je en samohodec v Visokih Tatrah smrtno ponesrečil.

Poljska: Zabeležili so okrog 60 plazov, ki so zasuli ceste, rušili gozdove in onemogočali turizem. Večidel so bili prizadeti predeli v Visokih Tatrah in Sudetih.

Plaz je zasul 4 osebe, ki so jih rešili, vendar je en ponesrečenec umrl sedem dni kasneje. Vzrok smrti ni znan, možno pa je, da je umrl zaradi komplikacij v zvezi z zasutjem.

GRS je pričela z vzgojo lavinskih psov. Trenutno ima štiri vodnike in 4 živali.

ZR Nemčija: Izdali so skupno 143 lavinskih biltenov. Zgrajenih je bilo petero novih odstreljalnih žičnic, katerih število je s tem poraslo na 38. GRS intenzivno vzgoja kadre za opazovanje snega, napoved in proženje plazov.

Nadaljujejo z zbiranjem podatkov za kataster plazov. Obdelali so že osnovne podatke za 1100 plazov.

Zaprli so 512 prog, 577-krat so plazove prožili z eksplozivi.

V sedmih nesrečah so plazovi zasuli 18 oseb, ranjenih je bilo 8, mrtvih pa 7 ponesrečencev. GRS ima na voljo 39 lavinskih psov; število psov, ki jih imata policija in carinska služba, v tem podatku ni zajeta.

Med nesrečami velja omeniti plaz pri Mittenwaldu, ki je zasul dva reševalca med vajami lavinskih psov. Enega so rešili, drugega je plaz zmečkal, ko je stisnilo jama, v kateri je igral vlogo ponesrečenca.

Izredno tragičen tudi drug primer, ko je razmeroma majhen klozast plaz pahnil s pobočja v globino, ca. 200 m globoko, 16 ton težko napravo za čiščenje snega. Od 9 članov posadke je nesrečo preživela le četverica.

Norveška: Ponovno so opazili črn ali rjav sneg, kar je posledica onesnaženega zraka. Povzročila ga industrija zahodnoevropskih dežel.

Lavinske biltenne izdaja meteorološki inštitut, ki je s tem delom pričel leta 1974.

Statistiko nesreč v plazovih bo od letos naprej obravnaval državni Zavod za statistiko.

Strokovnjaki raziskujejo iskanje z bajanico, ki se je lepo izkazala, ni pa še občutljiva na večje razdalje. Uspešno je odstraniti občutljivost na vodo. Uporabljajo kovinske paličice, ki so ukrivljene pod kotom 90°.

Znani sta dve nesreči, v katerih sta preminula 1 smučar in 1 delavec na gradbišču pri gradnji dolinske pregrade.

Jugoslavija: Na območju Kanina so bile padavine spomladi izredno izdatne, saj je snežna odeja v začetku aprila znašala pri postaji C (1600 m) okrog 4 m, v višinah nad 2000 m pa celo več kot 625 cm, kar je povzročilo hudo škodo.

GRS je izdala 5 lavinskih biltenov v obdobju velikih snežnih padavin, to je marca in aprila. Nesreče zaradi plazov so povzročile škodo v gozdovih ter na Vršiču in na kaninskih žičnicah. Poškodovan je bil Tičarjev dom, povsem uničena pa C postaja kaninskih žičnic in en steber daljnovevodja; poškodovanih je bilo več stebrov daljnovevodja in podpor žičnice ter sedežnica med postajo D in Sedlom; povsem onesposobljene so bile prenosne vlečnice. V največji sezoni so morale kaninske žičnice počivati (in so morale delovati okrnjeno celo v sezoni 1975/76).

Podkomisija za plazove GRS je te dogodke organizacijsko izkoristila in s predlogi v javnosti pripomogla, da je bila imenovana podkomisija za varstvo površin in objektov pred snežnimi plazovi pri Zvezi vodnih skupnosti SRS. Ta komisija bo v bodoče pripravljala in dajala strokovno mnenje za vse tiste gradnje, ki zadevajo zimskošportne objekte.

Sodelovala je tudi pri oblikovanju in dopolnitvi zakona o žičnicah, pri izdelavi poslovnika o delu SOSONP ter pri pripravah za ustanovitev strokovne službe Meteorološkega zavoda SRS, ki naj bi se ukvarjala z raziskavo snežnih razmer in pripravo lavinskih biltenov.

Organizirala je pomoč ATC Bovec pri obnovi kaninskih žičnic, poskrbela je za stvarne ukrepe, povezala podjetje s strokovnjaki iz Švice ter skrbela za gradnjo in postavitve odstreljalnih žičnic. Organizirala je tudi tečaj za odstreljevanje snežnih plazov.

Podkomisija je s serijo člankov v Delu opozorila na problematiko gradenj in varstva v ogroženih predelih, nakazala rešitve in predlagala stvarne ukrepe.

Mnenje izvedencev za gradnje zimskih objektov in varnost v prometu

Problem smo načeli že na zasedanju v ČSSR, ko je bilo sklenjeno, da bo predsednik komisije dopolnil vprašalnik, ki ga je predložila italijanska delegacija ter ga poslal v podrobno obdelavo vsem članicam IKAR. Tega vprašalnika še ni, zato komisija ni mogla začeti s sistematično obravnavo. Predstavniki nekaterih držav so poročali, kako so stvari urejene pri njih, vendar podatki niso bili docela zanesljivi. Čeprav so nekateri odraz stvarnega stanja, si drugje nismo bili na jasnem, kako je v resnici.

– V Avstriji so uradni izvedenci; izvedence imajo tudi gozdarji in hudournikarji. Če se primeri nesreča in pride stvar pred sodišče, ima sodišče svojega sodnega izvedenca.

– V Nemčiji opravljajo trenutno to delo specializirani člani SOSONP (Lawinenwarndienst).

– V ČSSR daje strokovno mnenje GRS.

– Francija problemov še ni rešila, je dokaj zapletena.

– Na Norveškem dajejo mnenja specializirani geologi, odgovornost pa nosi industrijska zbornica.

– V Italiji trenutno opravljajo to delo (in nosijo odgovornost) specialisti GRS. Strokovnjake izobražujejo v tečajih.

Veliki so problemi pri zapiranju cest. Cestarji so nedisciplinirani in ne upoštevajo navodil. Sprejeli smo naslednji sklep:

»Komisija je obravnavala način, kako je v posameznih državah rešena problematika v zvezi s strokovnim mnenjem o gradnjah na plazovitih območjih.«

Izkazalo se je, da so razmere zelo različne; marsikje ta problem še ni rešen ali pa ni dokončno rešen, zato so člani komisije menili, da je treba stvar razjasniti z vprašalnikom, ki naj ga pripravi in obdela novi predsednik komisije. Znano je, da v tej zvezi nastajajo vprašanja pravne na-

rave, zaradi česar komisija meni, naj predsedstvo IKAR raziše, koliko bi naj to vprašanje reševala posebna pravna komisija ali pa bi prosili UIAA, da to delo opravijo njeni pravniki. Kako težko delo nas čaka na tem področju, pričajo izkušnje iz Italije in Francije. Ob zapori cest avtomobilisti često uničijo kovinske zapornice, in si, ne meneč se za nevarnost, izsilijo prehod. Kot problem navajajo avstrijski tovaršiški zanimivosti, da je neka cesta zaprta za avtomobilski promet, dovoljena pa je, da potniki iz tega vozila peš prečkajo nevarno mesto.

Sklepi simpozija v Suldnu

Člani komisije so potrdili resolucijo simpozija v Suldnu, ki smo jo sprejeli dne 30. aprila letos na simpoziju o napravah za reševanje zasutih v plazju. Stališče IKAR se glasi: »IKAR se je na simpoziju, ki ga je organizirala ustanova Vanni Eigenmann v Suldnu od 26. do 30. aprila, izdatno ukvarjala z vprašanjem električnih naprav za iskanje zasutih v plazju. Ugotovili smo, da so naprave, ki delujejo na osnovi radijskega sprejemno-oddajnega sistema uporabne. Trenutno so na voljo trije sistemi, ki jih je moč nabaviti v trgovini: SKADI, PIEPS in BARRYVOX. Aparati delujejo na dveh valovnih dolžinah, med seboj zamenljiva sta le Skadi in Pieps. Uporaba je smiselna le v organiziranih skupinah. Posebej opozarjamo na dejstvo, da naboren od teh aparatov ne zagotavlja varnosti in življenja, da se je slejkoprej treba ravnati po veljavnih napotkih o hoji v gorah v zimskih pogojih in ob nevarnosti plazov.«

Govorili smo še o materialih simpozija, ki jih ureja poseben redakcijski odbor, v katerem sta tudi dr. W. Good in Melchior Schild. Odbor si še ni na jasnem, če naj brošura zajame referate v celoti ali le povzetke. Težave pa so še v tem, da so s publikacijo združeni tudi veliki finančni stroški.

Försterjeva sonda

Ob nesrečah na Brennerju in v Suldnu, kjer je plaz zasul avtomobile in jih pokopal globoko pod snegom, ni bilo možno odkriti vozil s psi in lavinskimi sondami pa tudi iskalniki min niso bili uspešni. Izredno dobro pa so se izkazale Försterjeve magnetne sonde, s katerimi so v zelo kratkem času našli avtomobile. Trgovina je stvar izkoristila in spet začela vprašanje iskanje zasutih v plazju z magnetnimi sondami. To se je že pred leti izkazalo za tehnično neizvedljivo in je IKAR napravo dokončno zavrnila. Da bi ne bilo nesporezljivo in da bi javnost vedela, pri čem je, smo sprejeli naslednji sklep:

»IKAR bo še nadalje vztrajala pri svojem stališču glede Försterjeve sonde ter zato svarti pred novim propagandnim valom. Försterjeva sonda, iskalniki min in drugi magnetni sistemi so primerni le za iskanje velikih kovinskih predmetov (avtomobil) in jih je moč uporabljati le v ta namen.«

Razno

Zaradi večje varnosti pri izvajanju vaj z lavinskimi psi, kjer v ta namen zakopljejo v plazovino ljudi, je treba paziti na naslednje:

- oseba mora biti v dovolj prostorni jami;
- imeti mora sprejemno-oddajno postajo, pieps ali kak drug sistem za iskanje zasutih v plazju, sondo in žepno svetilko.

F. Gansser je poročal o načinu priprav za izdelavo zemljevidov plazovitih področij v ZDA. Delo opravljajo geologi, ki najprej površno obdelajo neko območje. Če se izkaže, da so tam snežni plazovi, se mu z gradnjami izognejo.

Pregled nesreč v plazovih 1974/75

V Avstriji je bilo mrtvih 46, v Franciji 11, v Italiji in J. Tirolski 20, v CSSR 1, na Poljskem 1, v Švici 33, na Norveškem 2 in v ZR Nemčiji 7, skupaj 121 mrtvih.

Zasutih v plazju jih je bilo 87, vendar so se rešili.

Podatki so pomanjkljivi, Avstrija in Švica sta poročali samo ustno.

ing. P. Šegula

LETOSNJA POMLAD NA KREDARICI

Marec, april in maj so – v meteorološkem smislu delitve leta na letni čas – pomladni meseci. Prva dva meseca sta bila hladna in suha, zadnji pa toplej in dobro namočen.

Marčni temperaturni popreček je znašal $-9,2^{\circ}$, aprilski $-4,6^{\circ}$, majski pa $0,5^{\circ}$. Prvi je bil za $1,8^{\circ}$, drugi le za $0,6^{\circ}$ pod normalno vrednostjo (popreček obdobja 1955–70), medtem ko je bil popreček tretjega pomladanskega meseca celo za $0,6^{\circ}$ nad dolgoletnim poprečkom.

Temperaturni ekstremi posameznih mesecev so bili v mejah doslej znanih absolutnih temperaturnih ekstremov. Maksimalne temperature so znašale $4,3^{\circ}$ v marcu in aprilu (30. 3. in 2. 4.) in $8,9^{\circ}$ v maju (7. 5.), minimalne temperature pa so znašale v marcu $-22,2^{\circ}$ (7. 3.), v aprilu $-15,1^{\circ}$ (9. in 30. 4.) in v maju $-10,0^{\circ}$ (dne 1. 5.).

V marcu je padlo na Kredarici skupno samo 22 mm padavin, kar je komaj 21 % za ta mesec normalne vrednosti višine padavin. Aprila je padlo znatno več padavin in sicer 137 mm, vendar je tudi to samo 89 % aprilske normalne višine padavin. V maju, zadnjem pomladanskem mesecu so na Kredarici namerili skupno 179 mm padavin, kar je 127 % normalne majske višine padavin.

V marcu je bilo 10 dni s padavinami, aprila 18 dni, maja pa 15 dni. Marčne in aprilske padavine izvirajo izključno od snega, v maju pa je štirikrat že deževalo vmes. Snežna odeja je ležala vso pomlad, njena maksimalna debelina je merila v marcu 270 cm (23.–26. 3.), v aprilu 284 cm (29. do 30. 4.) in v maju 278 cm (1. 5.).

Srednja mesečna oblačnost, ki je bila vse tri mesece pod dolgoletnim poprečkom, je znašala v marcu 4,6 (dolgoletni popreček 6,2), v aprilu 6,0 (6,8) in maju 5,5 (6,9).

Heliograf na Kredarici je registriral v marcu 163 ur s sončnim sijem, kar je 44 % maksimalnega možnega trajanja sončnega sija, v aprilu 142 ur (35 %) in v maju 222 ur (48 %).

Iz opisanega zaključimo, da je bilo vreme letošnje pomladi, zlasti njenih prvih dveh mesecev, platincem še kar naklonjeno.

F. B.

IZ KARTOTEKE PRVENSTVENIH VZPONOV TRIGLAVSKA SEVERNA STENA – ZAHODNI DEL

A. Topless

Stane Belak, Boro Krivic, 15. 6. 1969

Ocena: IV+, mestoma V, 200 m, 4 h. Prva ponovitev: Slava Mrežar, Matevž Suhač, 1974.

Dostop: Od Aljaževega doma po poti proti Luknji in po grušču do stene. 1.30 h. (Od Bivaka pod Luknjo 30 min.)

Opis: Vstop v vznožju zajede, ki se spušča z najvišje rušnate glave desno od podstavka Jugovega stebra. Po zajedi tri raztežaja na omenjeno rušnato glavo. Od tod raztežaj proti desni navzgor pod strehe. Prvo oblepaža na desni, drugo pa preplepažo po zajedi-kaminu, ki jo prezehe na desni strani (V+, prosto, za varovanje služi zanka okrog zagozdenega balvana tik pod streho). Naprej po lažjem od stika s smerjo Šavelj–Zupančič in po njej do roba stene.

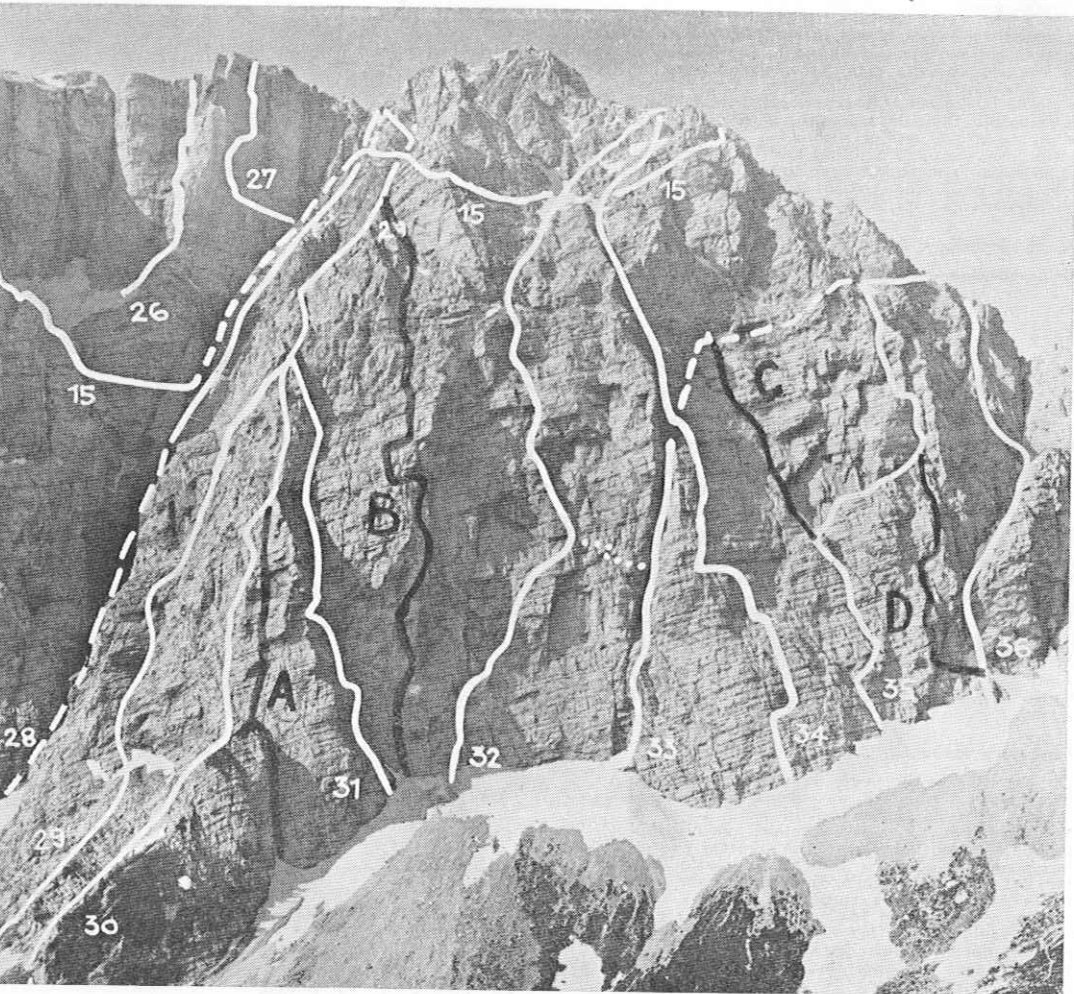
Sestop: Po poti čez Luknjo v Vrata. 2 h.

B. Šlosarska

Peter Gros, Boro Krivic, 1., 2. 7. 1968

Ocena: V+, 400 m, 16 h (čas prve naveze). V smeri je ostalo 7 klinov. Prva ponovitev: Marjan Manfreda, Marjan Zorč, 1970.

Opis: Vstop 10 m desno od vznožja zahodne zajede. Po zajedi dva raztežaja navzgor na dobro stojišče. Prečnica 5 m desno okrog roba, po počti 5 m navzgor do klina, nato prečka 15 m desno na polico. Dva raztežaja posebno desno navzgor po razčlenjenem svetu do stojišča pod rumenim previsom. Desno okrog roba na polico in navzgor 30 m v rdečo votlino pod previsnim pasom. Po

Zahodni del triglavske severne stene

polički 15 m levo in navzgor na višjo polico. Po njej desno (k) 10 m in levo navzgor v udobno lopo (k). Prečnica 4 m desno (k) v žleb in po njem 30 m levo navzgor na polico pod navpično zajedo. Prek zajede (2 k), nato levo v žleb in po njem do razcepa (30 m, k). Levo po strmi zajedi 10 m, nato 3 m levo okrog raza v žlebič in po njem 10 m na slabo stojišče. Levo čez plati na dobro stojišče na razu 10 m pod velikimi rumenimi strehami. Naprej proti levi; naprej 3 m navzdol, nato po polički okrog roba in po odprtem kamninu dva raztežaja na polico. Po njej raztežaj desno. Po razčlenjenem svetu navzgor dva raztežaja na polico pod strmo stopnjo (možic). Dalje dva raztežaja po levem kamninu v lažji svet. Desno v grapo in po njej do stika s smerjo po Jugovem steburu. Po njej do roba stene.

C. Šišenska smer

Ali Simonič, Vitek Smolej, 3. 7. 1972

Ocena: IV+, 200 m, 8 h (čas prve naveze za celotno steno). Smer verjetno še ni bila ponovljena.

Opis: Po Bohinjski smeri 200 m do gruščnate terase, kjer ta smer zavije desno. Po produ naravnost

navzgor pod izrazito streho, tik pod njo levo do kamina in po njem do konca (možic). Smer se potem giblje naravnost navzgor do višine izstopa Bohinjske smeri (okoli 8 raztežajev). Dalje po lažjem svetu navzgor ali po polici desno iz stene.

D. Direktna na Bohinjsko

Janez Kunstelj, Tine Mihelič, 4. 7. 1971

Ocena: IV+ (vstop A 1, 2), 200 m, 5 h. Smer so skupaj z zgornjim delom Bohinjske smeri ponovili l. 1974 sovjetski plezalci. Ponekod niso plezali točno v opisani smeri. Ker verjetno niso vedeli za obstaj smeri, so svoj vzpon šteli za prvenstven («Taškentska smer»).

Opis: Vstop v izteku grape, po kateri poteka Gandijeva smer. Z gruščnate terase 20 m nad meliščem levo prek deloma previsne stene (10 m, A 1, 2) v zajedo. Po njej nekaj metrov navzgor, nato prečka levo na raz ter po desni počí čez previs lažje 30 m navzgor do gruščnate terase. Še 10 m navzgor (k), nato cel raztežaj desno po polički na raz stebra. Levo tik ob razu navzgor na pomol (možic) in lažje do stika z Bohinjsko smerjo. Po njej do roba stene.

**Svet barv in harmonije —
odslej tudi vaš svet**

ZDRUŽENE PAPIRNICE LJUBLJANA

USTANOVljena 1842 — ESTABLISHED 1842

TEKOČI RAČUN SDK LJUBLJANA 50101-601-15939 — ☒ 61260
LJ.-POLJE — ☎ 48-141 — ⚡ PAPIR VEVCÉ — TELEX 31116

TOVARNA DOKUMENTNEGA IN KARTNEGA PAPIRJA RADEČE PRI ZIDANEM MOSTU

Pošta: 61433 Radeče — Tel.: Radeče 819-050, 819-051, 819-111, 819-112 — Telex:
35136 yu pap — Brzjav: Papirnica Radeče — Tek. rač. pri SDK Laško: 50710-601-16039
— Železniška postaja: Zidani most

Proizvaja: vse vrste brezlesnih papirjev in kartonov, specialne papirje, surovi
heliografski papir, paus papir, kartografski papir, specialni risalni »Radeče«, premazne
kartone, papirje za filtre itd.

Izdeluje: vse vrste kartic za luknjanje v standardni velikosti in tisku. Po želji
izdeluje kartice v posebnem tisku v rdeči, modri ali sivi barvi

Gorenjska predilnica

ŠKOFJA LOKA

Kidričeva cesta 75

NUDI TEKSTILNI INDUSTRIJI
IN ŠIROKI POTROŠNJI SVOJE IZDELKE:

- volnene, sintetične, bombažne česane in mikane preje ter efektne sukance,
- modne »LOKA-JERSEY« pletenine vseh vrst (sintetične in iz mešanic) za vsak letni čas,
- »LOKA« preje za ročno pletenje v različnih mešanicah in barvah v sodelovanju s svetovno znano firmo BAYER.

ZAVAROVALNICA SAVA

Vam nudi zavarovalno zaščito po ugodnih cenah in ažurnem servisu v naslednjih rizičnih skupnostih:

- rizična skupnost za civilno zavarovanje
- rizična skupnost za zavarovanje industrije
- rizična skupnost za avtomobilsko zavarovanje
- rizična skupnost za kmetijsko zavarovanje
- rizična skupnost za zavarovanje oseb
- rizična skupnost za transportno zavarovanje
- rizična skupnost za pozavarovanje

Vsa potrebna pojasnila dobite pri naši organizacijski enoti, ki Vam je najbližja:

Izberite tisto zavarovanje, ki Vam najbolj odgovarja. Zavarovalna polica je jamstvo za vašo varnost in brezskrben jutrišnji dan.

Zahtevajte ponudbe.

